

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ

ZAHRADNICKÁ FAKULTA V LEDNICI

KOMUNITNÍ ZAHRADY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VEDOUCÍ PRÁCE: ING. JIŘÍ MARTINEK, PH.D.

VYPRACOVALA: Bc. MARIE DOLEŽELOVÁ

LEDNICE 2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Zpracovatelka: **Bc. Marie Doleželová**

Studijní program: Zahradní a krajinářská architektura

Obor: Zahradní a krajinářská architektura

Název tématu: **Komunitní zahrady**

Rozsah práce: 50 – 60 stran, rozsah obrazových příloh a projektové dokumentace vyplývá z konzultací.

Zásady pro vypracování:

1. Zabývejte se podrobněji komunitními zahradami a jejich soudobými formami. Zpracujte literární rešerši zaměřenou na okolnosti vzniku těchto zahrad, jejich formy, funkce a cíle. Vše dokladujte konkrétními příklady a proveďte jejich kritický rozbor.
2. Zabývejte se způsoby zakládání a údržbou těchto zahrad.
3. Zpracujte návrh komunitní zahrady do úrovně studie v rámci modelového objektu.
4. V návrhu se zabývejte i formulací záměru dalšího využívání zahrady, tvorbou programu a prezentací objektu navenek. Zabývejte se rovněž možnostmi financování.

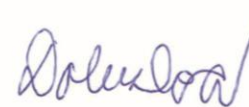
Seznam odborné literatury:

1. HUBÍK, S. Sociální a kulturní zdroje udržitelné komunity. In *Mladá věda, jej přínosy a perspektivy*. Nitra: Zborník z konferencie mladých vedeckých pracovníkov Fakulty ekonomiky a manažmentu „Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, 2000, s. 251–259. ISBN 80-7137-718-X.
2. ŠUBOVÁ, M. – TURANCOVÁ, M. – GAŽOVÁ, D. *Areál komunitného centra – Toplianska/Bodvianska ulica Bratislava; autorizovaný projekt, projekt pre stavebné povolenie – SO SU / Zeleň a sadové úpravy*. 2008.
3. HYNEK, A. – TRÁVNÍČEK, J. – TROJAN, J. – SVOZIL, B. Best Practice Example of Educational Project: Sustainability in Deblín, South Moravia, Czech Republic. In *Ali Demirci, Lex Chalmer, Yılmaz Ari, John Lidstone. Building Bridges between Cultures through Geographical Education*. 1. vyd. Turecko: IGU Commission on Geographical Education, Fatih University, 2011, s. 23–29. ISBN 978-975-303-110-3.
4. MOSCARDO, G. *Building community capacity for tourism development*. Cambridge, Mass.: CABI, 2008. 184 s. ISBN 978-1-84593-447-7.
5. WARBURTON, D. *Community and Sustainable Development : Participation in the Future*. 1. vyd. London: Earthscan Publications Ltd., 1998. 17 s. ISBN 1-85383-531-5.
6. FAGA, B. *Designing public consensus : the civic theater of community participation for architects, landscape architects, planners, and urban designers*. Hoboken, N.J.: John Wiley, 2006. 253 s. ISBN 978-0-471-68119-9.

Datum zadání diplomové práce: prosinec 2013

Termín odevzdání diplomové práce: květen 2015

L. S.

Bc. Marie Doleželová
Autorka práce

doc. Ing. Pavel Šimek, Ph.D.
Vedoucí ústavu

Ing. Jiří Martinek, Ph.D.
Vedoucí práce

doc. Ing. Robert Pokluda, Ph.D.
Děkan ZF MENDELU

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem práci Komunitní zahrady vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

PODĚKOVÁNÍ

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu práce, Ing. Jiřímu Martinkovi, Ph.D., který mi podal pomocnou ruku a posunul mou práci o hodný kus dopředu.

Poděkování patří také Marii Ptaškové, Gabriele Čermákové a Ireně Smutné za podnětné připomínky a ochotu sdílet vlastní zkušenosti.

Rodině a všem blízkým děkuji za velkou podporu a bezbřehou trpělivost.

OBSAH	
1 ÚVOD	6
2 CÍL PRÁCE	6
3 LITERÁRNÍ PŘEHLED	7
3.1 ÚVOD DO PROBLEMATIKY KOMUNITNÍCH ZAHRAD	7
3.2 HISTORIE A SOUČASNOST KOMUNITNÍCH ZAHRAD	8
3.3 FORMY A FUNKCE KOMUNITNÍCH ZAHRAD	9
3.4 PŘÍKLADY REALIZACÍ	13
3.5 ZAKLÁDÁNÍ A ÚDRŽBA	17
3.6 ROSTLINY	19
4 MATERIÁL A METODY	24
4.1 METODIKA	24
4.2 VÝBĚR MODELOVÉHO ÚZEMÍ	24
5 ROZBORY	25
5.1 ANALÝZA ŠIRŠÍCH ÚZEMNÍCH VZTAHŮ	25
5.2 ANALÝZA PŘÍRODNÍCH PODMÍNEK ÚZEMÍ	27
5.3 STRATEGICKÉ A ÚZEMNĚ ANALYTICKÉ PODKLADY	30
5.4 HISTORICKÝ VÝVOJ	31
5.5 SOUČASNÝ STAV	34
6 NÁVRHOVÁ ČÁST	36
6.1 PROSTOROVÉ ČLENĚNÍ	36
6.2 MATERIÁLY	36
6.3 DOKUMENTACE PRO PROVEDENÍ STAVBY - VYBRANÉ VEGETAČNÍ PRVKY	41
6.4 PROGRAM ZAHRADY	49
6.5 PREZENTACE ZAHRADY	51
6.6 FINANCOVÁNÍ	52
7 DISKUSE	54
8 ZÁVĚR	55
9 SOUHRN, KLÍČOVÁ SLOVA	56
10 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	57
10.1 POUŽITÉ LITERÁRNÍ ZDROJE	57
10.2 ZDROJE VYOBRAZENÍ	60
11 SEZNAM VYOBRAZENÍ A PŘÍLOH	61
11.1 SEZNAM VYOBRAZENÍ V TEXTU	61
11.2 SEZNAM TABULEK V TEXTU	61
11.3 SEZNAM SAMOSTATNÝCH PŘÍLOH	61
12 PŘÍLOHY	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.

1 ÚVOD

Komunitní zahrady byly v minulosti zakládány v reakci na zhoršené životní podmínky. V dobách nedostatku byly zdrojem potravin, prostorem pro seberealizaci a vyjádření vlastních názorů v době politických represí. Současné komunitní zahrady z této tradice vycházejí, různé typy zahrad reagují na specifické požadavky členů a těší se přízni obyvatel i místních samospráv. Odborná veřejnost vidí v budování komunitních zahrad příležitost pro řešení sociálních, urbanistických a ekologických problémů na lokální i globální úrovni.

V posledních letech se s komunitními zahradami setkáváme i v České republice. V českých městech nalezneme desítky městských a komunitních zahrad, jsou zakládány kompostárny, obnovovány městské sady a rozvíjí se myšlenka komunitou podporovaného zemědělství. Ačkoliv se formy a funkce komunitních zahrad různí, všechny vycházejí z iniciativy místních dobrovolníků.

Tato práce shrnuje a interpretuje poznatky z dostupné literatury a nastiňuje možné uplatnění a rozvoj komunitních zahrad v České republice.

2 CÍL PRÁCE

Cílem diplomové práce bylo vypracování literární rešerše na základě shromážděných poznatků a dostupné literatury o komunitních zahradách. Rešerše definuje pojem komunitní zahrada, věnuje se historii a okolnostem vzniku, typologii a funkcím zahrad. Pozornost je věnována užitkovým rostlinám vhodným pro pěstování v komunitních zahradách. Literární přehled také nabízí příklady zahraničních i domácích realizací.

Cílem praktické části bylo zpracování architektonické studie zahrad Káznice v Brně na Cejlu, vypracování osazovacích detailů pro vybrané vegetační prvky a formulace záměru dalšího rozvoje zahrady, jejího programu a prezentace.

3 LITERÁRNÍ PŘEHLED

3.1 ÚVOD DO PROBLEMATIKY KOMUNITNÍCH ZAHRAD

„Pro naše předky byl vztah duše a krajiny samozřejmější. Až do 20. století stále ještě šedesát až osmdesát procent obyvatel žilo v přímém kontaktu s půdou. Když se dotýkáte půdy, ona se dotýká vás. Vy ji přetváříte a ona přetváří vás.“¹

Komunitu tvoří společenství lidí, kteří sdílí společné hodnoty, zájmy, a také společný prostor. Kvalita veřejného prostoru se odráží na vztazích uvnitř komunity, a naopak vztahy v komunitě dokáží ovlivnit vzhled místa. Předpokladem pro utváření kvalitních veřejných prostranství jsou lidé, kteří se zajímají o prostředí ve kterém žijí.²

Komunitní zahrady jsou příkladem, že dobré vztahy v komunitě mohou vést k vybudování funkčního veřejného prostoru, který dále rozvíjí vztahy v komunitě a obnovuje sepětí s půdou. Příkladem opačného postupu je například projekt Revitalizace komunitního centra ve Vrakuni³, kdy má obnova zanedbaného veřejného prostoru pomoci místní komunitě opětovně získat vlastní identitu a zlepšit vztahy.

Vznik komunitních zahrad se váže k městskému prostředí. Jejich zakládáním komunita reaguje na nedostupnost zeleně a vlastní půdy. S pěstování vlastních potravin nabízí členům možnost setkávání s komunitou a budování vztahů. Podle aktuálních potřeb komunity vznikají různé typy komunitních

¹ CÍLEK, Václav. *Krajiny vnitřní a vnější: Texty o paměti krajiny, smysluplném bobrovi, areálu jablkového štrúdlu a také o tom, proč lezeme na rozhlednu*. Druhé, doplněné vydání. Praha: Dokořán, 2010. ISBN 80-7363-042-7.

² ČABLOVÁ, Markéta. *Prostory: Průvodce tvorbou a obnovou veřejných prostranství*. Brno: Partnerství, 2013. ISBN 978-80-904918-6-1.

³ ŠUBOVÁ, Monika, Miriam TURANCOVÁ a Daniela GAŽOVÁ. *Areál komunitního centra ve Vrakuni, Bratislava: Zeleň a sadové úpravy*. Bratislava, 2008.

zahrad. Pro určitou lokalitu má význam zahrada volnočasová, která lidem poskytne prostor pro pěstování a trávení volného času, jinde pomůže zajistit levní potraviny a možnost přivýdělku.

Zahrady vznikají díky aktivitě místních obyvatel, kteří je zároveň spravují. Dobrovolníci kromě běžného provozu zajišťují přednášky, vzdělávací programy nebo kulturní akce.

Philips⁴ považuje komunitní zahrady spolu s ukázkovými a školními zahradami za důležitou součást městského veřejného prostoru a řadí je do systému městského zemědělství. Vznik spojuje se sdružováním lidí za účelem společného pěstování potravy. Každý člen má určenu vlastní část pozemku. Vedlejším produktem takového pěstování je navazování nových vztahů, poznávání odlišných kultur, rozvoj komunity, zkrášlování prostředí a prevence trestné činnosti.

Lankašová⁵ uvádí, že zaměření komunitních zahrad není produkční, jako u městských zahrad, ale věnují se především rozvoji vztahů.

Hlavním rozdílem mezi zahradami komunitními a soukromými je podle Ferrise a kolektivu⁶ druh vlastnictví, kdy komunitní zahrady jsou částečně veřejným majetkem a do určité míry podléhají demokratické kontrole.

⁴ PHILIPS, April. *Designing urban agriculture: a complete guide to the planning, design, construction, maintenance, and management of edible landscapes*. Hoboken, N.J.: John Wiley and Sons Inc., 2013, xii, 276 p. ISBN 978-1-118-07383-4.

⁵ LANKAŠOVÁ, Lucie. *Studijní text pro předmět Ekologie*. Praha, 2013. ČVUT v Praze, Fakulta architektury.

⁶ FERRIS, John, Carol NORMAN a Joe SEMPIK. People, Land and Sustainability: Community Gardens and the Social Dimension of Sustainable Development. *Social Policy & Administration*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd., 2001, **35**(5), 559-568. ISSN 0144-5596. Dostupné také z: <http://illinois-online.org/krassa/hdes598/Readings/People,%20land,%20and%20sustainability.pdf>

Při zohlednění výše uvedených přístupů je možné komunitní zahrady definovat následovně:

Komunitní zahrada je prostor sdílený a společně spravovaný skupinou obyvatel, kteří zde tráví svůj volný čas. Slouží k pěstování užitkových a okrasných rostlin, případně k chovu zvířat, a současně vytváří prostor pro rozvoj vztahů.

3.2 HISTORIE A SOUČASNOST KOMUNITNÍCH ZAHRAD

Historie komunitních zahrad souvisí s vývojem jednotlivých zemí, je ovlivňována politickým a ekonomickým vývojem, ale i vztahem k půdě a dostupností potravin. Zahrady byly zakládány především v reakci na industrializaci evropských měst. V některých zemích převažovaly sociální důvody, jinde byl kladen důraz na zlepšení zdraví obyvatel. Ve Velké Británii se městské a komunitní zahrady objevily v 18. století v souvislosti s přílivem obyvatel do měst. S postupující industrializací a rozšiřováním zástavby cena pozemků významně vzrostla a z převážně produkčních zahrad vznikaly okrasné zahrady majetnějších obyvatel. Na počátku 20. století se užitkové zahrady začaly opětovně rozšiřovat, vznikaly podél železnic, v parcích a předzahrádkách. Během krize a II. světové války pomohly kompenzovat nedostatečné zásobování. Ve Francii a Nizozemí byly zahrady zakládány především na konci 19. století, aby zlepšily zásobovací soběstačnost obyvatel. V Německu 19. století vznikaly zahrádkářské osady pro dělníky, řemeslníky a úředníky. V druhé polovině 19. století byly zakládány dětské zahrady, kde byl prostor pro dětská hřiště i výukové pěstební plochy. Později byly zahrady rozčleněny a sloužily rodinám k rekreaci. V Dánsku byly od 19. století zakládány převážně okrasné zahrady, během I. a II. světové války však byly také využívány pro zásobování. Po II. světové válce je zahrádkářství ve většině zemí na ústupu, řada zahrad ustoupila stavebnímu vývoji a obnově měst.⁷

Vznik novodobých komunitních zahrad souvisí s rozvojem občanské společnosti a širšími možnostmi zapojení do plánování. Zájem o komunitní zahrady se zvyšoval od

⁷ GIBAS, Petr, Lucie MATĚJOVSKÁ, Arnošt NOVÁK, Eliška ROLFOVÁ, Veronika TVARDKOVÁ, Irena VALEŠOVÁ a Martin VESELÝ. *Zahrádkové osady: Stíny minulosti, nebo záblesky budoucnosti?*. Praha: Fakulta humanitních studií UK, 2013. ISBN 978-80-87398-30-2.

poloviny 20. století. Významný rozvoj zaznamenaly komunitní zahrady v USA, kde na jedné straně souvisí se vzrůstajícím zájmem obyvatel o ekologii, na druhé straně reaguje na zvyšování cen potravin. V 90. letech jsou zakládány rozsáhlé komunitní zahrady a farmy na Kubě, která se po rozpadu sovětského bloku ocitla v ekonomické krizi. Nedostatek potravin vedl k osazování veškerých volných ploch ve městech, rozvoji chovu drobného domácího zvířectva a podpoře soběstačnosti a drobného podnikání.⁸

Vývoj komunitních zahrad v České republice je dáván do souvislosti se zřizováním pražských zásobních zahrad a zahrádkářských kolonií na okrajích měst v 19. století. Na rozdíl od kolonií jsou však komunitní zahrady situovány v centrech měst, jsou otevřené nově přichozím a jejich primární funkcí je setkávání komunity.⁹

Současný rozvoj komunitních zahrad a komunitního plánování souvisí s rostoucím zájmem o ekologii a udržitelný rozvoj. Lidé se cítí hůře kvůli zacházení s přírodními zdroji, způsobu výroby potravin, v obecné rovině kvůli konzumnímu způsobu života. Chtějí znovu pocítit sounáležitost a podílet se na zajištění potravin pěstováním a vlastní výrobou.¹⁰

⁸ PREMAT, Adriana. *Sowing Change: The Making of Havana's Urban Agriculture*. Nashville: Vanderbilt University Press, 2012. ISBN 978-0-8265-1858-3.

⁹ LANKAŠOVÁ, Lucie. *Studijní text pro předmět Ekologie*. Praha, 2013. ČVUT v Praze, Fakulta architektury.

¹⁰ RASPER, Martin. *Urban gardening: zahrady ve městě*. Praha: Dauphin, 2014, 181 s. ISBN 978-80-7272-562-5.

3.3 FORMY A FUNKCE KOMUNITNÍCH ZAHRAD

3.3.1 TYPY KOMUNITNÍCH ZAHRAD V USA, 20. STOLETÍ

Ferris a kolektiv¹¹ v článku Komunitní zahrady a sociální rozměr udržitelného rozvoje zmiňuje osm typů komunitních zahrad, se kterými se při svém výzkumu, prováděném v oblasti Sanfranciského zálivu v roce 1997, setkali. Komunitní zahrady fungují na základě spolupráce v rámci komunity, která je obhospodařuje. Mezi komunitní zahrady člení i aktivity, které se odehrávají mimo rámec zahrad a je možné je řadit spíše do kategorie zásahů do veřejného prostoru.

- **volnočasové** - sousedské zahrady, kde je pěstována zelenina a květiny ve vyvýšených záhonech, s prostorem pro pikniky nebo grilování a přístřeškem na nářadí
- **dětské a školní** - zahrady pro pěstování zeleniny a květin, chov drobných zvířat, poskytují prostor pro aktivity dětí a rodičů, zásobují školní kuchyni
- **podnikatelské** - zahrady, které slouží ke zmírnění chudoby a sociálního vyloučení, umožňují přivýdělek prodejem výpěstků
- **zahrady snižující kriminalitu** - zahrady v komunitách s vysokou kriminalitou, poskytují vzdělání a pracovní uplatnění
- **léčebné a terapeutické** - zahrady sloužící rehabilitaci a odpočinku pacientů i zaměstnanců
- **sousedské parky** - parky a parkově upravené plochy vznikající v reakci na snižování rozpočtu určeného na veřejnou zeleň, budovány za aktivní účasti komunity, která změnu iniciuje

- **revitalizace** - projekty ke zlepšení stavu životního prostředí, např. úpravy vodních toků
- **ukázkové** - zahrady sloužící především pro vzdělávání veřejnosti v oblastech kompostování, ochrany vodních zdrojů, ekologického zahradničení apod.

3.3.2 SOUČASNÉ TYPY KOMUNITNÍCH ZAHRAD

Od mapování z roku 1997 se komunitní zahrady těší stále větší pozornosti veřejnosti i místních samospráv. Počet komunitních zahrad se stále zvyšuje a jejich funkce jsou různorodé. Nově vypracovaná typologie popisuje komunitní zahrady dle několika ukazatelů a umožňuje srovnání jednotlivých typů.

Zvolená kritéria byla následující:

Časový horizont

Komunitní zahrady mají různou délku trvání. Většina komunitních zahrad je zakládána s cílem dlouhodobé existence, což umožňuje jejich zdárný rozvoj a návratnost investic. Některé však mají za cíl především iniciovat veřejnou diskusi o možnostech rozvoje zemědělství ve městech. Tyto zahrady mohou mít charakter krátkodobé instalace ve veřejném prostoru. Krátkodobý charakter mají některé zahrady volnočasové a obchodní, především z důvodu omezené délky užívání areálu.

Komunita

Komunitní zahrady jsou budovány z iniciativy členů komunity. Nejčastěji se jedná o místní obyvatele a dobrovolníky v zahradách volnočasových, okrasných, vzorových a výstavních, uživateli školních zahrad jsou především žáci a studenti. Dalšími uživateli jsou členové sociálně vyloučených komunit v obchodních zahradách, pacienti a klienti v zahradách terapeutických. Specifickou skupinou jsou vězni v zahradách nápravných.

Působnost

Lokální význam mají komunitní zahrady, které předpokládají velmi časté zapojení členů komunity, jako jsou místní obyvatelé a dobrovolníci, žáci a studenti.

Regionální význam zahrad souvisí s jejich zřizováním při institucích, které mají regionální působnost, jako jsou nemocnice, léčebny, nápravná zařízení apod.

Nadregionální působnost je přisuzovaná komunitním zahradám, které slouží široké veřejnosti a jejichž cílem je především edukace.

Míra edukace

Cílená edukace probíhá ve školních, výchovných, vzorových a výstavních zahradách. Cílová skupina se však liší. Školní zahrady jsou určeny pro žáky a studenty, výuka bývá zařazena do studijního plánu a účastní se jí všichni žáci. Ve výchovných zahradách je výuka jednou z možností, jak mohou vězni a chovanci zvýšit svou kvalifikaci. Ve vzorových zahradách je výuka vedena formou kurzů, workshopů nebo seminářů pro veřejnost. Cílem výstavních zahrad je především vzbuzení zájmu u veřejnosti o prezentovaná témata.

Vědomá edukace probíhá v zahradách volnočasových, obchodních a terapeutických. Je jedním z důvodů, proč se lidé do dění v komunitní zahradě zapojují.

Edukace podvědomá se odehrává v zahradách okrasných a terapeutických.

Pěstované druhy rostlin

V komunitních zahradách je pěstována široká škála druhů, největší prostor je věnován rostlinám užitkovým. Pouze v okrasných zahradách jsou upřednostňovány okrasné druhy bylin a dřevin.

¹¹ FERRIS, John, Carol NORMAN a Joe SEMPIK. People, Land and Sustainability: Community Gardens and the Social Dimension of Sustainable Development. *Social Policy & Administration*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd., 2001, **35**(5), 559-568. ISSN 0144-5596. Dostupné také z: <http://illinois-online.org/krassa/hdes598/Readings/People,%20land,%20and%20sustainability.pdf>

Doplňková činnost

Kromě společného pěstování rostlin se k zahradám váže řada dalších aktivit, kterým se mohou členové věnovat. Ať už se jedná o kompostování, chov včel či užitkových zvířat, které úzce souvisí se zahradničením, nebo o možnost kulturního, společenského a sportovního vyžití, které může být další motivací pro zapojení do činnosti komunitních zahrad.

Výdělečná činnost

Financování údržby a rozvoje komunitních zahrad nebo jejich doplňkových aktivit mohou, kromě finančních či hmotných příspěvků sponzorů, pomoci služby veřejnosti. Základní potřeby zahrad jsou pokrývány z členských příspěvků, další zdroj příjmů tvoří prodej přebytků (zeleniny, ovoce, sazenic apod.) a výrobků, kompostování rostlinného odpadu, výuka (kurzy, přednášky, workshopy, atd.) nebo provoz stravovacího zařízení (kiosky, kavárny, zahradní restaurace).

3.3.2.1 VOLNOČASOVÉ KOMUNITNÍ ZAHRADY

Rekreační zahrady, které slouží především obyvatelům bez vlastní zahrady, jsou nejčastěji zastoupeným typem komunitních zahrad. V České republice jsou významným fenoménem zahrádkářské kolonie, avšak v posledních letech jejich počty významně ubývají. „ČZS sdružoval v roce 1989 přibližně 460 000 členů, v roce 1997 již jen 313 039 a dnes sdružuje cca 170 000 členů. Pokles členstva ČZS je však vyšší než pozvolnější zánik zahrádkových osad.“¹² Z důvodu nedostatku volných míst v koloniích, ale často i kvůli dlouhé dojezdové vzdálenosti dnes stále více obyvatel využívá možnosti členství v komunitních zahradách, které jsou v blízké vzdálenosti od jejich zaměstnání nebo bydliště.

¹² GIBAS, Petr, Lucie MATĚJOVSKÁ, Arnošt NOVÁK, Eliška ROLFOVÁ, Veronika TVARDKOVÁ, Irena VALEŠOVÁ a Martin VESELÝ. *Zahrádkové osady: Stíny minulosti, nebo záblesky budoucnosti?*. Praha: Fakulta humanitních studií UK, 2013. ISBN 978-80-87398-30-2.

Tab. 1 TYPY KOMUNITNÍCH ZAHRAD

Kritéria hodnocení	časový horizont		komunita					působnost		míra edukace			pěstované rostliny			doplňková činnost					výdělečná činnost					
	dlouhodobé	krátkodobé	místní obyvatelé, dobrovolníci	žáci, studenti	sociálně znevýhodnění	pacienti, klienti	vězni	lokální	regionální	nadregionální	cílená	vědomá	podvědomá	užitkové rostliny	okrasné rostliny	dřeviny	kompostování	chov včel	chov drobných užitkových zvířat	tréninové programy	kultura	sport	členské příspěvky	prodej výpěstků	kurzy	provoz stravovacího zařízení
Typ komunitní zahrady																										
volnočasové	x	x	x					x			x		x	x	x	x	x	x		x	x	x		x	x	
školní	x			x				x		x			x	x	x	x	x	x		x	x					
obchodní	x	x			x			x			x		x	x	x	x			x				x			
terapeutické	x					x			x		x	x	x	x	x	x	x	x			x					
výchovné	x						x		x				x	x	x	x	x	x					x			
okrasné	x		x					x				x		x	x	x				x	x					
vzorové	x		x	x					x	x			x	x	x	x	x	x		x		x	x	x	x	
výstavní		x	x							x	x			x	x					x						

Členy bývají často rodiny s dětmi, ale výjimkou nejsou ani senioři a studenti. Pěstuje se zde zelenina, okrasné rostliny, a pokud to charakter pozemku umožňuje, i ovocné a okrasné dřeviny. Kromě pěstování plodin a s tím spojeného učení formou pozorování a experimentování jsou významnou součástí dění v zahradě také společenské aktivity, jako například neformálních setkávání komunity při oslavách, grilování, koncertech, přednáškách apod.

V České republice jsou takovými zahradami například pražská Komunitní zahrada Kuchyňka, brněnská Zahrada v pytli a olomoucká Za()hrada.

3.3.2.2 ŠKOLNÍ KOMUNITNÍ ZAHRADY

Zahrady, které jsou zřizovány při školách, slouží především pro výuku žáků a studentů. Ačkoliv má v České republice výuka na pozemcích velkou tradici a byla povinnou součástí výuky,

většina těchto pěstitelských ploch musela ustoupit stavebnímu rozvoji škol, nebo byla pro nedostatečný zájem či nedostatek prostoru ve výuce zrušena. Především v mateřských školách je však vývoj opačný a řada zahrad byla rekonstruována. Kromě hracích prvků je zde prostor věnován také hmyzím domečkům, stavbám z vrbového proutí, vyvýšeným záhonům či mokřadům.

V USA, Velké Británii a dalších západoevropských zemích je zřizování školních zahrad podporováno. V zahradách názorně probíhá ekologická výchova, pozornost je věnována využití dešťové vody, kompostování, recyklaci a možnosti samozásobitelství. Především v USA je pozornost věnována také zlepšení stravovacích návyků dětí. K zahradám přiléhají výukové kuchyně, kde se žáci učí vlastní výpěstky zpracovat. Výsledky studie mezi rodiči žáků, které

prováděla organizace Edible Schoolyard NYC v partnerských školách, uvádí, že 60 % dětí vyžaduje doma zdravější potraviny, 75 % dětí baví domácí vaření, 95 % ochutnalo nové potraviny ve výuce a 89 % z nich jídlo chutnalo.¹³

Mezi úspěšné školní zahrady patří zahraniční Demonstration School, P.S./M.S. 7 NYC a tuzemská zahrada Mateřské školy Kollárova v Českém Brodě.

Příkladem důležitosti spolupráce odborníků s žáky a studenty jsou výzkumné projekty zabývající se komunitním plánováním a udržitelným rozvojem. Důsledky aktivit jsou popsány v příspěvku Hynka a kolektivu¹⁴, kteří je hodnotí jako oboustranně přínosné. Žáci při rozhovorech a dotazníkovém šetření zjistily, že i jejich názory mohou mít váhu při rozhodování a zároveň se učili při šetření v terénu. Odborníci získali další názory pro tvorbu projektu.

3.3.2.3 OBCHODNÍ KOMUNITNÍ ZAHRADY

Hlavním účelem těchto zahrad je zlepšení ekonomické situace obyvatel v problémových lokalitách. Vedle prostoru pro trávení volného času jsou zde rozsáhlé plochy pro pěstování plodin. Přebytky, které členové sami nezpracují, jsou prodány na trzích nebo dodávány do místních restaurací a obchodů.

3.3.2.4 TERAPEUTICKÉ KOMUNITNÍ ZAHRADY

Zahrady při zdravotnických a sociálních zařízeních jsou provozovány za účelem rehabilitací a terapií. Zahrady bývají členěny na okrasnou a užitkovou část. Pacienti a klienti se zde mohou zapojit do pěstitelských prací a běžné údržby

areálu. Vedle pracovní terapie je v některých zařízeních prováděna také zooterapie.

3.3.2.5 VÝCHOVNÉ, NÁPRAVNÉ KOMUNITNÍ ZAHRADY

Zahrady jsou zřizovány ve vězeňských a nápravných zařízeních pro mladistvé. Jsou budovány v rámci programů, jejichž cílem je zlepšení životního prostředí vězňů a stravovacích poměrů v zařízeních, ve kterých řada vězňů trpí podvýživou. V rámci pracovní terapie si mohou vězni a chovanci zvýšit kvalifikaci, aby měli po propuštění lepší šanci na pracovní uplatnění. Práce na zahradách vězňům pomáhá budovat sebeúctu a má preventivní účinek proti projevům násilí.

3.3.2.6 OKRASNÉ KOMUNITNÍ ZAHRADY

Zahrady jsou budovány komunitou tam, kde členové preferují okrasnou zahradu před produkční. Zahrady mají reprezentativnější charakter, obvykle jsou nákladněji zařízeny. V zahradách probíhá řada společných aktivit, například výstavy, koncerty, společné večere apod. Tyto zahrady často nalézáme ve vnitroblocích.

3.3.2.7 VZOROVÉ KOMUNITNÍ ZAHRADY

Komunitní zahrady, které mají funkci výukových center. Poskytují poradenství v oboru ekologie a městského zemědělství, aktivně podporují zakládání nových zahrad a městských farem, jsou členy mezinárodních organizací. Pro veřejnost pořádají přednášky, workshopy, výstavy, připravují výukové programy pro školy, sociální a zdravotnická zařízení.

V Německu tyto služby poskytuje organizace Nomadisch Grün, v České republice například Kokoza.

3.3.2.8 VÝSTAVNÍ KOMUNITNÍ ZAHRADY

Zahrady mají charakter krátkodobých instalací ve veřejném prostoru. Jejich konstrukce bývá umělecky pojednána, aby vzbudila žádanou pozornost, avšak musí být velmi odolná, aby vydržela intenzivní zátěž a případné útoky vandalů.

Cílem provozu zahrady je upozornění na témata ekologie, udržitelného rozvoje, městského zemědělství apod.

Zdařilou realizací byly londýnské Union Street Urban Orchard z roku 2010, Queen's Walk Window Gardens z roku 2013 a česká Pop up zahrada při OC Arkády Pankrác z roku 2014.

¹³ Edible Schoolyard NYC [online]. c2016 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <https://www.edibleschoolyardnyc.org/>

¹⁴ HYNEK, Alois, Břetislav SVOZIL, Jan TRÁVNÍČEK a Jakub TROJAN. Best Practice Example of Educational Project: Sustainability in Deblín, South Moravia, Czech Republic. DEMIRCI, Ali, Lex CHALMERS, Yilmaz ARI a John LINDSTONE. *Building Bridges between Cultures through Geographical Education*. Turecko: IGU Commission on Geographical Education, Fatih University, 2011, s. 23-29. ISBN 978-975-303-110-3.

3.3.3 FUNKCE KOMUNITNÍCH ZAHRAD

3.3.3.1 SOCIÁLNÍ

Obyvatelé měst se často s místem svého bydliště nedokáží identifikovat. Vztah k místu však podporuje budování společenských vztahů v komunitě. Lidé se podílejí na péči o veřejný prostor, aktivně se zapojují do plánování jeho rozvoje a úprav. Obyvatelé k prostoru získávají silnější vztah, mají tendenci jej chránit před vandalismem a zanedbáním péče.¹⁵

V komunitních zahradách se utváří vztahy mezi lidmi různých generací, náboženství a etnického původu. Vznikají zde nová přátelství, lidé se učí spolupracovat a demokraticky rozhodovat. Zahrady nabízí možnost aktivní rekreace při zahradničení, pro které v plochách veřejné zeleně není prostor.

Rozvoj komunit je neoddelitelný od udržitelného rozvoje. Udržitelnost není dána pouze ekologickými kritérii, ale i rozvinutými vztahy komunity a institucí, se kterými souvisí sociální solidarita a spravedlnost.¹⁶ Warburton¹⁷ zdůrazňuje důležitost komunity pro udržitelný rozvoj, což je v rozporu s názory některých ekologů upřednostňujících pouze vědecky podložené důkazy a profesionální řešení, ale budoucnost oboru vidí právě v propojení obou názorových skupin a vzniku tzv. občanské vědy.

¹⁵ ČERMÁKOVÁ, Gabriela. *Městské komunitní zahrady*. Praha, 2015. Diplomová práce. Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů, Katedra zahradní a krajinné architektury. Vedoucí práce Oldřich Vacek.

¹⁶ HUBÍK, Stanislav. Sociální a kulturní zdroje udržitelné komunity. *Mladá veda, jej přínosy a perspektívy: Zborník z konferencie mladých vedeckých pracovníkov Fakulty ekonomiky a manažmentu*. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, 2000, s. 251-259. ISBN 80-7137-718-X.

¹⁷ WARBURTON, Diane (ed.). *Community and sustainable development: Participation in the future*. London: Earthscan Publications, 1998. ISBN 1-85383-531-5.

3.3.3.2 EKONOMICKÁ

Nejvýznamnějším důvodem pro založení komunitní zahrady je možnost pěstování vlastních potravin. Lidé mohou s malými náklady získávat potraviny pro vlastní spotřebu. Pokud jsou zahrady zakládány v sociálně a ekonomicky vyloučených oblastech, mohou významně zlepšit situaci obyvatel, kterým z prodeje vlastních výpěstků plyne jistý finanční příjem. Snižují se také náklady na přepravu potravin ze zemědělských oblastí do měst.

V některých typech komunitních zahrad, zvláště ve vzorových a terapeutických, vznikají nová pracovní místa. Především zahrady výchovné poskytují ucelený systém vzdělávání a zlepšují možnosti pracovního uplatnění.

Nepřímým ekonomickým přínosem jsou komunitní zahrady i pro okolí. Zvyšuje se zde hodnota a cena nemovitostí, z výběru daní profituje místní samospráva. Údržba veřejného prostoru, kterou provádí členové komunitní zahrady, je přínosem pro rozpočet města.¹⁸

¹⁸ LANKAŠOVÁ, Lucie. *Studijní text pro předmět Ekologie*. Praha, 2013. ČVUT v Praze, Fakulta architektury.

3.3.3.3 EKOLOGICKÁ

Komunitní zahrady jsou často zakládány v prolukách, nevyžívaných parkovištích či plochách brownfield. Tyto plochy jsou revitalizovány a vznikají nové plochy městské zeleně.

Komunitní zahrady jsou alternativou konvenčního zemědělství, pěstitelé se přiklání k ekologickému nebo permakulturnímu způsobu hospodaření. V zahradách je veškerý rostlinný odpad kompostován a opětovně využíván. Srážková voda je zachycována a využívána k zalévání.

Plochy zeleně ve městech pomáhají snižovat teplotu vzduchu, vytváří příjemnější mikroklima, zlepšují hygienu prostředí. Funkční systém městské zeleně umožňuje migraci organismů.

S činností komunitních zahrad také souvisí změna životního stylu. Obyvatelé mají větší zájem o ochranu životního prostředí, což má mimo jiné pozitivní vliv na rozvoj agroturistiky.¹⁹

¹⁹ MOSCARDO, Gianna. *Building community capacity for tourism development*. Cambridge, Mass.: CABI, c2008. ISBN 978-1-84593-447-7.

3.4 PŘÍKLADY REALIZACÍ

3.4.1 PŘÍKLADY REALIZACÍ V ZAHRANIČÍ

3.4.1.1 PRINZESSINNENGARTEN

Lokace: Berlín, Německo

Rok založení: 2009

Typ komunitní zahrady: vzorová

Princeznina zahrada byla založena neziskovou organizací Nomadisch Grün (Nomadic Green) jako pilotní projekt v berlínské čtvrti Kreuzberg, v místě někdejší dálniční křižovatky a skládky.

Zahrada má stálé zaměstnance, kteří zajišťují běžný provoz. Dobrovolníci zde mohou pěstovat užitkové i okrasné rostliny, jediným omezením je zákaz používání pesticidů a průmyslových hnojiv, vše je zde pěstováno v biokvalitě. Rostliny jsou pěstovány v přepravkách, pytlích od rýže a nádobách z tetrapacku. Pěstební plochy nejsou určeny pro jednotlivé nájemníky, vše je pěstováno společně.

Kromě možnosti pěstování rostlin zahrada nabízí také bohatý kulturní a vzdělávací program. Pozornost je věnována především ekologii, ochraně životního prostředí a biopotravinám. Zahradu ročně navštíví 60 000 lidí, 2 500 z nich jsou dobrovolníci.

Financování provozu zahrady a rozvoji doprovodných aktivit pomáhá obchod, kde je možné zakoupit vypěstovanou zeleninu, bylinky a ovoce, med z místních úlů. Dnes již neodmyslitelnou součástí zahrady je restaurace, která zpracovává výpěstky ze zahrady.²⁰

Z původně malé městské zahrady lokálního významu se během let stala významná instituce s nadregionálním významem. Kromě výukových programů poskytuje také poradenství a pomáhá při zakládání dalších komunitních

²⁰ *Prinzessinnengarten* [online]. Berlín, c2016 [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://prinzessinnengarten.net/>

zahrad a městských farem. Podporuje recyklování, programy na sdílení kol, kompostování, včelařství ve městech. Rozvíjí spolupráci s obdobnými institucemi v Německu i zahraničí.

OBR. 1 ZAHRADNÍ RESTAURACE

OBR. 2 PROGRAM PRO RODINY S DĚTMI

OBR. 3 ZAHRADA V ROCE 2011

3.4.1.2 SECRET GARDEN

Lokace: Berlín, Německo

Rok založení: 2010

Typ komunitní zahrady: okrasná

Zahrada byla založena neziskovou organizací AJB, která se věnuje poradenství mladistvých a psychosociální rehabilitaci.²¹ Zahrada slouží obyvatelům vnitrobloku i lidem z blízkého okolí. V centrální části se nachází dřevěný pavilon, kde jsou pravidelně pořádány přednášky, večere a společenská setkání. Větší část zahrady je okrasná, ale v menší míře jsou zde uplatněny i zeleninové záhony.

OBR. 4 PAVILON PRO AKTIVITY KOMUNITY

OBR. 5 ZAHRADA LEŽÍ VE VNITROBLOKU

²¹ *Inhabitat* [online]. c2015 [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://inhabitat.com/>

3.4.1.3 VĚZEŇSKÁ ZAHRADA NA OSTROVĚ RIKERS

Lokace: New York, USA

Rok založení: 1996

Typ komunitní zahrady: výchovná

Na konci 19. století město New York zakoupilo ostrov, aby zde mohlo zbudovat nápravné zařízení. Ve 20. letech 20. století zde již fungovala rozsáhlá farma a lesní školka, kde kromě civilních zaměstnanců pracovali i vězni. Ve 30. letech na ostrově fungovala také léčebna pro drogově závislé, jejíž klienti podstupovali pracovní terapii na zdejší farmě. Ve čtyřicátých letech se farma nadále rozšiřovala, ale od padesátých let musely některé její budovy ustoupit rozšiřující se zástavbě věznice a nápravného zařízení pro mladistvé (od 20. let narostl počet vězňů z 200 na 2 500 v letech 60.). V 80. letech definitivně farma zanikla.²²

Komunitní zahrada byla založena Oddělením korekce města New York ve spolupráci se Zahradnickou společností města New York. Zahrada je členěna na část okrasnou, kam mají přístup i vězeňské návštěvy, a část užitkovou se záhony, polními plochami a skleníky.

V zahradě probíhá program GreenHouse, který má vězňům pomoci při návratu do běžného života a předejít jejich opětovnému návratu do vězení. Poskytuje jim potřebnou kvalifikaci pro práci v zahradnictví, ale především terapii, která má u vězňů rozvíjet tzv. soft skills (sebeovládání, rozhodování, řešení problémů). Po absolvování tohoto programu a propuštění na svobodu mají možnost získání placené stáže v nadaci GreenTeam.

OBR. 6 PRÁCE NA POZEMCÍCH

OBR. 7 UŽITKOVÁ ČÁST ZAHRADY

OBR. 8 OKRASNÁ ČÁST ZAHRADY

3.4.1.4 EDIBLE SCHOOLYARD P.S. 216

Lokace: New York, USA

Rok založení: 2013

Typ komunitní zahrady: školní

Zřízení komunitní zahrady při škole Arturo Toscanini iniciovala nezisková organizace Edible Schoolyard NYC, která napomáhá veřejným školám s budováním školních komunitních zahrad s výukovými kuchyněmi, které slouží k výuce zahradnictví a pomáhají zlepšovat stravovací návyky žáků.

Zahrada vznikla na nevyužívaném školním parkovišti. Rostliny jsou zde pěstovány ve volné půdě a na vyvýšených záhonech. Žáci mají k dispozici také posezení, pařeniště či zázemí pro chov drobných hospodářských zvířat. V zahradě byla postavena nová budova, která je členěna na tři části - skleník, kde probíhá výuka během nepříznivého počasí, kuchyně, kde si žáci za asistence učitelů připravují obědy ze zeleniny vypěstované na zahradě a technické zázemí, kde jsou provozní kanceláře a cisterna pro sběr dešťové vody, která je využívána na zálivku v zahradě.

Zahrada se těšila pozitivním ohlasům veřejnosti. Od roku 2013 v New Yorku vzniklo za pomoci organizace Edible Schoolyard NYC několik dalších školních zahrad (Evergreen Middle School for Urban Exploration, P.S. 109 Sedgwick, P.S. 311 Lucero).²³

²² New York Correction History Society [online]. [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://www.correctionhistory.org/>

²³ Edible Schoolyard NYC [online]. c2016 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <https://www.edibleschoolyardnyc.org/>

OBR. 9 ZAHRADA S VENKOVNÍM POSEZENÍM

OBR. 10 VYVÝŠENÉ ZÁHONY

OBR. 11 VÝUKOVÁ BUDOVA - SKLENÍK

3.4.2 REALIZACE V ČESKÉ REPUBLICE

3.4.2.1 ZAHRADA DOMOVA NA ZÁMKU

Lokace: Nezamyslice

Rok založení: 90. léta 20. století

Typ komunitní zahrady: terapeutická

Zámek do roku 1945 užíval řád sv. Hedviky, který zde zřídil sirotčinec a internát pro dívky z šlechtických rodin. Zámecká zahrada měla především užitkový charakter a zásobovala zámeckou kuchyni. Okrasná zahrada existovala pouze v těsné návaznosti na hlavní křídlo zámku a nádvoří.²⁴

V současnosti je zahrada užívána klienty příspěvkové organizace Domov Na Zámku. Zahrada je členěna na sad s ovocnými dřevinami a plochami orné půdy, část určenou pro chov domácích zvířat a část rekreační.

Užitková část zahrady je intenzivně využívána pro účely farmingterapie a ergoterapie. Ve všední dny zde pracují klienti s terapeutem, pěstují zeleninu, sklízí ovoce ze sadu a provádějí také údržbu areálu. V posledních deseti letech mají možnost pečovat o hospodářská zvířata (ovce, kozy, lamy). Současně je zde prováděna i zooterapie, klienti zde chovají okrasné ptactvo, drobné hlodavce. Cílem těchto aktivit je podpora psychosomatického vývoje, koordinace pohybů, samostatnosti, rozvoj řečových a sociálních dovedností.²⁵

²⁴ DOLEŽELOVÁ, Marie. *Průzkum a obnova historické zahrady*. Lednice, 2013. Bakalářská práce. Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, Ústav biotechniky zeleně. Vedoucí práce Přemysl Krejčířk.

²⁵ *Domov Na Zámku Nezamyslice*, p. o. [online]. c2016 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://www.nazamku.eu/>

OBR. 12 SPORTOVIŠTĚ

OBR. 13 SAD

OBR. 14 POHLED ZE SADU NA ZÁMEK

3.4.2.2 POP UP ZAHRAHA PŘI OC ARKÁDY PANKRÁC

Lokace: Praha

Rok založení: 2014

Typ komunitní zahrady: výstavní

Zahrada byla vybudována a po dobu několika měsíců provozována ve spolupráci obchodního centra Arkády Pankrác a obecně prospěšné společnosti Kokoza.

Původním záměrem bylo zřízení volnočasové komunitní zahrady, ale kvůli změně v plánovaném využití pozemku byla zahrada instalována pouze dočasně. V průběhu jedné sezóny zde probíhaly pikniky a workshopy věnované pěstování a kompostování ve městě.

Ačkoliv zde zahrada působila pouze dočasně, měla velký význam pro místní komunitu a vedla k budování dalších komunitních a městských zahrad. Kokoza se i nadále věnuje propagaci kompostování a pěstování ve městech, nabízí uplatnění lidem se znevýhodněním, propojuje neziskový a obchodní sektor.²⁶

OBR. 15 ZAHRAHA ZBUDOVANÁ Z EUROPALET

²⁶ Kokoza [online]. Praha, c2016 [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.kokoza.cz/>

OBR. 16 ROSTLINY JSOU PĚSTOVANÉ V MOBILNÍCH NÁDOBÁCH

3.4.2.3 PRAZELENINA

Lokace: Praha

Rok založení: 2012

Typ komunitní zahrady: volnočasová

Komunitní zahrada byla založena dobrovolníky v areálu bývalého pivovaru v Holešovicích. V roce 2013 bylo založeno občanské sdružení Prazelenina, které dosud za účasti dobrovolníků zahradu provozuje.²⁷

Pěstování probíhá ve velkoobjemových vácích na dřevěných europaletách, zbytky ze zahrady se na místě kompostují. Pro členy komunitní zahrady je k dispozici sdílené pískoviště a hřiště na pétanque.

Zahrada v sezóně provozuje kavárnu v maringotce. Na zahradě se často konají i oslavy, společné večere a večerní promítání nebo koncerty.

V posledních dvou letech je na zahradě organizováno stále více aktivit i pro veřejnost. Ačkoliv se v blízkém okolí zahrady nachází především kancelářské budovy a v samotných počátcích existence nebyly vztahy s nájemníky okolních budov optimální, díky těmto aktivitám se nyní komunikace výrazně zlepšila a zahrada má rok od roku více členů.

²⁷ Prazelenina [online]. Praha [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://prazelenina.cz/>

OBR. 17 ZAHRAHA V ROCE 2012

OBR. 18 ZAHÁJENÍ SEZÓNY 2015

OBR. 19 V ZAHRADĚ MAJÍ PROSTOR I DĚTI

3.5 ZAKLÁDÁNÍ A ÚDRŽBA

Pro zakládání komunitních zahrad ve městech jsou obvykle využívány pozemky v blízkosti ploch určených k bydlení. V dnešních hustě zastavěných sídlech je však často problematické najít vhodný pozemek, který by splňoval alespoň základní kritéria, kterými jsou:

- zdroj elektřiny (pro drobné stavební práce a doplňkové aktivity)
- zdroj vody (sběr dešťové vody obvykle není dostačující)
- vzdálenost menší než 500 m od obytné zóny
- oplocení (zabezpečení, zamezení vandalismu a drobným krádežím)
- dostatečné oslunění
- zpevněná přístupová cesta

V případě, že je pro zřízení komunitní zahrady zvolen pozemek, který některé z uvedených kritérií nespĺňuje, neúměrně narůstají počáteční náklady.

Založení zahrady napomůže součinnost s městskou samosprávou. Řada měst má v programech podporu komunitních zahrad, zlepšení péče o městskou zeleň apod., proto mohou být nápomocna s hledáním vhodného pozemku. Nájemné ploch které jsou v majetku města bývá obvykle řádově nižší, než od soukromých vlastníků. V případě dlouholeté spolupráce je možné stanovit nájemné ve zcela symbolické výši.

Řada dostupných pozemků se nachází v objektech brownfield, ve stavebních prolukách či jiných, dočasně nevyužívaných areálech. Méně často jsou dostupné pozemky ve vnitroblocích, sadech nebo podél řek. Ve všech výše zmíněných případech musí při zakládání komunitní zahrady dojít k výběru vhodné pěstební technologie, pro kterou jsou určující stanovištní podmínky prostředí (kvalita

a míra znečištění půdy, úhrn srážek, teplota, oslunění) a zvolený sortiment rostlin.

Nejčastěji jsou rostliny pěstovány ve volné půdě, na vyvýšených záhonech nebo ve velkoobjemových nádobách bez kontaktu s půdou.

Pěstování ve volné půdě je možné pouze na místech, která nebyla zasažena znečištěním. Zakládání a údržba odpovídá běžným agrotechnickým postupům.

Pěstování na vyvýšených záhonech je preferováno v zahradách, kde vlastnosti půdy neumožňují pěstování bez nákladných úprav, případně pokud jsou uživateli osoby s omezenou pohyblivostí. Konstrukce vyvýšených záhonů je vhodná pro komunitní zahrady, které mohou dlouhodobě využívat pozemek. V případě krátkodobého pronájmu tato technologie není vhodná.

Vhodným stavebním materiálem pro obvodovou konstrukci je kámen, cihly, dřevěné trámy, fošny a kulatina, betonové prefabrikované prvky, ocelové desky (materiál je volen s ohledem na dostupnost a cenu). Celková výška záhonu by měla činit přibližně 100 cm, z toho 30 až 40 cm pod úrovní terénu. Jednotlivé vrstvy materiálu jsou v záhonu prosypávány zeminou a vrstveny v pořadí silné větve, pevný karton, tenké větve, drcené větve, listí a sláma, kompost a svrchní vrstvu tvoří silnější vrstva zeminy. Po provedení důkladné zálivky je výsadba prováděna běžným způsobem, v prvním roce je vhodné pěstovat především rostliny první trati. Po podzimní sklizni je na záhon navrstveno listí. Na jaře je promíchána svrchní vrstva zeminy s vyzrálým kompostem.²⁸

Pro pěstování v nádobách jsou užívány jak nádoby pro pěstování primárně určené, tak jsou také využívány recyklované přepravky, plastové sudy, velkoobjemové vaky,

²⁸ STAMM, Elmar. *Pěstování zeleniny na vysokých záhonech*. 2. vyd., v nakl. Brázda 1. vyd. Překlad Miloš Chyba. Ilustrace Miroslav Pinc. Praha: Brázda, 1992. Zemědělské nakladatelství Brázda radí. ISBN 80-209-0213-9.

pytle a nádoby konstruované ze dřeva nebo europalet. Rostliny jsou pěstovány v zahradnickém substrátu s příměsí kompostu. Tento způsob pěstování je hojně využíván na pozemcích se zpevněným povrchem nebo v místech se znečištěnou půdou. Umožňuje snadnou likvidaci záhonů na konci sezóny a přesun zahrady v případě potřeby.

V komunitních zahradách jsou rostliny obvykle pěstovány ve smíšených kulturách. Estetická stránka je při výsadbách méně významná (s výjimkou komunitních zahrad okrasných), upřednostněna je možnost experimentování a seznámení s rostlinnými druhy. Pro zdárný růst a vývoj rostlin je důležitá alespoň základní znalost nároků rostlin na stanoviště a agrotechnických termínů pro výsev a výsadbu.

Pro ochranu rostlin před chorobami a škůdci je využívána biologická ochrana. V záhonech jsou kombinovány rostliny různých čeledí (rostliny jsou napadány škůdci především v monokulturách), pěstována je zelenina spolu s okrasnými jednoletými i vytrvalými rostlinami odpuzujícími škodlivé organismy a lákajícími jejich přirozené predátory. Dodržováno je střídání plodin. Hnojení je prováděno statkovými hnojivy nebo rostlinnými jíchami, rostlinné zbytky jsou kompostovány.

Ovocné dřeviny jsou nově vysazovány v komunitních zahradách, u kterých je předpoklad dlouhodobé existence, nachází se však i na pozemcích, které komunitní zahrada převzala do užívání a dřeviny zde již byly vysazeny.

Při výběru ovocných dřevin je třeba zohlednit opylovací poměry druhů a odrůd pro zajištění úrody. Důležitá je přítomnost opylovačů, které je možné dopomoci výsadbou medonosných rostlin nebo umístěním včelínů.²⁹ Pro dobrou plodnost a zdravý růst ovocných dřevin je důležitý vhodně

²⁹ PAŘÍZEK, Martin. *Užitkové rostliny v zahradní a krajinářské tvorbě*. Lednice, 2015. Diplomová práce. Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, Ústav biotechniky zeleně. Vedoucí práce Tatiana Kufková.

provedený řez. Tématem se podrobně zabývá publikace Řez ovocných dřevin.³⁰

V zahradách menšího rozsahu veškerou údržbu provádějí dobrovolníci. V případě rozsáhlejších zahrad zajišťují běžný chod i výukové programy a kulturní akce stálí zaměstnanci.

³⁰ SUS, Josef a Tomáš NEČAS. *Řez ovocných dřevin*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2505-5.

3.6 ROSTLINY

Ačkoliv byly první komunitní zahrady zakládány především z důvodu samozásobení či větší potravinové soběstačnosti a pěstované druhy rostlin se omezovaly především na běžné druhy ovoce a zeleniny, v současnosti je škála pěstovaných druhů násobně pestřejší. Členové komunitních zahrad svůj zájem neomezují na nové odrůdy a kultury tradičních druhů zeleniny, ale stále častěji se v zahradách objevují méně známé zeleninové druhy z Asie a Ameriky. Prostor je také věnován léčivým a kořeninovým rostlinám, rostlinám s jedlými květy a plevelně rostoucím druhům, které byly dříve běžnou součástí stravy Evropanů.

Tato kapitola se věnuje rostlinám, které se v současnosti pěstují v českých komunitních zahradách. Obsahuje výčet nejčastěji pěstovaných druhů s jejich pěstitelskými vlastnostmi. Výčet rostlin nezahrnuje dřeviny, jelikož tuzemské komunitní zahrady se jejich pěstování věnují pouze v omezené míře, ať už kvůli požadavku na mobilitu zahrady, tak z důvodu prozatím krátkodobého provozu zahrady.

3.6.1 KOŘENOVÁ ZELENINA³¹

Daucus carota subsp. *sativus*

Dvouletá rostlina pěstovaná pro zdužnatělý kořen žluté, oranžové, červené či fialové barvy. Vyžaduje hluboké, humózní, nepříliš těžké půdy, nároky na vláhu jsou střední. Pěstování je možné pouze z přímého výsevu.

Petroselinum crispum

Dvouletá rostlina pěstovaná pro vřetenovitý kořen a nať. Vyžaduje hluboké, humózní, zásadité půdy, nároky na vláhu jsou střední. Pěstování je možné pouze z přímého výsevu.

Apium graveolens var. *rapaceum*

Dvouletá rostlina pěstovaná pro zdužnatělou bulvu a nať. Rostlina je náročná na výživu, vyžaduje těžší, humózní, dostatečně vlhké půdy, koření hluboko. Vzhledem k dlouhé vegetační době je nutné předpěstování.

Beta vulgaris var. *conditiva*

Dvouletá rostlina pěstovaná pro zdužnatělý kořen (kořenovou bulvu červené, oranžové, karmínové až fialové barvy). Koření středně hluboko. Vyžaduje středně těžké, nezamokřené půdy a dostatek vláhy. Pěstuje se z přímého výsevu.

Raphanus sativus var. *niger*, var. *major*

Jednoleté či dvouleté rostliny pěstované pro zdužnatělý kořen bílé, žluté, červené či černé barvy. Jarní odrůdy vyžadují lehčí humózní půdy, letní a podzimní odrůdy vyžadují spíše těžší půdy. Pěstují se výhradně přímým výsevem.

Raphanus sativus var. *radicula*

Jednoletá rostlina pěstovaná pro malé, různě zbarvené bulvičky (zdužnatělý hypokotyl barvy převážně červené, ale i bílé, fialové, žluté), v menší míře pro nať. Rostlina koření mělce, vyžaduje lehčí humózní půdy, nesnáší sucho. Pěstuje se z přímého výsevu.

Pastinaca sativa

Dvouletá rostlina pěstovaná pro vřetenovitý kořen. Rostlina je nenáročná na půdu, která však musí být dostatečně vlhká a hluboká.

Brassica napus var. *napobrassica*

Dvouleté rostlina pěstovaná pro bílou, žlutou či nafialovělou bulvu. Rostlina je nenáročná na půdu, vyžaduje však vlhčí prostředí. Pěstuje se z přímého výsevu, ale je možné i předpěstování.

Brassica rapa var. *rapa*

Dvouletá rostlina pěstovaná pro bulvy. Rostlina je nenáročná na půdu, ale nesnáší sucho. Pěstuje se z přímého výsevu.

3.6.2 CIBULOVÁ ZELENINA

Allium cepa

Dvouletá rostlina pěstovaná pro suknicovitou cibuli a nať. Koření hustě, ale mělce. Rostliny vyžadují slunnou a teplou polohu, půdy lehčí až středně těžké, humózní. Pěstuje se z předpěstované sadby, z přímého výsevu a ze sazeček.

Allium ascalonicum

Vytrvalá rostlina pěstovaná pro podlouhle vejčité cibule a nať. Koření mělce. Pěstuje se ze sazečky.

Allium ampeloprasum

Dvouletá rostlina tvořící zdužnatělou, válcovitou bílou cibuli. Kořenová soustava je mohutná. Rostlina vyžaduje středně těžké až těžké, vlhčí živné půdy s vysokým obsahem humusu. Snáší velmi nízké teploty, je náročná na vláhu. Pěstuje se z předpěstovaných sazenic nebo z přímého výsevu.

Allium schoenoprasum

Vytrvalá rostlina pěstovaná pro nať. Vyžaduje středně těžké humózní půdy, neutrální až zásadité. Rostlina je mrazuvzdorná. Pěstuje se z přímého výsevu či vegetativně, dělením trsů.

Allium sativum

Vytrvalá rostlina pěstovaná pro složenou, někdy jednoduchou cibuli, méně pro nať. Rostlina koření mělce, vyžaduje živnou půdu, teplou a slunnou polohu. Rozmnožuje se vegetativně jednotlivými stroužky nebo pacibulkami.

³¹ MALÝ, Ivan a Kristína PETŘÍKOVÁ. *Základy pěstování kořenové zeleniny*. Praha: Institut výchovy a vzdělávání Ministerstva zemědělství ČR, 1998. Rostlinná výroba (Institut výchovy a vzdělávání Ministerstva zemědělství ČR). ISBN 80-7105-162-4.

3.6.3 KOŠTÁLOVINY

Brassica oleracea var. *capitata*

Dvouletá rostlina tvořící hlávky z listů na zkráceném stonku. Rostlina koření hluboko, vyžaduje vlhčí prostředí, nesnáší kyselé půdy. Pěstuje se z předpěstované sadby.

Brassica oleracea var. *sabauda*

Dvouletá rostlina tvořící hlávku svinutých listů. Rostlina vyžaduje zásaditou půdu a vlhčí prostředí. Pozdní odrůdy snáší i těžší půdy. Pěstuje se z předpěstované sadby.

Brassica oleracea var. *acephala*

Dvouletá rostlina tvořící vysoký košťál obrostlý zelenými či nafialovělými kadeřavými listy. Kořenový systém je hluboký, rostlina vyžaduje vlhčí humózní půdy, je odolná proti mrazu. Pěstuje se z přímého výsevu a předpěstované sadby.

Brassica oleracea var. *gemmifera*

Dvouletá rostlina tvořící košťál obrostlý listy, v jejichž paždí tvoří malé růžičky. Kořenová soustava je hluboká, rostlina vyžaduje vlhčí ovzduší, vlhké, středně těžké až těžké zásadité půdy. Rostlina dobře snáší mrazy. Pěstuje se většinou z předpěstovaných sazenic.

Brassica oleracea var. *gongylodes*

Dvouletá rostlina se stonkem ve spodní části přeměněným v lodyžní hlízu. Kořeny jsou husté, ale mělce kořenicí. Rostliny vyžadují vlhčí zásadité humózní půdy. Jsou náročné na vláhu. Pěstují se především z předpěstovaných sazenic, ale přímý výsev je možný.

Brassica oleracea var. *botrytis*

Dvouletá rostlina tvořící na zkráceném stonku růžici zdužnatělého květenství. Kořenová soustava je mohutná. Rostlina je velmi náročná, vyžaduje hodně světla a vlhka. Půdy vyžaduje středně těžké až těžké, zásadité a humózní.

Rostlina je náročná na vláhu. Pěstuje se především z předpěstované sadby.

Brassica oleracea var. *asparagoides*

Dvouletá rostlina tvořící na zkráceném stonku zdužnatělé, rozběhlé květenství. Rostlina je hluboce kořenicí, vyžaduje vlhké, humózní, středně těžké půdy. Pěstuje se z předpěstované sadby.

Brassica napus var. *chinensis*

Jednoletá rostlina tvořící válcovité řídké hlávky. Koření mělce. Rostlina vyžaduje živné půdy, je citlivá na sucho a teplo. Pěstuje se z přímého výsevu nebo z předpěstované sadby.

3.6.4 LUSKOVÁ ZELENINA³²

Phaseolus vulgaris var. *nanus*, var. *communis*

Jednoletá rostlina pěstovaná pro zelené či žluté lusky se semeny bílými, žlutými, hnědými, nafialovělými, černými a kropenatými. Kořeny jsou spíše povrchové. Rostliny vyžadují chráněnou a slunnou polohu a vlhké počasí. Vyžadují půdu zásaditou, lehčí a humózní. Pěstují se z přímého výsevu.

Phaseolus coccineus

Jednoletá rostlina pěstovaná pro dlouhé lusky s velkými semeny a květ. Kořeny jsou spíše povrchové. Rostliny vyžadují chráněnou, slunnou polohu a vlhké počasí. Vyžadují půdu zásaditou, lehčí a humózní. Pěstují se z přímého výsevu.

Pisum sativum ssp. *hortense*

Jednoletá rostlina pěstovaná pro lusky se žlutými nebo zelenými kulatými semeny a květ. Koření mělce. Rostliny vyžadují středně živné, zásadité půdy, nesnáší suché teplé počasí ani mokré půdy. Pěstuje se z přímého výsevu.

³² PETŘÍKOVÁ, Kristína a Ivan MALÝ. *Základy pěstování luskové zeleniny*. V Praze: Institut výchovy a vzdělávání Ministerstva zemědělství ČR, 2000. Rostlinná výroba. ISBN 80-7105-207-8.

3.6.5 PLODOVÁ ZELENINA³³

Lycopersicon lycopersicum

Jednoletá rostlina pěstovaná pro plody (bobule různé velikosti a tvaru). Kořenový systém je velmi hluboký. Rostliny mají vysoké nároky na teplo a slunce. Rostliny vyžadují hluboké půdy neutrální až mírně kyselé a dostatek vláhy. Pěstují se především z předpěstované sadby.

Capsicum annuum

Jednoleté rostliny pěstované pro plody různých velikostí a tvarů, bílé, žluté, oranžové, červené, nafialovělé a zelené barvy. Rostliny koření mělce postranními kořeny, jsou teplomilné a vyžadují hodně světla. Půdy vyžaduje humózní, písčitohlinité a mírně vlhké. Rostliny vyžadují pravidelnou závlahu. Pěstují se z předpěstované sadby.

Solanum melogena

Jednoleté rostliny pěstované pro plody (bobule vejčitého, hruškovitého nebo kulovitého tvaru s bílou, žlutou, oranžovou, fialovou či černou pokožkou). Kořenový systém je hluboký. Rostliny vyžadují humózní, lehčí půdy, pravidelnou závlahu a teplo. Pěstuje se z předpěstované sadby.

Cucumis sativus

Jednoletá rostlina pěstovaná pro plody (dužnaté bobule podlouhlého tvaru se slupkou hladkou až bradavičnatou). Kořenový systém je povrchový. Rostlina je náročná na teplo, vyžaduje těžší, humózní, mírně zásadité půdy a dostatek vláhy. Rostliny se pěstují z přímého výsevu i předpěstování.

Cucumis melo

Jednoletá rostlina pěstovaná pro plody (kulaté, podlouhlé, vejčité nebo žebernaté bobule s bílou, zelenavou, žlutou či oranžovou dužninou). Kořenový systém je bohatě vyvinutý.

³³ PETŘÍKOVÁ, Kristína a Ivan MALÝ. *Základy pěstování plodové zeleniny*. V Praze: Institut výchovy a vzdělávání Ministerstva zemědělství ČR, 1998. Rostlinná výroba. ISBN 80-7105-165-9.

Rostliny jsou náročné na teplo a slunce, vyžadují humózní, propustné půdy s dostatkem vláhy. Pěstuje se z přímého výsevu i předpěstované sadby.

Citrulus lanatus

Jednoletá rostlina pěstovaná pro plody (bobule kulatého, oválného nebo vejčitého tvaru s dužninou červenou či žlutou). Kořenový systém je mohutný, hlavní kořen sahá velmi hluboko. Rostliny jsou náročné na teplo a slunce, vyžadují humózní, propustné půdy s dostatkem vláhy. Pěstuje se z přímého výsevu i předpěstované sadby.

Cucurbita maxima, *Cucurbita pepo* var. *cylindrica*, var. *clypeata*, var. *olerifera*, *Cucurbita moschata*

Jednoleté rostliny pěstované především pro plody (dužnaté bobule kulovitého, zploštělého, podlouhlého, talířovitého či lahvovitého tvaru, žluté, zelené, bílé nebo oranžové barvy), v menší míře pro květy. Kořeny jsou mohutné, ale povrchové. Rostliny jsou teplomilné, vyžadující záhřevné polohy a dostatek slunce. Vyžadují hluboké, živné a vlhčí půdy s dostatkem vláhy. Pěstují se z přímého výsevu a předpěstované sadby.

3.6.6 LISTOVÁ ZELENINA³⁴

Lactuca sativa var. *capitata*, var. *longifolia*

Jednoletá rostlina tvořící přizemní růžici listů zelené, žlutozelené či červenohnědé barvy. Kořenový systém je mělký. Rostlina je náročná na teplo, vyžaduje lehčí humózní půdy, je náročná na závlahu. Pěstuje se z předpěstovaných sazenic, případně z přímého výsevu.

Valerianella olitoria

Jednoletá rostlina tvořící přizemní růžici tmavých lístků. Rostlina je nenáročná na klima i půdu. Má velmi krátkou

vegetační dobu, může přezimovat. Pěstuje se z přímého výsevu.

Lepidium sativum

Jednoletá rostlina pěstovaná pro nař. Vyžaduje vlhčí klima i půdu, koření mělce, po prvním řezu opět obráží.

Spinacia oleracea

Jednoletá či dvouletá rostlina tvořící přizemní růžici listů. Kořen je kulový, zasahující hluboko do půdy. Rostlina je velmi náročná a velmi citlivá. Vyžaduje humózní zásadité půdy. Dobře snáší chlad. Pěstuje se z přímého výsevu.

Beta vulgaris subsp. *cicla* *mogu*

Dvouletá rostlina pěstovaná pro dlouze řapíkaté zelené až červené listy. Vyžaduje hluboké humózní půdy, snáší dobře i chladné počasí. Pěstuje se z přímého výsevu, předpěstování sadby je možné.

Apium graveolens var. *dulce*

Dvouletá rostlina pěstovaná pro velké listy se silnými řapíky. Vyžaduje mírné a teplé polohy, lehčí živnou půdu a zavlažování. Pěstuje se z předpěstované sadby.

Foeniculum capillaceum var. *dulce*

Jednoletá rostlina pěstovaná pro dužnatou nepravou cibuli tvořenou z pochev listových řapíků. Rostlina vyžaduje hlubokou půdu a teplou chráněnou polohu. Pěstuje se především z přímého výsevu.

3.6.7 HLÍZNATÉ ROSTLINY

Solanum tuberosum

Vytrvalá bylina pěstovaná pro hlízy různých tvarů, velikostí a barev. Rostlina koření středně hluboko, není náročná na půdu, nejlépe prospívá na lehčích až středně těžkých půdách s dostatečným množstvím srážek. Pěstuje se ze sadbových hlíz.

Helianthus tuberosus

Rostlina pěstovaná pro hlízy s bílou nebo červenou slupkou. Rostlinu je možné pěstovat jako jednoletou i víceletou plodinu, je nenáročná na půdu, koření středně hluboko. Pěstuje se ze sadbových hlíz.

3.6.8 MÉNĚ ZNÁMÉ DRUHY JEDLÝCH BYLIN

Barbarea verna, *Barbarea vulgaris*

Dvouletá či vytrvalá rostlina pěstovaná pro nař. Koření mělce, vyžaduje živné, středně těžké až těžké, vlhké hlinité půdy a chráněnou polohu. Pěstuje se z přímého výsevu.

Tetragona expansa

Jednoletá rostlina pěstovaná pro dužnaté, tmavě zelené listy. Rostlina má mohutný, spíše povrchový kořenový systém. Rostlina vyžaduje hluboké živné půdy a dostatek vody. Pěstuje se z předpěstované sadby nebo z přímého výsevu.

Borago officinalis

Jednoletá bylina pěstovaná pro nař a květ. Koření mělce, vyžaduje živné, středně těžké hlinité a dostatečně vlhké půdy. Pěstuje se z přímého výsevu.

Brassica juncea, *Brassica rapa*

Jednoleté rostliny pěstované pro nař (světle zelené, zelené, červené až fialové barvy). Rostliny nejsou náročné na půdu, nejlépe prosperují na živných, středně těžkých půdách s dostatkem vláhy. Pěstují se z přímého výsevu.

Portulaca oleracea susp. *sativa*

Jednoletá rostlina pěstovaná pro dužnaté lodyhy a listy. Rostlina vyžaduje teplou polohu, půdy lehké i písčité, velmi dobře snáší sucho. Pěstuje se především z přímého výsevu.

³⁴ LILL, Karel, Václav LUDVÍČEK a Štefan MILKO. *Zelinářství: Učební text pro střední zemědělské technické školy a zemědělské mistrovské školy*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1963.

Chrysanthemum coronarium

Jednoletá rostlina pěstovaná pro nať a květ. Rostlina koření středně hluboko, vyžaduje lehčí až středně těžkou živnou půdu. Pěstuje se z přímého výsevu.

Rumex scutatus, Rumex patienta, Rumex sanguinea

Vytrvalé rostliny pěstované pro nať. Vyžadují středně těžké až těžké hlinité půdy, slabě kyselé a vlhké. Koření středně hluboko. Pěstují se z přímého výsevu nebo dělením trsů.

3.6.9 KOŘENINOVÉ ROSTLINY³⁵

Majorana hortensis

Rostlina se pěstuje jako jednoletá pro nať, tvoří nízké dřevnatící keřky. Rostlina vyžaduje lehčí humózní půdy. Pěstuje se z přímého výsevu i z předpěstované sadby.

Anethum graveolens

Jednoletá rostlina pěstovaná pro nať, případně stonek a květ, je nenáročná, nejlépe prospívá ve vlhčích hlinitých půdách. Pěstuje se z přímého výsevu.

Coriandrum sativum

Jednoletá rostlina pěstovaná pro nať a semeno. Vyžaduje středně těžké, mírně zásadité půdy. Pěstuje se z přímého výsevu.

Anthriscus cerefolium subsp. *sativa*

Jednoletá rostlina pěstovaná pro nať. Rostlina je nenáročná na půdu, pěstuje se z přímého výsevu.

Levisticum officinale

Vytrvalá rostlina pěstovaná pro nať. Rostlina hluboce koření, je nenáročná na půdu, nejlépe prospívá v mírně vlhké hlinité půdě. Pěstuje se z předpěstované sadby.

Thymus vulgaris

Vytrvalá rostlina pěstovaná pro nať. Vyžaduje slunná stanoviště a lehké hlinitopísčité půdy. Pěstuje se z přímého výsevu a předpěstované sadby.

Ocimum basilicum

Jednoletá rostlina pěstovaná pro nať (listy světle zelené, zelené až vínové). Rostlina vyžaduje teplou chráněnou polohu a dostatek slunce, půdy lehčí, humózní. Pěstuje se z předpěstované sadby.

Satureja hortensis

Jednoletá rostlina pěstovaná pro nať. Vyžaduje teplou, slunnou polohu a půdu spíše lehčí. Pěstuje se z předpěstované sadby.

Hyssopus officinalis

Vytrvalá rostlina pěstovaná pro nať. Rostlina vyžaduje teplou, chráněnou a slunnou polohu, vyžaduje vápenitou půdu. Pěstuje se z předpěstované sadby nebo se množí dělením trsů.

Mentha piperita

Vytrvalá rostlina pěstovaná pro nať. Rostlina vytváří četné výběžky, vyžaduje lehčí, vápenitou půdu a slunnou polohu. Pěstuje se z předpěstované sadby nebo oddělků.

Melissa officinalis

Vytrvalá rostlina pěstovaná pro nať. Vyžaduje teplá, slunná, chráněná místa a lehčí půdy. Pěstuje se z předpěstované sadby nebo dělením trsů.

Origanum vulgare

Vytrvalá bylina pěstovaná pro nať. Vyžaduje živné, hlinité půdy, koření středně hluboko. Pěstuje se z přímého výsevu, předpěstované sadby, dělením trsů a řízkováním.

Salvia officinalis

Vytrvalá rostlina pěstovaná pro nať. Snáší dobře i chudé, písčité půdy, vyžaduje slunné, chráněné polohy. Rozmnožuje se z předpěstované sadby nebo dělením trsů.

Eruca vesicaria

Jednoletá až vytrvalá bylina pěstovaná pro nať. Nejlépe prospívá na živných, středně těžkých, humózních půdách s dostatkem vláhy. Pěstuje se z přímého výsevu.

Nigella sativa

Jednoletá bylina pěstovaná pro semena. Vyžaduje středně těžké, živné půdy a slunné stanoviště. Pěstuje se z přímého výsevu.

Matricaria recutita

Jednoletá bylina pěstovaná pro květ. Rostlina má bohatý kořenový systém, nejlépe prosperuje na hlinitopísčitých půdách, neutrálních až mírně zásaditých. Pěstuje se z přímého výsevu.

Artemisia dracunculus subsp. *sativa*

Vytrvalá rostlina pěstovaná pro nať. Rostlina má mohutný kořenový systém, není náročná na půdu, vyžaduje slunné stanoviště. Pěstuje se především vegetativně, dělením trsů nebo řízkováním.

Lavandula angustifolia

Vytrvalý polokeř pěstovaný pro nať a květ. Rostlina koření hluboce, snáší suché, kamenité půdy, vyžaduje dostatek slunce. Pěstuje se z předpěstované sadby, vegetativně řízkováním a hřížením.

Cymbopogon citratus

Jednoletá rostlina pěstovaná pro nať. Rostlina vyžaduje chráněné slunné stanoviště, lehké až středně těžké živné půdy a dostatek vláhy. Pěstuje se z přímého výsevu, předpěstované sadby nebo dělením trsů.

³⁵ BELSINGER, Susan a Arthur O TUCKER. *The culinary herbal: Growing and preserving 97 flavorful herbs*. Portland, Oregon: Timber Press, 2016. ISBN 978-1-60469-519-9. Dostupné také z: <https://onlybooks.org/the-culinary-herbal-growing-and-preserving-97-flavorful-herbs-174498>

Cryptotaenia japonica

Jednoletá rostlina pěstovaná pro nař. Vyžaduje středně těžké, vlhké, humózní půdy. Pěstuje se z přímého výsevu.

Perilla frutescens

Jednoletá rostlina pěstovaná pro nař. Vyžaduje lehké až středně těžké, vlhké, humózní půdy a slunné stanoviště. Pěstuje se z přímého výsevu.

Rosmarinus officinalis

Vytrvalá rostlina pěstovaná pro nař. Vyžaduje chráněnou slunnou polohu a lehčí, dobře propustné půdy. Přezimuje při teplotě mezi 5 a 10°C. Pěstuje se z předpěstované sadby nebo z řízků.

Stevia rebaudiana

Vytrvalá rostlina pěstovaná pro nař. Vyžaduje chráněnou polohu, polostín a vlhčí, hlinitopísčité půdy. Přezimuje při teplotě mezi 10 a 15°C. Pěstuje se z předpěstované sadby.

Aloysia triphylla

Vytrvalá rostlina pěstovaná pro nař. Vyžaduje chráněnou polohu, polostín a vlhčí, humózní, hlinitopísčité půdy. Přezimuje při teplotě mezi 5 až 10°C. Pěstuje se z předpěstované sadby a z řízků.

Persicaria odorata

Vytrvalá rostlina pěstovaná pro nař. Vyžaduje chráněnou polohu, stanoviště slunné až polostinné, vlhčí, humózní, hlinitopísčité půdy a dostatek vláhy. Přezimuje při teplotě mezi 8 a 10°C. Pěstuje se z předpěstované sadby a z řízků.

3.6.10 OKRASNÉ ROSTLINY S JEDLÝMI KVĚTY

Tropaeolum majus

Jednoletá rostlina pěstovaná pro nař a květ. Koření mělce, nejlépe prosperuje na lehkých až středně těžkých, živných

půdách. Snáší krátkodobé přisušky. Pěstuje se z předpěstované sadby a přímého výsevu.

Calendula officinalis

Jednoletá bylina pěstovaná pro květ. Rostlina je náročná na světlo a dostatek vláhy. Vyžaduje středně těžké půdy.

Tagetes tenuifolia

Jednoletá rostlina pěstovaná pro květ. Rostlina koření mělce, vyžaduje humózní hlinitopísčité půdy a dostatek vláhy. Pěstuje se z předpěstované sadby.

Begonia tuberhybrida

Vytrvalá rostlina pěstovaná pro květ. Vyžaduje mírně kyselé, vlhké, humózní půdy a dostatek vláhy. Rostliny koření středně hluboko, dobře prosperují v polostínu až ve stínu. Pěstují se z hlíz, které se přes zimu uchovávají při teplotě okolo 5°C.

Fuchsia hybrida

Vytrvalá rostlina pěstovaná pro květ. Vyžaduje mírně kyselé, humózní, propustné půdy a dostatek vláhy. Koření středně hluboko. Přezimuje při teplotě mezi 5 a 8°C. Rostlina se množí řízků.

Dianthus gratianopolitanus

Vytrvalá rostlina pěstovaná pro květ. Koření mělce až středně hluboko. Vyžaduje slunné stanoviště a propustné, hlinitopísčité půdy. Pěstuje se z předpěstované sadby nebo se množí dělením trsů.

Centaurea cyanus

Jednoletá rostlina pěstovaná pro květ. Rostlina koření mělce, je nenáročná na půdu, nejlépe prospívá na lehkých, dobře propustných půdách, dobře snáší přisušky. Pěstuje se z přímého výsevu.

Helianthus annuus

Jednoletá rostlina pěstovaná pro květ. Rostlina koření hluboce. Rostlina dobře prospívá v lehčích až středně těžkých, propustných půdách, vyžaduje slunné stanoviště. Pěstuje se z přímého výsevu.

Viola tricolor

Jednoletá až vytrvalá rostlina pěstovaná pro nař a květ. Rostlina koření mělce. Vyžaduje slunné až polostinné stanoviště a lehčí propustné půdy. Rostlina se pěstuje z předpěstované sadby.

4 MATERIÁL A METODY

4.1 METODIKA

Při zpracování architektonické studie byly uplatněny poznatky z literární rešerše, zabývající se historií, formami a funkcemi komunitních zahrad, jejich zakládáním, údržbou a příklady z České republiky i zahraničí.

Po výběru modelového objektu byly shromážděny textové a grafické podklady nezbytné pro zpracování studie. Po provedení terénního šetření byly zhotoveny analýzy širších územních vztahů, přírodních podmínek území a současného stavu objektu, analýza historie objektu káznice a strategických a územně analytických podkladů.

Na základě výsledků provedených analýz byl vypracován návrh řešení objektu na úrovni architektonické studie.

Pro vypracování analýz a map byla využita volně dostupná data z příslušných mapových serverů a odpovídajících knižních zdrojů uvedených v seznamu použité literatury.

4.2 VÝBĚR MODELOVÉHO ÚZEMÍ

Modelovým objektem pro zpracování architektonické studie byl zvolen areál Káznice v Brně na Cejlu.

Výběr modelového objektu byl ovlivněn současnými snahami vedení města o rekonstrukci areálu a jeho otevření pro veřejnost. Součástí projektu Kreativního centra má být i úprava dvorů a jejich oživení.

Historicky byla část areálu před dostavbou budov pro úředníky využívána jako zásobní zahrada pro vězeňskou kuchyni a pracovali na ní odsouzení vězni. Dnes již zaniklou produkční zahradu připomene nově založená zahrada komunitní.

Neméně důležitým impulsem pro výběr tohoto objektu byly události 20. století úzce spojené s káznicí. Ve čtyřicátých a padesátých letech zde byli popravováni političtí vězni. Dodnes je však připomíná pouze pamětní deska na budově v ulici Cejl. Součástí studie bude tedy i pietní místo v jednom z dvorů.

S ohledem na historickou významnost areálu byl kladen důraz na reprezentativnost a formálnost zpracování.

5 ROZBORY

5.1 ANALÝZA ŠIRŠÍCH ÚZEMNÍCH VZTAHŮ

5.1.1 HRANICE ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ

Areál káznice se nachází v Brně Zábřovicích. Komplex budov je ze severní strany vymezen ulicí Bratislavskou, ze západní strany ulicí Soudní a z jižní strany ulicí Cejl. Na východní straně sousedí areál s Úřadem městské části Brno-sever.

5.1.2 LOKALIZACE

OBR. 20 LOKALIZACE ÚZEMÍ V RÁMCI ČR

OBR. 21 LOKALIZACE ÚZEMÍ V RÁMCI BRNA

Objekt Káznice se nachází v zastavěném území městské části Brno - sever, v katastrálním území Zábřovice.

Městská část Brno - sever zahrnuje katastrální území Soběšic, Husovic, Lesné, větší část katastrálního území Černých Polí a třetinu katastru Zábřovic. Městská část má rozlohu 12,24 km² a počet obyvatel činil v roce 2011 47 643³⁶.

Zábřovice sousedí s historickým jádrem města. Zástavba má městský charakter s hustou zástavbou převážně dvou a vícepatrových historických obytných budov.

5.1.3 DOPRAVA

Dopravní spojení v lokalitě zajišťuje autobusová, tramvajová a osobní doprava.

Nejbližší zastávka městské hromadné dopravy je od káznice vzdálená 250 m. Tramvajová trať vede ulicí Cejl a pokračuje dále ve směru do centra a v opačném směru na Lesnou (linka 11), do Obřan (linka 4) a na Starou osadu (linka 2). Autobusové spojení zajišťují noční linky N94, N97 a N99.

Již zmiňovaná ulice Cejl je hlavní komunikací, která propojuje městskou část s centrem města, vlakovým a autobusovým nádražím na západě a s městskými částmi Černá pole, Husovice a Židenice na severovýchodě.

5.1.4 OBČANSKÁ VYBAVENOST

V městské části se nachází 15 mateřských škol, 9 základních škol, 7 středních škol, 1 speciální škola, 1 vyšší odborná škola, 1 základní umělecká škola a jedna univerzita³⁷.

V blízkosti káznice se nachází obchodní centrum (ulice Tkalcovská, Bubeníčková), Úřad městské části Brno-sever (ulice Bratislavská), zdravotnická zařízení (Úrazová

³⁶ III. Počet obyvatel a domů podle krajů, okresů, obcí, částí obcí a historických osad / lokalit v letech 1869 - 2011 Přílohy: Okres Brno-město. Český statistický úřad, 2015. Dostupné také z: https://www.czso.cz/csu/czso/iii-pocet-obyvatel-a-domu-podle-kraju-okresu-obci-a-casti-obci-v-letech-1869-2011_2015

³⁷ Městská část Brno-sever: Černá Pole, Husovice, Soběšice, Lesná, Zábřovice [online]. Brno: Úřad MČ Brno-sever, 2012 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.sever.brno.cz/index.php>

nemocnice v Brně, Fakultní nemocnice Brno, Vojenská nemocnice Brno, lékárny), sportovní zařízení (Lázně Ponávka, Koupaliště Zábřovice) a kulturní instituce (Divadlo Radost, Muzeum romské kultury).

Okolí káznice je bohaté na kulturní památky. Mezi nejvýznamnější patří premonstrátský klášter s kostelem Nanebevzetí Panny Marie (ulice Lazaretní), soubor budov městských lázní s venkovním bazénem od Bohuslava Fuchse a městská tržnice (ulice Cejl). Dalšími kulturními památkami je velké množství činžovních domů, administrativní budova přádelny (ulice Cejl), bývalá městská elektrárna (ulice Plynárenská) a společenský dům (ulice Spolková).³⁸

Nachází se zde služebny Policie ČR, Městské policie, pobočka České pošty, banka, pobočky zdravotních pojišťoven.

5.1.5 REKREACE A ZELEŇ

Intenzivně zastavěná oblast kolem káznice nabízí pouze omezenou možnost rekreace. Cyklostezka a cyklotrasa je vedena podél toku řeky Svratky.

Rekreační funkci má park Lužánky (1,7 km), park na náměstí 28. října (1,2 km) a sady Osvobození (1 km).

5.1.6 URBANISMUS A ARCHITEKTURA V OKOLÍ KÁZNICE

Cejl vznikl jako ulicovka z Brna do Zábřovic. Do roku 1784 zahrnoval Cejl pouze část dnešní ulice Cejl od Ponávky po Přádláckou ulici na severu a Körnerovu na jihu. Cejl byl velkým předměstím a jeho zástavba sahala před Bílou horou k Zábřovicím.

Významným zásahem do urbanistické struktury byla stavba káznice z roku 1772. Čtyřkřídlý blok káznice byl výrazně odsunut od uliční čáry a jeho stavbě muselo ustoupit několik domů.

³⁸ Národní památkový ústav: Portál integrovaného informačního systému památkové péče [online]. Národní památkový ústav, 2015 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <https://iispp.npu.cz/>

V druhé polovině 18. století vznikla na Cejlu státní továrna na zpracování tabáku a továrna na sukno. Zástavba Dolního Cejlu byla od konce 18. století tvořena převážně vícepodlažními pavlačovými činžovními domy, které sloužily k ubytování velkého počtu dělníků.

Na konci 18. století začal vznikat Horní Cejl, který tvořila dnešní Francouzská, Bratislavská a Stará ulice. Obec byla záhy sloučena s Dolním Cejlem. Zástavba byla tvořena převážně přízemními domy s malými zahradami.

Roku 1815 bylo na Cejlu v provozu 7 velkých továren, v druhé polovině 19. století patřily k největším závodům firmy Gebüder Schöller a Brüder Samek vyrábějící oděvní látky.

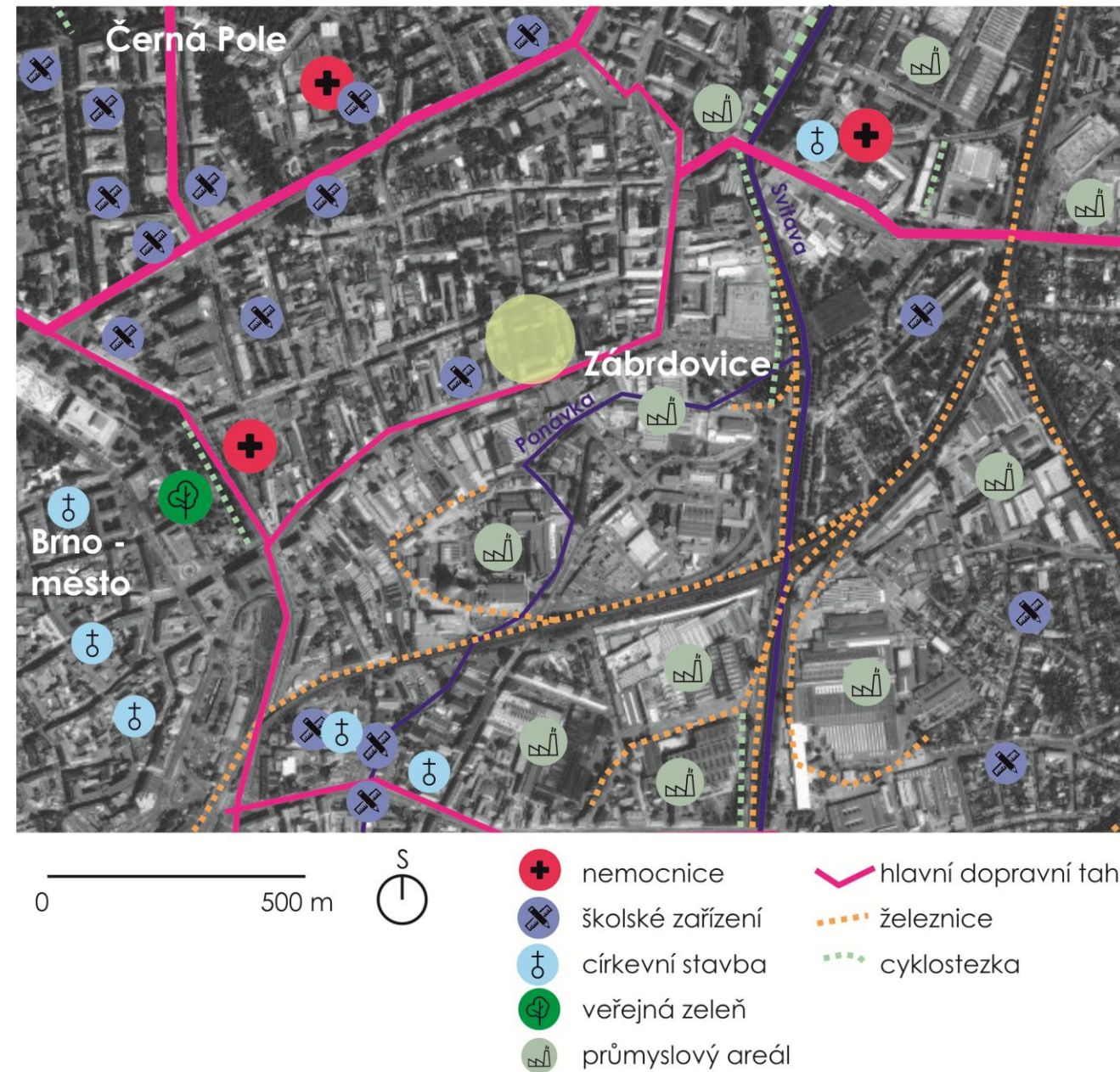
V letech 1843–1844 byl objekt někdejší káznice sloužící jako opatrovna a sirotčinec výrazně přestavěn. Blok budov byl doplněn výstavbou nových křídel v linii Ulice Bratislavské a Cejlu.

V druhé polovině 19. století byla zástavba Horního i Dolního Cejlu zahušťována výstavbou dvorních křídel a stará zástavba byla nahrazována moderními činžovními domy. S rozvojem průmyslu byla zástavba rozšiřována až ke Svitavskému náhonu, kde byly budovány další průmyslové provozy. Nově vytyčeny byly ulice Körnerova, Soudní a Hvězdová, které propojily Horní a Dolní Cejl.³⁹

Na počátku 20. století měl již Cejl kompaktní městskou strukturu. V roce 1930 byla u náhonu pod Radlasem založena teplárna, která byla po roce 1945 rozšířena na úkor dlouhých domovních parcel. Obě části Cejlu se již dále významně nerozvíjely a uchovaly si ráz velkoměstských dělnických předměstí.⁴⁰

³⁹ JORDÁNKOVÁ, Hana a Ludmila SULITKOVÁ. *Brno: Historická předměstí a Staré Brno*. Praha: Paseka, 2010. Zmizelá Morava. ISBN 978-80-77432-077-4.

⁴⁰ KUČA, Karel. *Brno: Vývoj města, předměstí a připojených vesnic*. Praha: Baset, 2000. ISBN 80-86223-11-6.

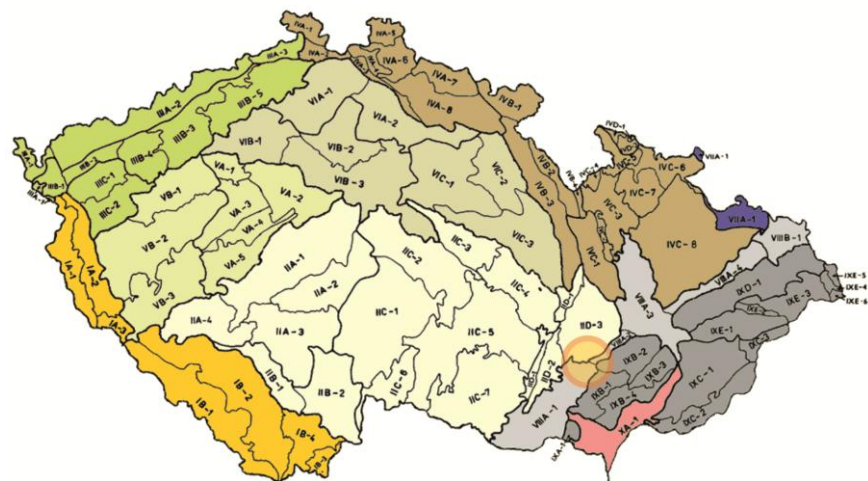

OBR. 22 ŠIRŠÍ VZTAHY

5.2 ANALÝZA PŘÍRODNÍCH PODMÍNEK ÚZEMÍ

5.2.1 GEOMORFOLOGIE

Řešené území v geomorfologickém systému členění České republiky náleží do Alpsko-himalájské oblasti, podoblasti Karpaty, provincie Západní Karpaty, soustavy Vněkarpatské sníženiny VIII, podsoustavy Západní Vněkarpatské sníženiny, celku Dyjsko-svratecký úval a podcelku Dyjsko-svratecká níva.⁴¹

OBR. 23 GEOMORFOLOGIE

5.2.2 RELIÉF

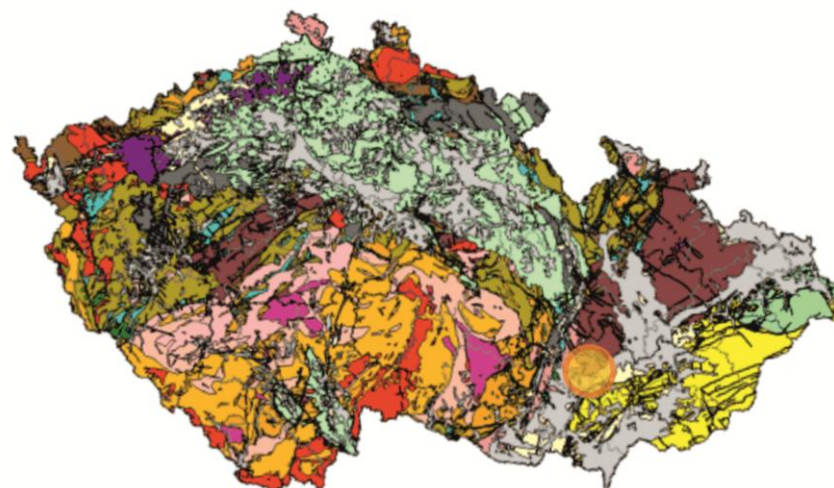
Reliéf je rovinný, modelovaný toky řek Svatky, Jihlavy a Dyje. Nadmořská výška Brna se pohybuje mezi 190 a 425 metry nad mořem. Nadmořská výška řešeného území je 208 m nad mořem a mírně se svažuje směrem k řece Svatce, kde činí 204 m nad mořem.

5.2.3 GEOLOGIE

Skladba geologického podloží je dána horninotvornými procesy oblasti. Říční niva řeky Svatky je charakteristická výskytem sedimentů. Na řešeném území se vyskytují kvartérní

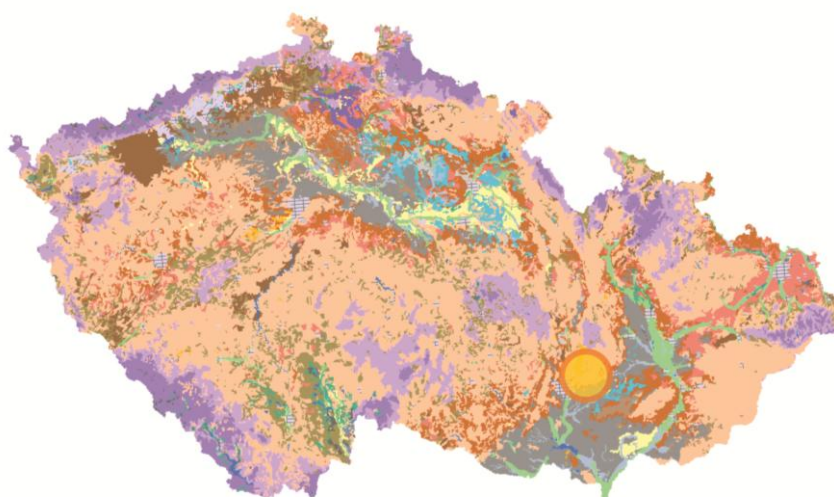
⁴¹ Atlas krajiny České republiky: Landscape atlas of the Czech Republic. Praha: Ministerstvo životního prostředí České republiky, 2009. ISBN 978-80-85116-59-5.

nezpevněné sedimenty spraší a sprašových hlín, které se prolínají s výskytem navážek a výsypek.⁴²

OBR. 24 GEOLOGIE

5.2.4 PEDOLOGIE

OBR. 25 PEDOLOGIE

Lokalita se nachází v dlouhodobě zastavěném území. Složení půd je ovlivněno výraznou modifikací půdních horizontů stavební činností, převažujícím půdním typem je antropozem.⁴³

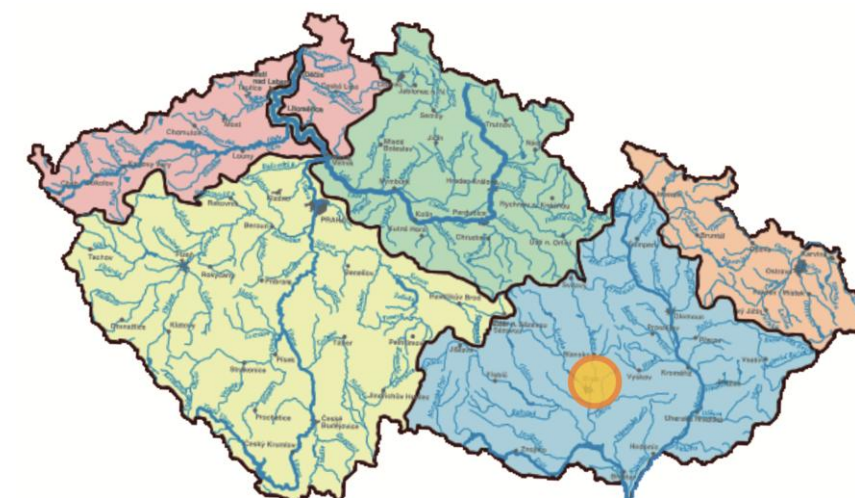
5.2.5 HYDROLOGIE

⁴² Geologické a geovědní mapy [online]. Pavel BOKR. [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://www.geologicke-mapy.cz/>

⁴³ Mapy. Geoportal [online]. CENIA, 2010 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://geoportal.gov.cz/web/guest/map>

Brno leží na soutoku Svatky a Svitavy. Protékají jím potoky Říčka a Ponávka. Nachází se zde Brněnská přehrada, malé rybníky a vodní nádrže.

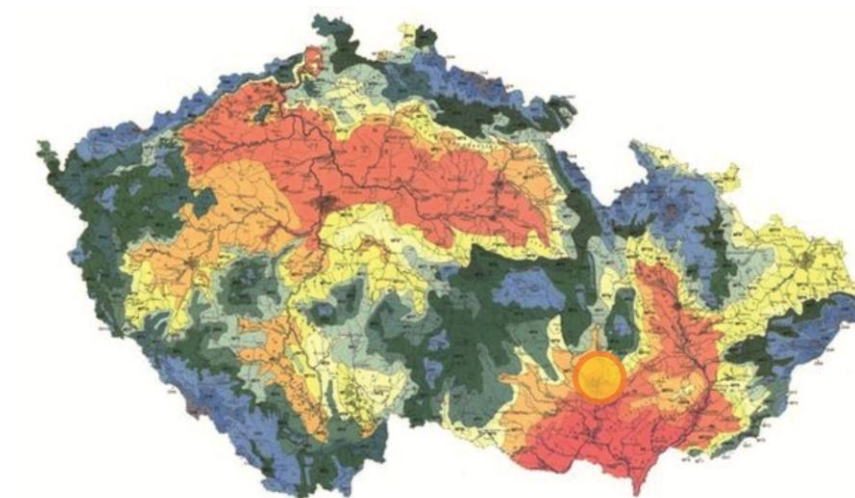
Hydrický režim na řešeném území dnes ovlivňuje hladina podzemní vody a srážková voda.

OBR. 26 HYDROLOGIE

5.2.6 KLIMATICKÉ PODMÍNKY

Dle mapy Klimatických oblastí ČSR je lokalita řazena do velmi teplé oblasti VT, podnebí je velmi teplé a suché. Průměrná roční teplota se pohybuje mezi 9 a 10°C, průměrný roční srážkový úhrn činí 500 až 600 mm.⁴⁴

OBR. 27 PODNEBÍ

⁴⁴ QUIITT, Evžen. Klimatické oblasti ČSR [1:500000]. [1:500000]. Brno: GÚ ČSAV, 1971.

5.2.7 FYTOGEOGRAFICKÉ ČLENĚNÍ

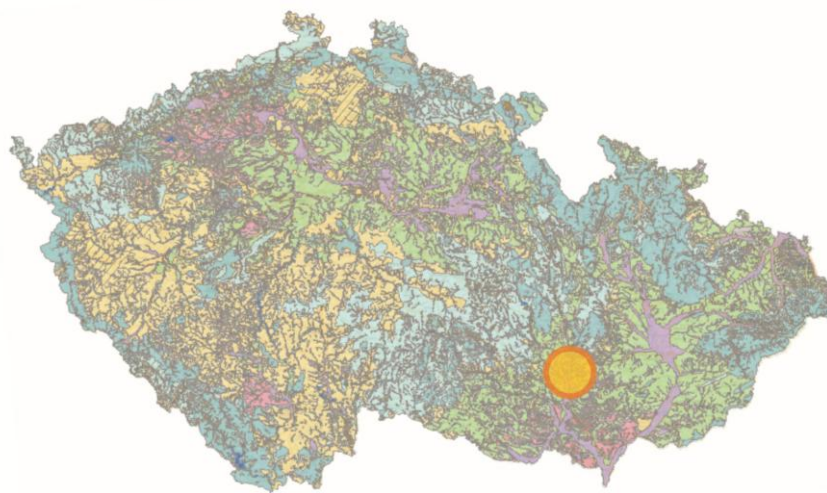
Řešené území náleží do fyto geografického okrsku Znojensko-brněnská pahorkatina, fyto geografického obvodu Panonské termofytikum, fyto geografické oblasti Termofytikum.⁴⁵

5.2.8 BIOGEOGRAFICKÉ ČLENĚNÍ

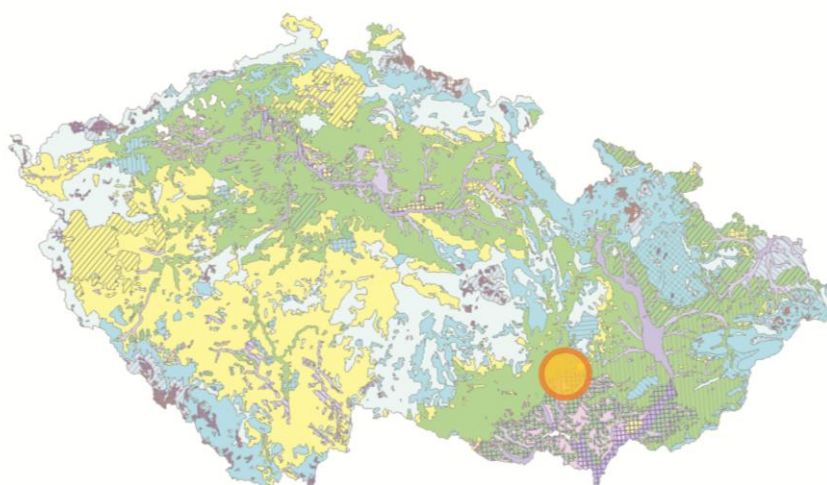
Lokalita se nachází v biochoře 1Lh širších hlinitých niv bez hrúdů 1. vegetačního stupně, v bioregionu Dyjsko-moravském.⁴⁶

5.2.9 POTENCIÁLNÍ PŘIROZENÁ VEGETACE

Zájmové území se nachází v nadmořské výšce 208 metrů nad mořem, v prvním, dubovém, vegetačním stupni. Rekonstruovaná přirozená vegetace má charakter luhů a olšin (*Alno-Padion*, *Alnetea glutinosae*, *Salicetea purpureae*).⁴⁷ Potenciální přirozenou vegetací je střemchová jasenina (*Pruno-Fraxinetum*), místy v komplexu s mokřadními olšinami (*Alnion glutinosae*).⁴⁸

OBR. 28 REKONSTRUOVANÁ VEGETACE

OBR. 29 POTENCIÁLNÍ PŘIROZENÁ VEGETACE

⁴⁵ HEJNÝ, Slavomil a Bohumil SLAVÍK. GEODETICKÝ A KARTOGRAFICKÝ PODNIK PRAHA. Regionálně fyto geografické členění ČSR. Praha: Academia, 1988. Květena České socialistické republiky, sv. 1.

⁴⁶ CULEK, Martin. Biogeografické členění České republiky. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2005. ISBN 8086064824.

⁴⁷ MIKYŠKA, Rudolf. Geobotanická mapa ČSSR. 1. vyd. Praha: Academia, 1972.

⁴⁸ NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ, Zdeňka. Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky: textová část. Praha: Academia, 1998. ISBN 8020006877.

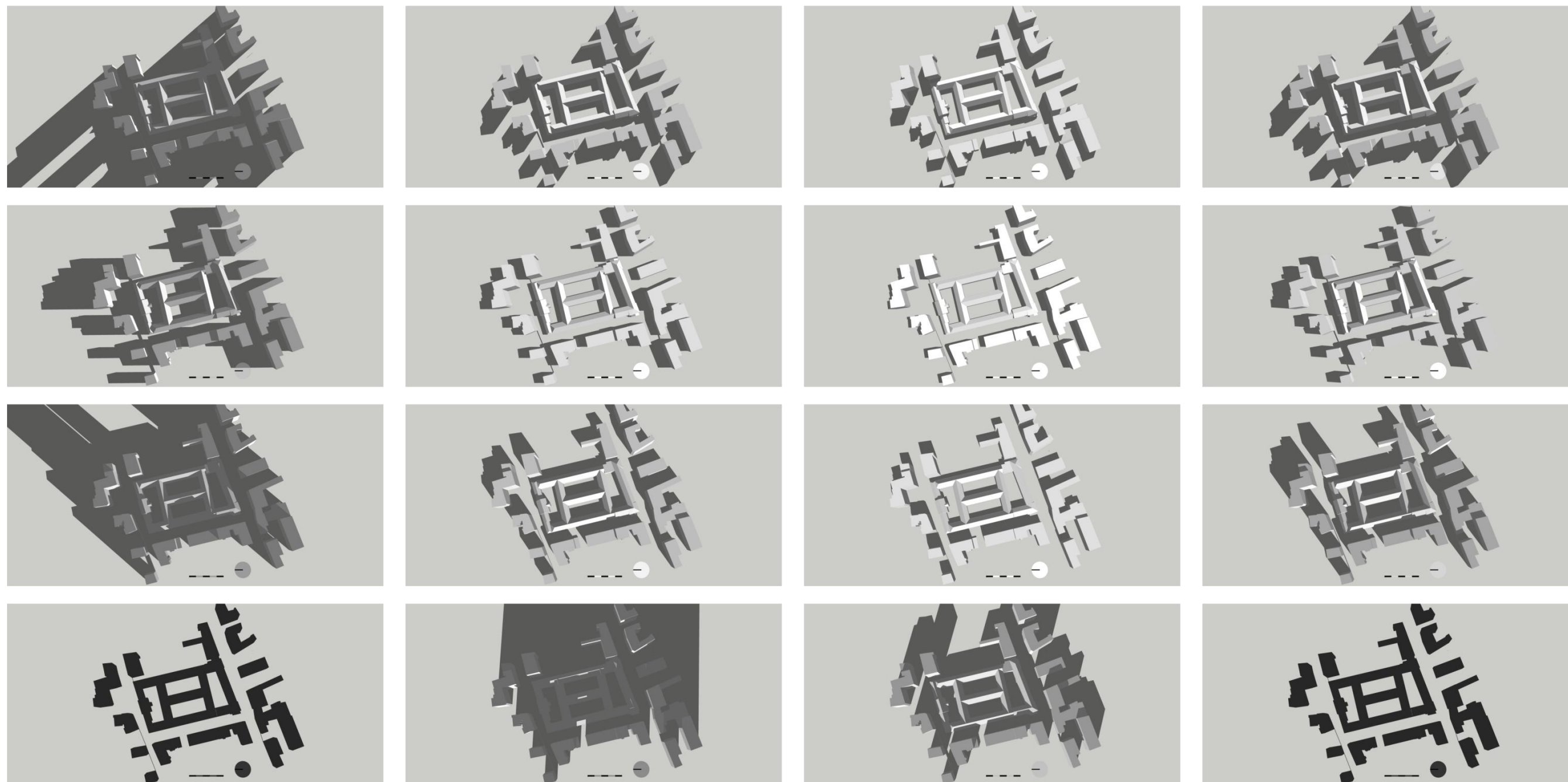
5.2.10 OSLUNĚNÍ AREÁLU

leden (9:00, 12:00, 15:00, 18:00)

duben (9:00, 12:00, 15:00, 18:00)

červenec (9:00, 12:00, 15:00, 18:00)

říjen (9:00, 12:00, 15:00, 18:00)

OBR. 30 OSLUNĚNÍ AREÁLU KÁZNICE V LEDNU, DUBNU, ČERVENCI A ŘÍJNU

5.3 STRATEGICKÉ A ÚZEMNĚ ANALYTICKÉ PODKLADY

5.3.1 REVITALIZACE VNITROBLOKŮ

Cílem projektu je formulace obecných zásad při úpravách veřejně přístupných vnitrobloků, které povedou k efektivnějšímu využívání prostorů pro funkce spojené s bydlením (rekreace, dopravní obsluha, parkování apod.)

Z pohledu řešeného území je důležitá zmínka o funkci komunitních zahrad ve vnitroblocích: „Je zde snaha nahradit a vytvořit větší polosoukromé prostory, které často u velkých obytných budov nejsou možné vytvořit. Zahradničení nemusí být vždy jen zahradničení. V tomto významu je to místo pro bližší setkávání se lidí se stejnými koníčky, možnost zahradních slavností, možnost kulturních akcí nebo zkrátka jako výmluva proč být venku tak dlouho a něco dělat.“⁴⁹

5.3.2 STRATEGIE PRO BRNO

Projekt Strategie pro Brno je součástí Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost. Cílem projektu je zlepšení spolupráce mezi zástupci města a organizacemi podílejícími se na rozvoji města Brna (oblast rozvoje vzdělanosti, kultury, aktivního stárnutí a příměstských lesů). Výstupem projektu jsou 4 rozvojové dokumenty, které tvoří koncepci pro spolupráci města a klíčových subjektů v rozhodujících oblastech městského rozvoje.⁵⁰

⁴⁹ ZAHRADNÍČKOVÁ, Klára a Rudolf GRIMM. Revitalizace vnitrobloků Brno. In: *Brno* [online]. Brno: Statutární město Brno [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: http://www.bno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_bna/OUPR/UPP/Revitalizace_vnitrobloku/Revitalizace_vnitrobloku_obecne_principy.pdf

⁵⁰ Strategie pro Brno. In: *Brno* [online]. Brno: Statutární město Brno, 2014 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: https://www.bno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/Strategie_pro_Brno/dokumenty/text_Strategie_pro_Brno_aktualizace_2014_s_grafy.pdf

5.3.3 PROGRAM ROZVOJE KULTURY MĚSTA BRNA

Cílem programu je vytvoření návrhu vize rozvoje kultury v Brně, definování podmínek vedoucích k rozvoji kultury a zlepšování služeb pro obyvatele i návštěvníky.

Program navrhuje dlouhodobě udržitelná řešení, založená na podpoře diverzity kulturní nabídky v Brně.

Pro objekt káznice je významný závěr šetření: „Brno postrádá odpovídající prostor typu kulturního centra určeného pro nezřizovanou tvorbu, přičemž poptávka po něm je dle zkušeností subjektů působících ve sledovaném odvětví velmi vysoká, a to jak ze strany tvůrců, tak diváků.“⁵¹

Úkolem města je rozvoj kultury, jako média zprostředkování a pěstování hodnot svobodné, demokratické společnosti. Kultura má být katalyzátorem inovací a nástrojem zvyšování kvality života ve městě i jeho ekonomického potenciálu.

Jedním ze strategických cílů programu je podpora rozvoje nové infrastruktury a zkvalitňování veřejných prostranství pro kulturní a umělecké aktivity.

5.3.4 ÚZEMNÍ PLÁN

Řešené území je v územním plánu z roku 1994 vymezeno jako plocha pro veřejnou vybavenost, okolní zástavba jako plochy bydlení a plochy smíšené. Na území se nevztahují ochranné režimy. Pro rozvoj řešené oblasti bude významné vydání nového územního plánu, který je v současnosti zpracováván.⁵²

⁵¹ Program rozvoje kultury města Brna: Souhrnná zpráva. In: *Brno* [online]. Brno: Statutární město Brno, 2014 [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: http://www.bno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_bna/KSM/Brozura_-_Program_rozvoje_kultury_ve_meste_Brne.pdf

⁵² Územní plán města Brna: Obecně závazná vyhláška statutárního města Brna č. 2/2004 o závazných částech Územního plánu města Brna. In: . Brno: Magistrát města Brna, Odbor územního plánování a rozvoje, 1994. Dostupné také z: http://gis.bno.cz/public/upmb/upmb_vyhlaska_od_2015-01-24.pdf

5.3.5 ÚZEMNĚ ANALYTICKÉ PODKLADY

Areál káznice je vymezen jako plocha veřejné vybavenosti a veden jako problémová plocha v evidenci brownfields. Hodnotou území jsou historické stopy původních sídel, do této oblasti by se měla rozšířit městská památková zóna.⁵³

⁵³ Územně analytické podklady 2014. Brno: Magistrát města Brna, 2014. Dostupné také z: <http://www.bno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-rozvoje-mesta/odbor-uzemniho-planovani-a-rozvoje/dokumenty/upp/uzemne-analyticke-podklady-2014/>

5.4 HISTORICKÝ VÝVOJ

5.4.1 CEJL

První osídlení, nazývané původně Ponava, vyrostlo u mlýna na cestě ze Zábřovic do Brna, který v letech 1228 –1239 daroval markrabě Přemysl kostelu sv. Petra.

Ve středověku byla Ponava vsí, která nepodléhala pravomoci městské jurisdikce. K roku 1315 jsou v této zemědělské vsi doloženi 2 řezníci, 3 pekaři a 2 hospody. V letech 1348 a 1360 je ves poprvé uvedena pod jménem Cejl (Linea). Jméno pochází z něm. Zeile „řada“ – osada, jejíž domy jsou postaveny v řadě podél ulice. Dle jména i urbanistického charakteru lze usuzovat, že Cejl vznikl jako jednotné kolonizační pokračování původní Ponavy, kterou lze předpokládat v bezprostřední vazbě na potok Ponávku. Roku 1375 žilo v předměstí „na Ponávce“ 33 rodin.⁵⁴

Cejl patřil ke statku Přízřenice, který vlastnilo brněnské kapitulní probošství, správu Cejlu vedla brněnská kapitula. Kolem roku 1500 byly svatopetrskou kapitulou povoláni na Cejl noví řemeslníci, do 1. čtvrtiny 17. století byla zástavba nadále zahušťována. Na počátku 17. století byla tato osada spálena při přípravách na druhé švédské obléhání, poté však byla obnovena.

V polovině 17. století, po zhoršení poddanských poměrů, se poddaní na Cejlu vykoupili z většiny robot. Po vzniku brněnského biskupství roku 1777 připadl dříve svobodný „Waldorfský“ dvůr ke statku brněnského biskupa.

V polovině 18. století byly na Cejlu budovány první textilní manufaktury a Cejl se začal měnit v dělnické předměstí.

⁵⁴ KUČA, Karel. *Brno: Vývoj města, předměstí a připojených vesnic*. Praha: Baset, 2000. ISBN 80-86223-11-6.

V poslední čtvrtině 18. století se rozšířil o nově vznikající Horní Cejl. Obě obce byly záhy sloučeny a roku 1850 byly připojeny k Brnu.⁵⁵

OBR. 31 PRVNÍ VOJENSKÉ MAPOVÁNÍ

OBR. 32 CÍSAŘSKÉ POVINNÉ OTISKY STABILNÍHO KATASTRU

OBR. 33 TŘETÍ VOJENSKÉ MAPOVÁNÍ

OBR. 34 LETECKÉ SNÍMKOVÁNÍ Z ROKU 1953

⁵⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl: A - G*. 1. vyd. Praha: Libri, 1996. ISBN 80-85983-13-3.

5.4.2 KÁZNICE

Základní kámen káznice a robotárny na Cejlu byl položen 20. července 1772. Stavba byla budována v letech 1772 až 1776, kaple Nanebevstoupení Panny Marie byla vysvěcena roku 1779.⁵⁶

Z počátku budova soužila jako sirotčinec. Josef II. jej v roce 1784 zrušil a budova opět sloužila svému původnímu účelu. Mezi lety 1786 a 1855 byli v káznici umisťováni vězni odsouzení za méně závažné trestné činy. Po bitvě u Slavkova zde byl zřízen špitál pro rakouské vojáky.

Na počátku 19. století byla káznice dvoupodlažní budova se dvěma dvory se studnami, oddělená od okolních budov zahradou a zdí. Věznice byla rozdělena na ženské a mužské oddělení. V areálu se kromě 16 cel nacházely kanceláře, byty dozorců, duchovního, kontrolora a ředitele věznice, dílny na předení vlny, dílna krejčovská a obuvnická, tkalcovna a přádelna lnu.

OBR. 35 POHLED NA CEJL A BUDOVU KÁZNICE Z ROKU 1901

Přestavba komplexu proběhla v letech 1843 až 1844 dle návrhu architekta Josefa Jacobiho a projektanta Josepha Seiferta. Objekt zabíral celý prostor mezi ulicí Bratislavskou

⁵⁶ KUČA, Karel. *Brno: Vývoj města, předměstí a připojených vesnic*. Praha: Baset, 2000. ISBN 80-86223-11-6.

a Cejl. Kapacita věznice činila několik tisíc vězňů v 343 celách.

Na počátku 20. století proběhla rekonstrukce areálu a roku 1904 byla budova soudu rozšířena o přístavek a úřední dům. Navrženy byly i hospodářské budovy a pohostinství. Nově byly k dispozici trestnímu soudu kanceláře, jednací sály, tři byty, čekárna a rozšířené pokoje pro soudce.

Po vzniku Československa v roce 1918 byl přejet právní řád rakousko-uherské monarchie. Správu soudů, státních zastupitelství a věznic tak i nadále vykonávalo Ministerstvo spravedlnosti. Došlo k obnově činnosti vězeňství, s vězni se zacházelo dle tehdejších evropských norem.

V období I. republiky sídlil v areálu věznice brněnský krajský soud. Ve věznici byli drženi vězni s tresty do jednoho roku a vazebně stíhaní. S výjimkou politických vězňů a vazebně stíhaných museli všichni vězni pracovat v dílnách. Kapacita věznice činila 370 osob, nouzově až 432 osob.⁵⁷

Po vyhlášení Protektorátu Böhmen und Mähren bylo reorganizováno zemské soudnictví a zavedena organizace německých trestních soudů.⁵⁸ Krajský soud v Brně zůstal spolu s dalšími českými soudy v Moravské Ostravě, Olomouci, Třebíči a Uherském Hradišti zachován, došlo však úpravě jejich kompetencí. Část věznice na Cejlu využívala kriminální policie jako vazební věznici Německého zemského soudu, roku 1943 získala tato část status samostatné věznice. Několik cel sloužilo ženskému oddělení brněnského gestapa.⁵⁹

⁵⁷ FRIŠAUFOVÁ, Hana. *Věznice na Cejlu č. 71 v Brně (1772-1949)*. Brno, 2011. Dostupné také z: http://is.muni.cz/th/135552/ff_m/.

Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Historický ústav. Vedoucí práce PhDr. Libor Vykoupil, Ph.D.

⁵⁸ MORAVČÍK, Ctibor. *Organizace soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. ISBN 8021007141.

⁵⁹ VAŠEK, František, Vladimír ČERNÝ a Jan BŘEČKA. *Místa ztropená krví: Kounicovy studentské koleje v Brně v letech nacistické okupace 1940-1945*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015. ISBN 978-80-7028-445-2.

Během II. světové války se ve věznici na Cejlu odehrála, na rozdíl od Kounicových kolejí, pouze jedna poprava. Dne 12. března 1945 byli popraveni Alois Zavadil a Květoslav Kolařík, kteří se účastnili partyzánské akce v Morkovicích.

V roce 1945 byl stav budov věznice havarijní. Po čtyřech zásazích, které věznice utrpěla při náletech amerických bombardérů 25. srpna a 20. listopadu 1944, byly zcela zdemolovány střechy, okna a dveře. Po útocích byly odklizeny trosky a provedeny pouze nejnutnější opravy.

Po osvobození rozhodovaly o umisťování do vězení revoluční národní výbory. Do října 1946 platila protektorátní nařízení. Systém správy věznic byl upraven dekretem prezidenta republiky dne 26. 10. 1945.⁶⁰ Věznice na Cejlu se opět stala věznicí brněnského krajského soudu. Další změny ve správě a organizaci vězeňství zavedl v prosinci roku 1948 zákon o zlidovění soudnictví.⁶¹

V roce 1946 byly provedeny opravy některých cel a vězeňské kaple. Opětovně vybudovány byly školní místnosti a knihovna.

Po II. světové válce byly na Cejlu vězněny a popravovány osoby odsouzené Mimořádným lidovým soudem podle Velkého retribučního dekretu.⁶² V roce 1945 byly popraveny 4 osoby, v roce 1946 30 osob, v roce 1947 37 osob, v roce 1948 2 osoby a roku 1949 1 osoba.⁶³

⁶⁰ *Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé: Dekret č. 112/1945 Sb. ze dne 26. 10. 1945*. In: . 1945, ročník 1945, částka 50.

⁶¹ *Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé: Zákon č. 319 Sb. ze dne 22. 12. 1948*. In: . 1948, ročník 1948, částka 109.

⁶² *Dekret č. 16/1945 Sb.: Dekret prezidenta republiky ze dne 19. června 1945 o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech*. In: . 1945.

⁶³ LIŠKA, Otakar. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989: SEŠITY Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu č. 2*. Druhé, opravené a rozšířené vydání. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. ISBN 80-86621-09-X.

Po roce 1948 byli do věznice umísťováni i političtí vězni, někteří z nich zde byli později popraveni (vizte Tab. 2). Vězeňská kaple byla v tomto roce přestavěna na agitační místnost správy věznice.

Jelikož kapacita věznice dlouhou dobu nedostačovala potřebám soudu a byla často překračována, byla v roce 1956 zkolaudována nová věznice v Brně Bohunicích. Věznice na Cejlu byla v témže roce uzavřena.

V následujících letech byl rozsáhlý areál využíván jako depozitář Moravského zemského archivu. Původně mělo jít o dočasné umístění, jelikož čtvrt kolem věznice měla být v 60. letech asanována. Prozatímní stav však trval až do roku 2007, kdy byla vystavěna nová budova archivu v Brně – Bohunicích a depozitář byl z věznice přenesen.⁶⁴ V 90. letech 20. století sloužila část areálu také Policii ČR.

V současnosti je celý komplex uzavřen.

TAB. 2 SEZNAM OSOB POPRAVENÝCH V BRNĚ V LETECH 1950 AŽ 1952

Příjmení jméno	Datum narození	Místo narození	Datum popravy	Místo popravy, dobová právní kvalifikace
BOHÁČ František	2.10.1914	nezjištěno, Chorvatsko	14.6.1951	Brno, velezrada, úkladná vražda a nedokonaná vražda §§ 1; (2; 3) zák. č. 231/1948 Sb.; §§134; 135 zák. č. 117/1852 ř. z. (tr. z.)
DANĚK Antonín	24.4.1927	Karolín, okr. Kroměříž, ZK	14.10.1950	Brno, velezrada, vyzvědačství, nedokonaná vražda prostá §§ 1; 5 zák. č. 231/1948 Sb.; §§134; 135 zák. č. 117/1852 ř. z. (tr. Z.)
DANĚK Karel	29.9.1923	Karolín, okr. Kroměříž, ZK	14.10.1950	Brno, velezrada, vyzvědačství, nedokonaná vražda prostá §§ 1; 5 zák. č. 231/1948 Sb.; §§134; 135 zák. č. 117/1852 ř. z. (tr. Z.)
DOLEŽAL Leopold	27.10.1913	Brno, okr. Brno-město, JMK	30.8.1952	Brno, velezrada, vyzvědačství §§ nezjištěny
DUBNICKÝ Alois	3.5.1907	Havířov (Prostřední Suchá), okr. Karviná, MSK	30.4.1952	Brno, vražda, krádež §§ 216/1,2a-c; 247/1,2e zák. č. 86/1950 Sb. (tr. Z.)
DVOŘÁK František	13.10.1923	Hodonín, okr. Hodonín, JMK	14.10.1950	Brno, velezrada, vyzvědačství §§ 1; 5 zák. č. 231/1948 Sb.
JURČA Miroslav	2.3.1926	Nový Hrozenkov, okr. Vsetín, ZK	23.8.1952	Brno, velezrada, vyzvědačství a další trestné činy §§ nezjištěny
KŘIVKA Petr	21.10.1897	Kobylí, okr. Břeclav, JMK	21.6.1951	Brno, velezrada, vyzvědačství a další trestné činy §§ 78; 86 zák. č. 86/1950 Sb. (tr. Z.)
KŘÍŽAN Jan	12.11.1915	Valašské Meziříčí, okr. Vsetín, ZK	14.6.1951	Brno, velezrada a další trestné činy §1/1c,3d zák. č. 231/1948 Sb.; §§5/1; 134; 135 zák. č. 117/1852 ř. z. (tr. Z.)
LOMIČ Karel	28.10.1924	Kunštát (Sychotín), okr. Blansko, JMK	25.7.1952	Brno, velezrada, vyzvědačství, vražda, pokus vraždy, zběhnutí, rozkrádání národního majetku, vydírání §§78;86; 216 zák. č. 86/1950 Sb. (tr. Z.)
POHL Rudolf	8.3.1912	Olomouc, okr. Olomouc, OK	14.3.1951	Brno, velezrada, vyzvědačství §§ nezjištěny
ROD František	15.9.1902	Stará Říše, okr. Jihlava, KVY	17.6.1950	Brno, velezrada § 1 zák. č. 231/1948 Sb.
SIXTA Bohumil	18.10.1932	Nosislav, okr. Brno-venkov, JMK	5.2.1952	Brno, velezrada, dokonaná a nedokonaná vražda §§ 86; 8; 216 zák. č. 86/1950 Sb. (tr. Z.)
TUČEK Jan	7.5.1916	Wien, Vídeň, Rakousko	17.6.1950	Brno, velezrada § 1 zák. č. 231/1948 Sb.
VESELÝ Karel	1.1.1917	Jihlava, okr. Jihlava, KVY	17.6.1950	Brno, velezrada § 1 zák. č. 231/1948 Sb.
VRBA Jaromír	5.7.1920	Stražisko, okr. Prostějov, OH	19.12.1950	Brno, velezrada, vyzvědačství, vražda prostá a nedokonaná §§ 5/2a; 1/1c,3c zák. č. 231/1948 Sb.; 8; 134; 135 zák. č. 117/1852 ř. z. (tr. Z.)

⁶⁴ ŠTARHA, Ivan. *Moravský zemský archiv v Brně 1839-1989: Dějiny ústavu*. Brno: FPO, 2003. ISBN 80-86810-01-1.

5.5 SOUČASNÝ STAV

Současný stav areálu je neuspokojivý. Od roku 2007, kdy byl z areálu přemístěn depozitář Moravského zemského archivu, nebyl komplex budov využíván. Již od roku 1956, kdy byla zrušena věznice, však nebyly v areálu prováděny žádné stavební práce a údržba odpovídala pouze nutnému minimu.

V roce 2013 byl vypracován stavebně technický průzkum budov, který vyhodnotil stav budov jako havarijní.⁶⁵ V roce 2015 byly odstraněny náletové dřeviny ze všech tří dvorů. Od února roku 2016 jsou prováděny sanační práce, během kterých dojde k opravě střechy, zprovoznění vchodu do areálu z ulice Bratislavská a zajištění staticky narušených zdí a průjezdů. Na základě výsledků Studie proveditelnosti⁶⁶ město nyní připravuje architektonickou soutěž na podobu Kreativního centra.

Národní památkový ústav požádal na začátku roku 2016 o z památnění areálu, aby v průběhu plánované rekonstrukce nedošlo k poškození historicky hodnotné budovy. Veškeré práce prováděné v objektu jsou nyní konzultovány s odborníky z památkového ústavu.

Plochy dvorů jsou z části zastavěny stavbami dočasného charakteru (kůlny, sklady materiálu pro dílny apod.). Tyto stavby budou odstraněny. Povrch dvorů je z části zpevněný (asfalt), z části jsou plochy nezpevněné.

OBR. 36 Jižní křídlo káznice, ulice Cejl

OBR. 37 Západní část káznice, ulice Soudní

OBR. 38 Nároží káznice, ulice Bratislavská a Soudní

OBR. 39 Západní dvůr

OBR. 40 Severní dvůr

OBR. 41 Východní dvůr

⁶⁵ HESS-PROJEKTY A REALIZACE STAVEB, SPOL. S R.O. *Stavebně technický průzkum objektu bývalé káznice*. Brno, 2013.

⁶⁶ JIHOMORAVSKÉ INOVAČNÍ CENTRUM. *Závěry studie proveditelnosti: projektu Kreativního centra v bývalé káznici*. Brno, 2014. Dostupné také z: http://kb.creos.cz/data/editor/File/zavery_studie_proveditelnosti_kreativni_centrum_jic_2014.pdf

5.5.1 ANALÝZA FUNKCÍ

Projekt Kreativního centra předpokládá vybudování prostor s těmito funkcemi:

- komerční prostory
- galerie
- ateliéry
- hygienické zázemí
- koncertní, přednáškové a divadelní sály
- hudebny
- restaurace, kavárna, bar
- kanceláře
- nízkoprahové centrum
- fitness
- bydlení

Jednotlivé dvory mají sloužit pro pořádání workshopů, výstav, festivalů, divadelních představení, pro účely ateliéru pod širým nebem a také setkávání komunity.

5.5.2 ANALÝZA PROVOZU

V rámci řešeného objektu je provoz omezen pouze na pěší. Vstup do areálu je možný z ulic Soudní a Bratislavská.

Pohyb motorové dopravy se odehrává vně areálu, do jednotlivých dvorů nejsou vybudovány průjezdy, které by tento pohyb umožňovaly. Parkování probíhá vně areálu, v ulici Soudní. Díky tomuto omezení dopravy nejsou plochy dvorů v budoucnosti limitovány v rozvoji.

Uvnitř budov je rozsáhlý systém chodeb a průchodů. Pěší pohyb na jednotlivých dvorech je v současnosti minimální.

5.5.3 INVENTARIZACE DŘEVIN

V areálu bylo v roce 2015 provedeno odstranění rozsáhlých porostů náletových dřevin. V současnosti se zde již žádné dřeviny nenachází.

5.5.4 VÝCHODISKA PRO ZPRACOVÁNÍ STUDIE

Ve studii byly zohledněny výsledky provedených analýz a současně požadavky zadavatele.

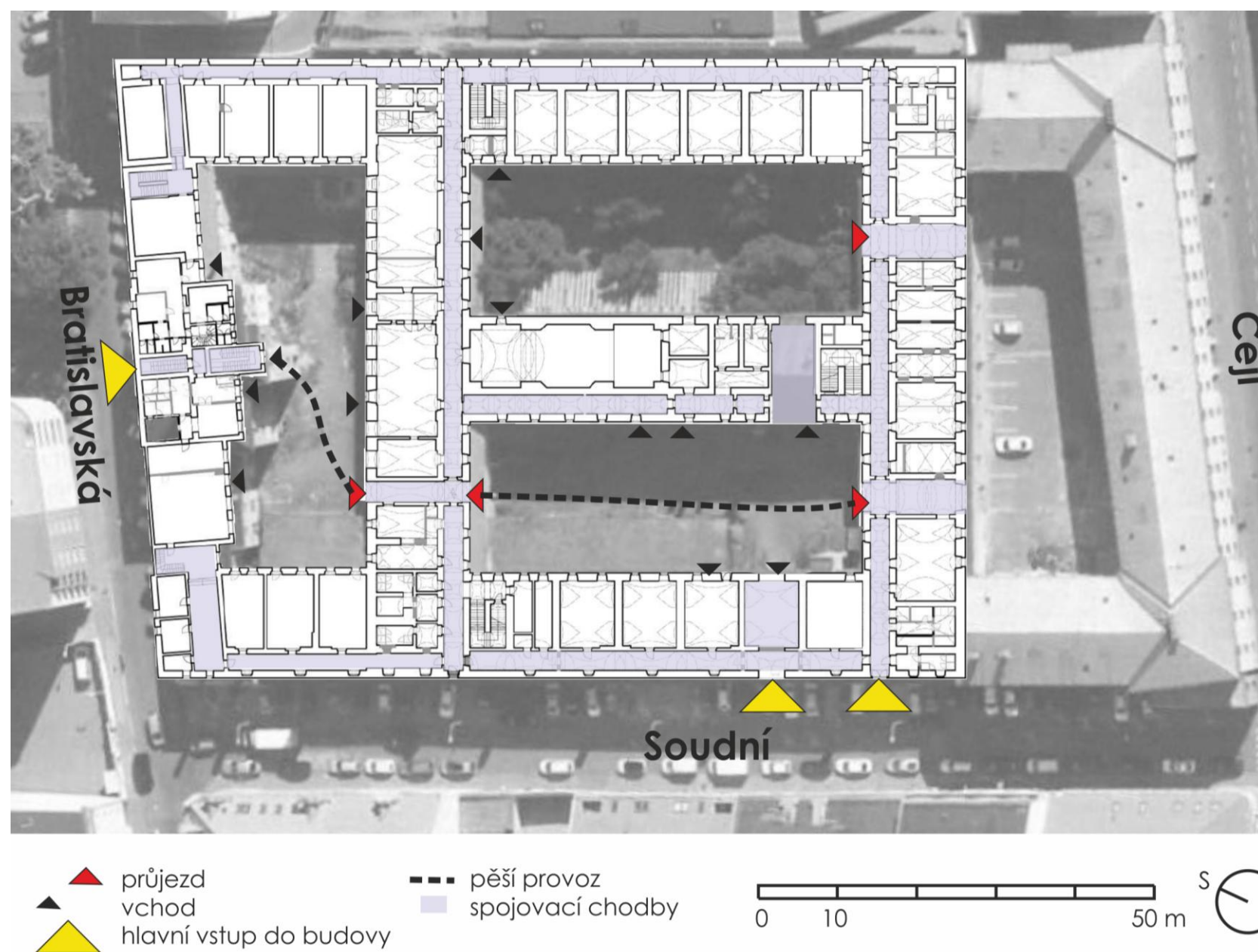
V první řadě jde o požadavek na víceúčelovost jednotlivých dvorů. Předpokládané využití zahrnuje kulturní aktivity (koncerty, výstavy, divadelní představení, festivaly), společenské akce a vzdělávání (workshopy, trhy) i prostor pro ateliér a komunitní zahradu.

Prostory v areálu budou sloužit jako soukromé, polosoukromé

i veřejné a toto členění by mělo být možné i v exteriéru.

Areál se skládá z řady historicky hodnotných budov, které budou pravděpodobně prohlášeny kulturními památkami. Z tohoto důvodu je zvolen formální ráz všech tří dvorů.

Káznice na Cejlu má velmi dlouhou a pohnutou historii. Dosud není tato skutečnost v areálu nijak akcentována. Proto by mělo být součástí návrhu i vytvoření pietního místa k uctění památky popravených politických vězňů.

OBR. 42 ANALÝZA PROVOZU

6 NÁVRHOVÁ ČÁST

6.1 PROSTOROVÉ ČLENĚNÍ

Řešený prostor o rozloze 3030 m² je členěn na tři samostatné dvory: první dvůr s památníkem politických vězňů, druhý dvůr s restaurací a kavárnou a třetí dvůr s komunitní zahradou.

První dvůr je členěn na dvě části. Otevřený prostor při vstupu z ulice Soudní skýtá prostor pro konání divadelních představení a koncertů, pro shromažďování skupin při prohlídkách historického areálu nebo při pietních a vzpomínkových aktech. Stinná část, s výsadbou *Betula pendula* a *Pyrus calleryana* a dvěma rozsáhlými trvalkovými záhony, je doplněna sedacími prvky a panely vyčnívajícími ze záhonů. Na panelech jsou umístěna jména popravených politických vězňů a verše odkazující k pohnuté historii káznice. Panely, které přesahují hranici záhonů, symbolizují vytrvalý odpor vězňů vůči restriktivní politice komunistického zřízení.

Druhý dvůr skýtá prostor pro venkovní posezení kavárny a restaurace. Při pořádání výstav je zde možné umístění uměleckých artefaktů pod širým nebem. Při severní straně dvora jsou umístěny trvalkové štěrkové záhony se zapojenou výsadbou květin, jejichž pestrá barevnost láká k pozorování. Při východní a západní straně dvora jsou vysázeny trvalky do spár, barevností a použitými sortimenty navazují na štěrkové záhony.

Třetí, méně formální, dvůr je určen pro komunitní zahradu. Část dvora je vymezena pro velkoobjemové mobilní pěstební nádoby, které je možné přemístit a vytvořit velký otevřený prostor pro pořádání festivalů, prodejních trhů apod. Pro zavlažování a osvěžení v letních měsících je zde umístěna menší vodní nádrž. Severní část dvora při vstupu do kaple je pojednána pobytovým trávníkem se solitérním stromem (*Tilia tomentosa*). Podél budov jsou vysázeny

popínavé rostliny (*Hedera helix* 'Woerner', *Parthenocissus tricuspidata* 'Veitchii', *Parthenocissus quinquefolia*, *Hydrangea petiolaris*).

Parkování bude řešeno na pozemku investora podél budovy Káznice v ulici Soudní. Po provedeném archeologickém průzkumu dvorů může být přistoupeno také k vybudování podzemních garáží.

6.2 MATERIÁLY

Materiálové řešení vychází z charakteru komplexu budov. Dlážděné povrchy a vodní nádrž jsou zhotoveny ze světle šedé žuly, pásová dlažba je formátu 40 x 100 x 6 cm, dlažba z žulových kostek má formát 10 x 10 x 10 cm. Plochy dlažby doplňuje středně šedý štěrk s příměsí světlých zrn v trvalkových záhonech a spárách.

Mobiliář pro první dvůr, tedy lavice, panely se zabudovaným osvětlením a mobilní sedáky budou z patinované oceli (cortenu).

Na druhém dvoře budou rozmístěny jednoduché kovové židle s dřevěnými sedáky a opěrkami a kovové stolky s dřevěnými deskami. Dřevo bude ošetřeno olejovou lazurou.

Ve třetím dvoře budou použity sedací vaky s voděodolnou úpravou. Mobilní pěstební nádoby a vermikompostéry budou opláštěné dubovým dřevem ošetřeným olejovou lazurou.

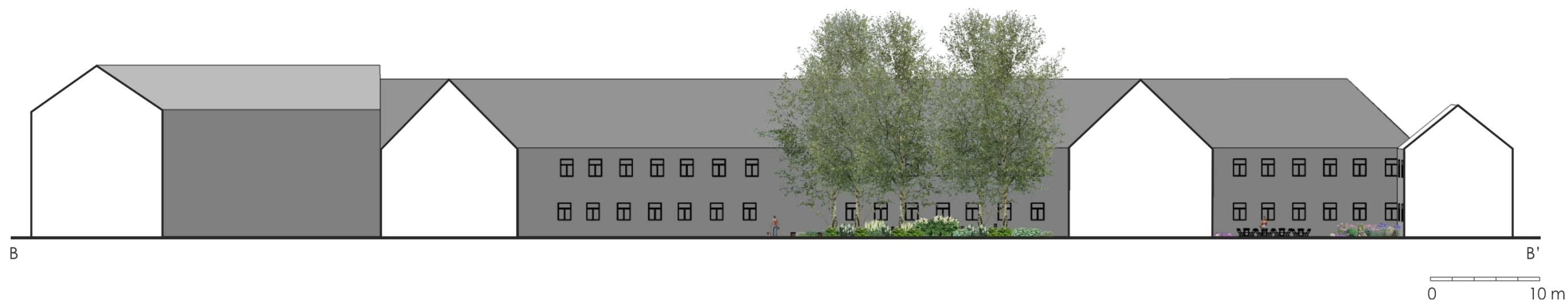
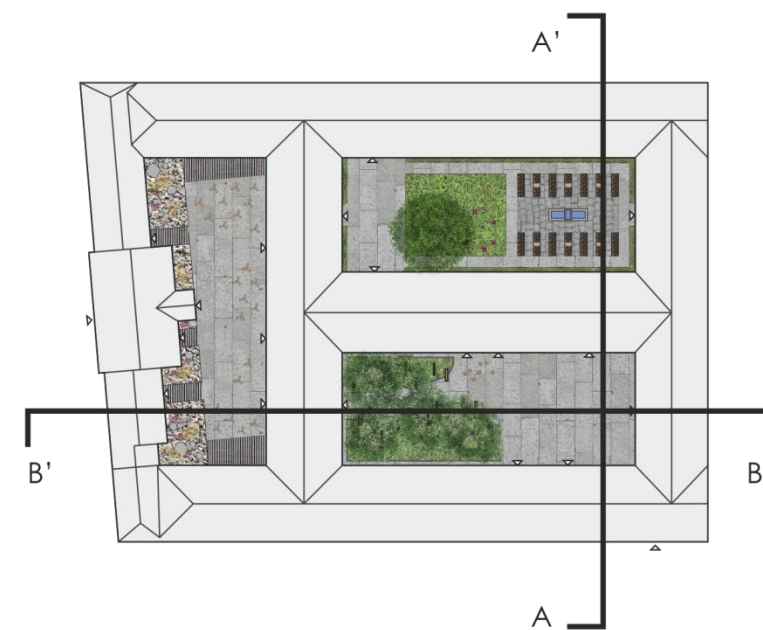
Osvětlení areálu bude provedeno LED páskami v hliníkových lištách. Pásky budou rozmístěny ve spárách dlažby. Doplňkové bodové osvětlení ve druhém dvoře bude sloužit k nasvětlení uměleckých artefaktů. Osvětlení stinné části prvního dvora bude umístěno na bočních stranách kovových panelů a pod vyřezaným textem v panelech.

Systém závlah bude rozveden v ploše trávníku a u popínavých rostlin na třetím dvoře a v trvalkových záhonech na dvoře prvním. Zavlažování štěrkových záhonů bude

TAB. 3 SOUPIS NAVRŽENÝCH DŘEVIN

Dřeviny A	
S 1	<i>Betula pendula</i>
S 2	<i>Pyrus calleryana</i>
S 3	<i>Betula pendula</i>
S 4	<i>Betula pendula</i>
S 5	<i>Pyrus calleryana</i>
Dřeviny C	
S 1	<i>Tilia tomentosa</i>
P 1	<i>Hedera helix</i> 'Woerner'
P 2	<i>Hedera helix</i> 'Woerner'
P 3	<i>Hedera helix</i> 'Woerner'
P 4	<i>Hedera helix</i> 'Woerner'
P 5	<i>Parthenocissus tricuspidata</i> 'Veitchii'
P 6	<i>Parthenocissus tricuspidata</i> 'Veitchii'
P 7	<i>Hydrangea petiolaris</i>
P 8	<i>Parthenocissus tricuspidata</i> 'Veitchii'
P 9	<i>Parthenocissus tricuspidata</i> 'Veitchii'
P 10	<i>Parthenocissus tricuspidata</i> 'Veitchii'
P 11	<i>Hydrangea petiolaris</i>
P 12	<i>Parthenocissus quinquefolia</i>
P 13	<i>Parthenocissus quinquefolia</i>
P 14	<i>Hedera helix</i> 'Woerner'
P 15	<i>Hedera helix</i> 'Woerner'
P 16	<i>Hedera helix</i> 'Woerner'
P 17	<i>Hedera helix</i> 'Woerner'
P 18	<i>Parthenocissus tricuspidata</i> 'Veitchii'
P 19	<i>Parthenocissus tricuspidata</i> 'Veitchii'
P 20	<i>Hydrangea petiolaris</i>
P 21	<i>Parthenocissus quinquefolia</i>
P 22	<i>Parthenocissus quinquefolia</i>
P 23	<i>Parthenocissus quinquefolia</i>
P 24	<i>Hydrangea petiolaris</i>
P 25	<i>Parthenocissus quinquefolia</i>
P 26	<i>Parthenocissus quinquefolia</i>

prováděno pouze v případě extrémního sucha. Závlaha pěstebních nádob bude prováděna pěstiteli individuálně, nádoby jsou řešeny jako samozavlažovací.

OBR. 43 ŘEZOPHLED AA', BB'

OBR. 44 STINNÁ ZAHRADA

OBR. 45 ŠTĚRKOVÁ ZAHRAHA

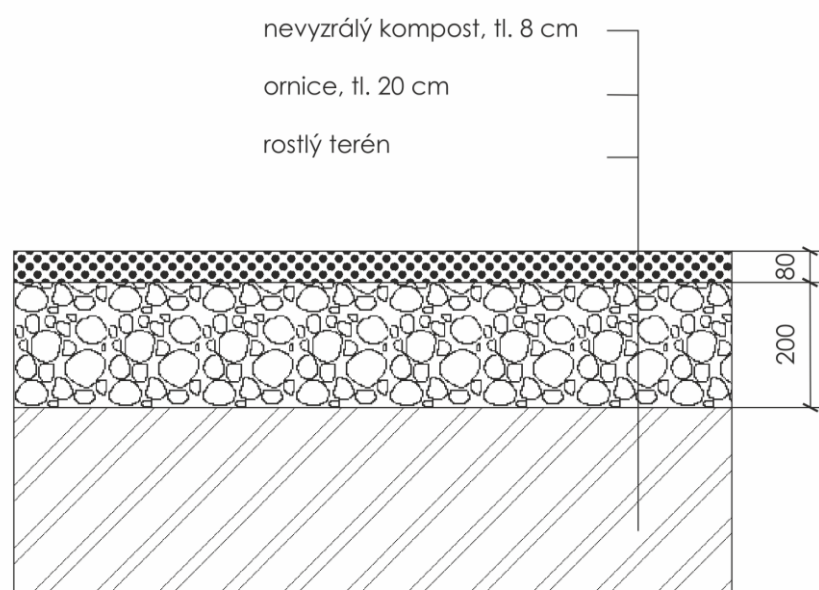
OBR. 46 KOMUNITNÍ ZAHRA DA

6.3 DOKUMENTACE PRO PROVEDENÍ STAVBY - VYBRANÉ VEGETAČNÍ PRVKY

Pro zpracování prováděcí dokumentace byly vybrány záhony označené v koordinační situaci zkratkami A1, B1 a B2. Pro tyto vegetační prvky byl vybrán vhodný sortiment rostlin, zpracována technologie založení, osazovací plán a rozpočet. Pro tvorbu rozpočtů byly použity ceníky firem Zahradnictví Flos⁶⁷, Trvalková školka Florianus⁶⁸, Zahradnictví Krulichovi⁶⁹, Pereny⁷⁰ a Lukon Glads.⁷¹

6.3.1 KOMPOZOVANÉ TRVALKOVÉ ZÁHONY A

Plochy o celkové výměře 290 m² budou ve dvou etapách osázeny trvalkami a cibulovinami. Při výběru rostlin je důraz kladen na rozmanitost struktur a textur, barevnost květů je tlumená, převažují bílé kvetoucí druhy.

OBR. 47 SCHÉMA PĚSTEBNÍHO PROFILU PLOCH A

⁶⁷ Flos zahradnictví [online]. c2016 [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: <http://www.zahradnictvi-flos.cz/>

⁶⁸ Trvalková školka Florianus [online]. [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: <http://www.florianus.cz/>

⁶⁹ Zahradnictví Krulichovi [online]. [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: <http://www.zahradnictvikrulichovi.cz/>

⁷⁰ Pereny [online]. c2016 [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: <http://pereny.cz/>

⁷¹ Lukon Glads [online]. c2010-2013 [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: <http://www.lukon-glads.cz/>

TAB. 4 SORTIMENT ROSTLIN PRO PLOCHY A1

Trvalky A1	Doba kvetení											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1 <i>Phlox maculata</i> 'Mrs. Lingard'												
2 <i>Phlox paniculata</i> 'Pax'												
3 <i>Leucanthemum maximum</i> 'Wirral Supreme'												
4 <i>Hosta sieboldii</i>												
5 <i>Hosta sieboldiana</i> 'Frances Williams'												
6 <i>Hosta lancifolia</i>												
7 <i>Gypsophila paniculata</i>												
8 <i>Geranium x magnificum</i>												
9 <i>Geranium macrorrhizum</i>												
10 <i>Digitalis purpurea</i> 'Alba'												
11 <i>Brunnera macrophylla</i>												
12 <i>Bergenia cordifolia</i> 'Wirbelwind'												
13 <i>Astilbe arendsii</i> 'Bergkristall'												
14 <i>Astilbe japonica</i> 'Deutschland'												
15 <i>Anemone japonica</i> 'Honorine Jobert'												
16 <i>Stipa gigantea</i>												
17 <i>Pennisetum alopecuroides</i> 'Hameln'												
Cibuloviny A	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1 <i>Narcissus poeticus</i>												
2 <i>Tulipa gesneriana</i> 'White Triumphator'												
3 <i>Tulipa gesneriana</i> 'Queen of Night'												

TAB. 5 SORTIMENT ROSTLIN PRO PLOCHY A2

Trvalky A2	Doba kvetení											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1 <i>Aruncus dioicus</i>												
2 <i>Cimicifuga racemosa</i>												
3 <i>Astrantia major</i>												
4 <i>Dictamnus albus</i> 'Albiflorus'												
5 <i>Lupinus polyphyllus</i> 'Fräulein'												
6 <i>Dicentra spectabilis</i> 'Alba'												
7 <i>Anemone japonica</i> 'Honorine Jobert'												
8 <i>Lamium album</i>												
9 <i>Omphalodes verna</i>												
10 <i>Waldsteinia geoides</i>												
11 <i>Geranium x cantabrigiense</i> 'Biokovo'												
12 <i>Geranium sanguineum</i> 'Album'												
13 <i>Brunnera macrophylla</i>												
14 <i>Geranium macrorrhizum</i>												
15 <i>Prunella grandiflora</i> 'Alba'												
16 <i>Bergenia cordifolia</i> 'Wirbelwind'												
17 <i>Hosta fortunei</i> 'Hyacinthina'												
18 <i>Hosta lancifolia</i>												
19 <i>Hosta sieboldiana</i> 'Frances Williams'												
20 <i>Hosta sieboldii</i>												
21 <i>Polystichum aculeatum</i>												
22 <i>Polystichum setiferum</i>												
Cibuloviny A	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1 <i>Narcissus poeticus</i>												
2 <i>Tulipa gesneriana</i> 'White Triumphator'												
3 <i>Tulipa gesneriana</i> 'Queen of Night'												

Pro záhony A bude specializovanou firmou vypracován projekt závlah.

Založení ploch A1 (první etapa výsadeb) proběhne následovně: skrytí svrchní vrstvy půdy do hloubky 28 cm, navezení ornice, urovnání povrchu, hloubení jam a výsadba dřevin, hloubení jamek pro výsadbu trvalek, výsadba trvalek, hloubení jamek pro výsadbu cibulovin, výsadba cibulovin do hnízd po 10 kusech, rozprostření mulče (nevyzrálý kompost). Bezprostředně po výsadbě bude provedena zálivka.

Založení ploch A2 (druhá etapa výsadeb) proběhne po zapojení výsadeb dřevin. Stávající výsadby budou nahrazeny rostlinami do stínu a polostínu.

TAB. 6 ROZPOČET PRO ZALOŽENÍ PLOCH A1

Číslo položky	Název položky	MJ	počet MJ	cena/MJ	Cena celkem
121 10-1101	Sejmutí ornice s vodorovným přemístěním na vzdálenost do 250 m	m3	290	48,10 Kč	13 949,00 Kč
181 30-11	Rozprostření a urovnání zeminy v rovině přes 150 do 200 mm	m3	290	45,60 Kč	13 224,00 Kč
18310-1111	Hloubení jamek bez výměny půdy do 0,01 m3 v rovině	kus	1437	5,30 Kč	7 616,10 Kč
18320-4112	Výsadba květin hrnkovaných, květináč do 12 cm	kus	1391	4,10 Kč	5 703,10 Kč
18320-4113	Výsadba cibulí	kus	460	3,10 Kč	1 426,00 Kč
	Mulčování vysázených rostlin tloušťky mulče do 15 cm	m2	290	79,00 Kč	22 910,00 Kč
Celková cena založení					64 828,20 Kč

TAB. 7 ROZPOČET ROSTLINNÉHO MATERIÁLU PRO PLOCHY A1

Taxon	Dodavatel	Specifikace	Cena/ks*	Počet ks	Cena celkem (Kč)
<i>Phlox maculata</i> 'Mrs. Lingard'	Zahradnictví Krulichovi	K 11	68,00 Kč	80	5 440,00 Kč
<i>Phlox paniculata</i> 'Pax'	Pereny Pěšičková	K 9	25,00 Kč	60	1 500,00 Kč
<i>Leucanthemum maximum</i> 'Wirral Supreme'	Pereny Pěšičková	K 11	28,00 Kč	61	1 708,00 Kč
<i>Hosta sieboldii</i>	Pereny Pěšičková	K 13	28,00 Kč	73	2 044,00 Kč
<i>Hosta sieboldiana</i> 'Frances Williams'	Pereny Pěšičková	K 9	24,00 Kč	69	1 656,00 Kč
<i>Hosta lancifolia</i>	Pereny Pěšičková	K 9	31,00 Kč	61	1 891,00 Kč
<i>Gypsophila paniculata</i>	Pereny Pěšičková	K 9	49,00 Kč	33	1 617,00 Kč
<i>Geranium x magnificum</i>	Pereny Pěšičková	K 9	25,00 Kč	132	3 300,00 Kč
<i>Geranium macrorrhizum</i>	Pereny Pěšičková	K 9	18,00 Kč	202	3 636,00 Kč
<i>Digitalis purpurea</i> 'Alba'	Pereny Pěšičková	K 9	15,00 Kč	111	1 665,00 Kč
<i>Brunnera macrophylla</i>	Zahradnictví Krulichovi	K 9	98,00 Kč	63	6 174,00 Kč
<i>Bergenia cordifolia</i> 'Wirbelwind'	Pereny Pěšičková	K 9	16,00 Kč	145	2 320,00 Kč
<i>Astilbe arendsii</i> 'Bergkristall'	Pereny Pěšičková	K 9	23,00 Kč	36	828,00 Kč
<i>Astilbe japonica</i> 'Deutschland'	Pereny Pěšičková	K 9	18,00 Kč	137	2 466,00 Kč
<i>Anemone japonica</i> 'Honorine Jobert'	Pereny Pěšičková	K 9	22,00 Kč	67	1 474,00 Kč
<i>Stipa gigantea</i>	Pereny Pěšičková	K 9	39,00 Kč	22	858,00 Kč
<i>Pennisetum alopecuroides</i> 'Hameln'	Pereny Pěšičková	K 11	27,00 Kč	39	1 053,00 Kč
<i>Narcissus poeticus</i>	Lukon glads	cibule	10,00 Kč	150	1 500,00 Kč
<i>Tulipa gesneriana</i> 'White Triumphator'	Lukon glads	cibule	7,00 Kč	190	1 330,00 Kč
<i>Tulipa gesneriana</i> 'Queen of Night'	Lukon glads	cibule	12,00 Kč	120	1 440,00 Kč
Celková cena rostlinného materiálu (Kč)					43 900,00 Kč

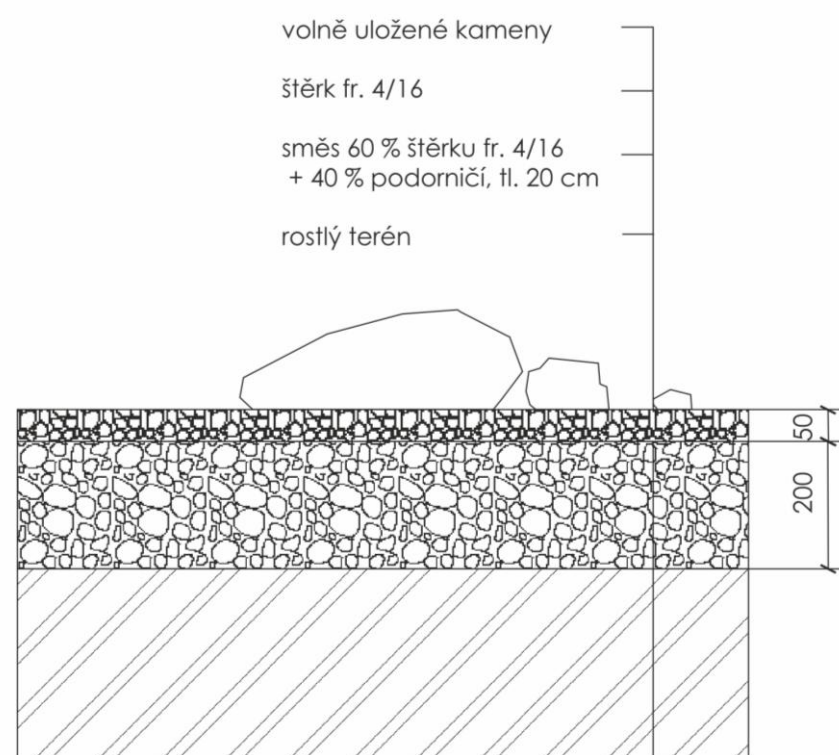
TAB. 8 ROZPOČET ROSTLINNÉHO MATERIÁLU PRO PLOCHY A2

Taxon	Dodavatel	Specifikace	Cena/ks*	Počet ks	Cena celkem (Kč)
<i>Aruncus dioicus</i>	Zahradnictví Flos	K 9	35,00 Kč	6	210,00 Kč
<i>Cimicifuga racemosa</i>	Florianus	K 11	89,90 Kč	39	3 506,10 Kč
<i>Astrantia major</i>	Pereny Pěšičková	K 11	27,00 Kč	53	1 431,00 Kč
<i>Dictamnus albus</i> 'Albiflorus'	Zahradnictví Krulichovi	K 2l	89,00 Kč	65	5 785,00 Kč
<i>Lupinus polyphyllus</i> 'Fräulein'	Pereny Pěšičková	K 2l	56,00 Kč	60	3 360,00 Kč
<i>Dicentra spectabilis</i> 'Alba'	Pereny Pěšičková	K 9	20,00 Kč	28	560,00 Kč
<i>Anemone japonica</i> 'Honorine Jobert'	Pereny Pěšičková	K 9	22,00 Kč	45	990,00 Kč
<i>Lamium album</i>	Florianus	K 9	39,90 Kč	110	4 389,00 Kč
<i>Omphalodes verna</i>	Pereny Pěšičková	K 9	23,00 Kč	79	1 817,00 Kč
<i>Waldsteinia geoides</i>	Zahradnictví Flos	K 9	39,90 Kč	54	2 154,60 Kč
<i>Geranium x cantabrigiense</i> 'Biokovo'	Pereny Pěšičková	K 9	18,00 Kč	99	1 782,00 Kč
<i>Geranium sanguineum</i> 'Album'	Pereny Pěšičková	K 9	18,00 Kč	45	810,00 Kč
<i>Brunnera macrophylla</i>	Zahradnictví Krulichovi	K 9	98,00 Kč	65	6 370,00 Kč
<i>Geranium macrorrhizum</i>	Pereny Pěšičková	K 9	18,00 Kč	64	1 152,00 Kč
<i>Prunella grandiflora</i> 'Alba'	Pereny Pěšičková	K 9	16,00 Kč	166	2 656,00 Kč
<i>Bergenia cordifolia</i> 'Wirbelwind'	Pereny Pěšičková	K 9	16,00 Kč	94	1 504,00 Kč
<i>Hosta fortunei</i> 'Hyacinthina'	Pereny Pěšičková	K 3l	46,00 Kč	39	1 794,00 Kč
<i>Hosta lancifolia</i>	Pereny Pěšičková	K 9	31,00 Kč	45	1 395,00 Kč
<i>Hosta sieboldiana</i> 'Frances Williams'	Pereny Pěšičková	K 9	24,00 Kč	68	1 632,00 Kč
<i>Hosta sieboldii</i>	Pereny Pěšičková	K 13	28,00 Kč	95	2 660,00 Kč
<i>Polystichum aculeatum</i>	Pereny Pěšičková	K 11	25,00 Kč	90	2 250,00 Kč
<i>Polystichum setiferum</i>	Pereny Pěšičková	K 11	25,00 Kč	65	1 625,00 Kč
<i>Narcissus poeticus</i>	Lukon glads	cibule	10,00 Kč	150	1 500,00 Kč
<i>Tulipa gesneriana</i> 'White Triumphator'	Lukon glads	cibule	7,00 Kč	190	1 330,00 Kč
<i>Tulipa gesneriana</i> 'Queen of Night'	Lukon glads	cibule	12,00 Kč	120	1 440,00 Kč
Celková cena rostlinného materiálu (Kč)					54 102,70 Kč

6.3.2 KOMPONOVANÉ TRVALKOVÉ ZÁHONY B1

Plochy o celkové výměře 235 m² budou osázeny trvalkami a cibulovinami. Výsadby budou provedeny do směsi štěrku a podorničí. Při výběru rostlin byla volena pestrá barevnost květů pastelových barev od bílé přes růžovou až po fialovou a modrou. Návrh počítá s postupným rozrůstáním rostlin a jejich zapojením.

Založení ploch B1 proběhne následovně: skrytí svrchní vrstvy půdy do hloubky 25 cm, navezení směsi 40 % ornice s 60 % štěrku frakce 4/16, uložení velkých kamenů, urovnání povrchu, hloubení jamek pro výsadbu trvalek, výsadba trvalek, hloubení jamek pro výsadbu cibulovin, výsadba cibulovin do hnízd po 5 až 10 kusech, rozprostření mulče (štěrk frakce 4/16).

OBR. 48 SCHÉMA PĚSTEBNÍHO PROFILU PLOCH B1

TAB. 9 SORTIMENT ROSTLIN PRO PLOCHY B1

Trvalky B1	Doba kvetení											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1 <i>Echinops bannaticus</i> 'Taplow Blue'												
2 <i>Echinops ritro</i>												
3 <i>Echinops sphaerocephalus</i>												
4 <i>Echinacea purpurea</i>												
5 <i>Achillea millefolium</i> 'Kelwayi'												
6 <i>Papaver orientale</i> 'Halima'												
7 <i>Papaver orientale</i> 'Perry's White'												
8 <i>Knautia macedonica</i>												
9 <i>Liatris spicata</i>												
10 <i>Salvia officinalis</i>												
11 <i>Lavandula angustifolia</i>												
12 <i>Origanum vulgare</i>												
13 <i>Anemone sylvestris</i>												
14 <i>Salvia nemorosa</i>												
15 <i>Veronica longifolia</i>												
16 <i>Lychnis coronaria</i>												
17 <i>Linum perenne</i>												
18 <i>Dianthus carthusianorum</i>												
19 <i>Calamintha nepeta</i>												
20 <i>Geranium sanguineum</i>												
21 <i>Stachys byzantina</i>												
22 <i>Thymus serpyllum</i>												
23 <i>Thymus vulgaris</i>												
Cibuloviny B1	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1 <i>Allium hollandicum</i>												
2 <i>Allium sphaerocephalon</i>												
3 <i>Tulipa fosteriana</i> 'Purissima'												
4 <i>Muscari armeniacum</i>												
5 <i>Narcissus poeticus</i>												
6 <i>Crocus speciosus</i>												

TAB. 11 ROZPOČET PRO ZALOŽENÍ PLOCH B1

Číslo položky	Název položky	MJ	počet MJ	cena/MJ	Cena celkem
121 10-1101	Sejmutí ornice s vodorovným přemístěním na vzdálenost do 250 m	m3	235	48,10 Kč	11 303,50 Kč
181 30-11	Rozprostření a urovnání zeminy v rovině přes 150 do 200 mm	m3	235	45,60 Kč	10 716,00 Kč
18310-1111	Hloubení jamek bez výměny půdy do 0,01 m3 v rovině	kus	1388	5,30 Kč	7 356,40 Kč
18320-4112	Výsadba květin hrnkovaných, květináč do 12 cm	kus	1335	4,10 Kč	5 473,50 Kč
18320-4113	Výsadba cibulí	kus	391	3,10 Kč	1 212,10 Kč
	Mulčování vysázených rostlin tloušťky mulče do 15 cm	m2	235	79,00 Kč	18 565,00 Kč
Celková cena založení					54 626,50 Kč

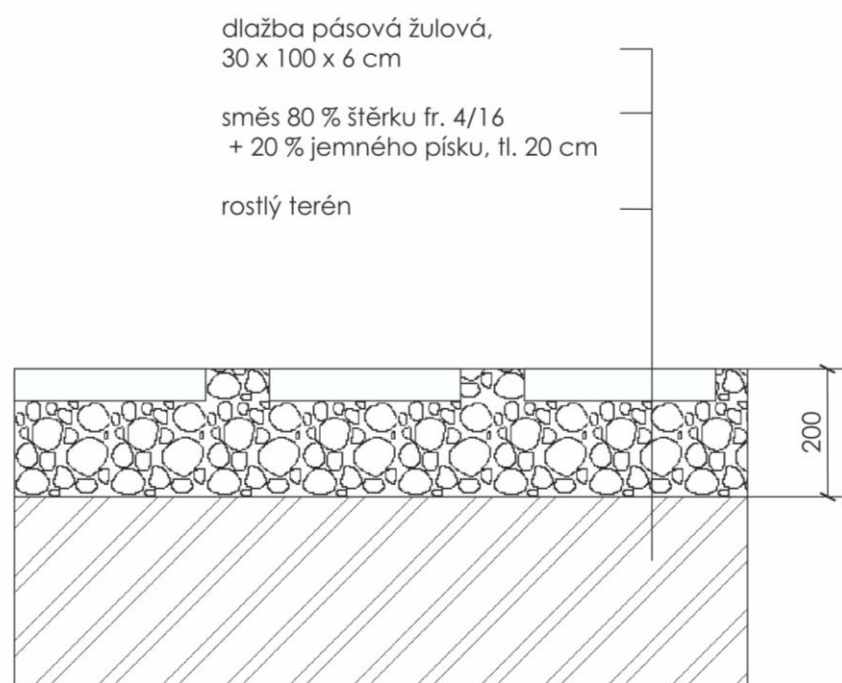
TAB. 10 ROZPOČET ROSTLINNÉHO MATERIÁLU PRO PLOCHY B1

Taxon	Dodavatel	Specifikace	Cena/ks*	Počet ks	Cena celkem (Kč)
<i>Echinops bannaticus</i> 'Taplow Blue'	Pereny Pěšičková	K 9	17,00 Kč	12	204,00 Kč
<i>Echinops ritro</i>	Pereny Pěšičková	K 9	16,00 Kč	9	144,00 Kč
<i>Echinops sphaerocephalus</i>	Pereny Pěšičková	K 9	17,00 Kč	16	272,00 Kč
<i>Echinacea purpurea</i>	Pereny Pěšičková	K 2l	34,00 Kč	38	1 292,00 Kč
<i>Achillea millefolium</i> 'Kelwayi'	Pereny Pěšičková	K 9	23,00 Kč	29	667,00 Kč
<i>Papaver orientale</i> 'Halima'	Pereny Pěšičková	K 11	45,00 Kč	22	990,00 Kč
<i>Papaver orientale</i> 'Perry's White'	Pereny Pěšičková	K 11	37,00 Kč	19	703,00 Kč
<i>Knautia macedonica</i>	Pereny Pěšičková	K 9	19,00 Kč	41	779,00 Kč
<i>Liatris spicata</i>	Pereny Pěšičková	K 9	16,00 Kč	42	672,00 Kč
<i>Salvia officinalis</i>	Pereny Pěšičková	K 9	16,00 Kč	40	640,00 Kč
<i>Lavandula angustifolia</i>	Pereny Pěšičková	K 9	19,00 Kč	53	1 007,00 Kč
<i>Origanum vulgare</i>	Pereny Pěšičková	K 9	22,00 Kč	44	968,00 Kč
<i>Anemone sylvestris</i>	Pereny Pěšičková	K 9	17,00 Kč	32	544,00 Kč
<i>Salvia nemorosa</i>	Pereny Pěšičková	K 2l	32,00 Kč	38	1 216,00 Kč
<i>Veronica longifolia</i>	Pereny Pěšičková	K 9	16,00 Kč	44	704,00 Kč
<i>Lychnis coronaria</i>	Pereny Pěšičková	K 9	15,00 Kč	48	720,00 Kč
<i>Linum perenne</i>	Pereny Pěšičková	K 9	16,00 Kč	81	1 296,00 Kč
<i>Dianthus carthusianorum</i>	Pereny Pěšičková	K 9	15,00 Kč	159	2 385,00 Kč
<i>Calamintha nepeta</i>	Pereny Pěšičková	K 9	16,00 Kč	77	1 232,00 Kč
<i>Geranium sanguineum</i>	Pereny Pěšičková	K 9	18,00 Kč	148	2 664,00 Kč
<i>Stachys byzantina</i>	Pereny Pěšičková	K 9	15,00 Kč	113	1 695,00 Kč
<i>Thymus serpyllum</i>	Pereny Pěšičková	K 9	15,00 Kč	125	1 875,00 Kč
<i>Thymus vulgaris</i>	Pereny Pěšičková	K 9	15,00 Kč	105	1 575,00 Kč
<i>Allium hollandicum</i>	Lukon glads	cibule	85,00 Kč	35	2 975,00 Kč
<i>Allium sphaerocephalon</i>	Lukon glads	cibule	10,00 Kč	40	400,00 Kč
<i>Tulipa fosteriana</i> 'Purissima'	Lukon glads	cibule	12,00 Kč	70	840,00 Kč
<i>Muscari armeniacum</i>	Lukon glads	cibule	5,00 Kč	120	600,00 Kč
<i>Narcissus poeticus</i>	Lukon glads	cibule	10,00 Kč	63	630,00 Kč
<i>Crocus speciosus</i>	Lukon glads	cibule	5,00 Kč	63	315,00 Kč
Celková cena rostlinného materiálu (Kč)					30 004,00 Kč

6.3.3 VÝSADBY VE SPÁRÁCH B2

Spáry dlážděné plochy o celkové výměře 163 m² budou osázeny trvalkami. Výsadby budou provedeny do směsi štěrku a písku. Pro plochy B2 není stanoven přesný osazovací plán, při výsadbě bude využito principu náhody. Návrh počítá s postupným rozrůstáním rostlin a jejich zapojením. Rostliny budou sázeny v počtu 4 kusů na 1 m². Při výběru rostlin byla volena pastelová barevnost květů, která bude doplňovat výsadby na záhonech B1.

Při stavbě na tomto dvoře bude dlažba na plochách B2 uložena do směsi 80 % štěrku frakce 4/16 a 20 % jemného písku. Založení ploch B2 proběhne následovně: hloubení jamek pro výsadbu trvalek, výsadba trvalek.

OBR. 49 SCHÉMA PĚSTEBNÍHO PROFILU PLOCH B1

TAB. 12 SORTIMENT ROSTLIN PRO PLOCHY B2

Trvalky B2	Doba kvetení										
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
1 <i>Sedum album</i> 'Coral Carpet'											
2 <i>Stachys byzantina</i> 'Silver Carpet'											
3 <i>Thymus serpyllum</i>											
4 <i>Sempervivum tectorum</i>											
5 <i>Cerastium tomentosum</i>											
6 <i>Iberis saxatilis</i>											
7 <i>Veronica prostrata</i>											

TAB. 13 ROZPOČET PRO ZALOŽENÍ PLOCH B2

Číslo položky	Název položky	MJ	počet MJ	cena/MJ	Cena celkem
18310-1111	Hloubení jamek bez výměny půdy do 0,01 m ³ v rovině	kus	652	5,30 Kč	3 455,60 Kč
18320-4112	Výsadba květin hrnkovaných, květináč do 12 cm	kus	652	4,10 Kč	2 673,20 Kč
Celková cena založení					6 128,80 Kč

TAB. 14 ROZPOČET ROSTLINNÉHO MATERIÁLU PRO PLOCHY B2

Taxon	Dodavatel	Specifikace	Cena/ks*	Počet ks	Cena celkem (Kč)
<i>Sedum album</i> 'Coral Carpet'	Pereny Pěšičková	K 9	15,00 Kč	120	1 800,00 Kč
<i>Stachys byzantina</i> 'Silver Carpet'	Pereny Pěšičková	K 9	15,00 Kč	80	1 200,00 Kč
<i>Thymus serpyllum</i>	Pereny Pěšičková	K 9	15,00 Kč	110	1 650,00 Kč
<i>Sempervivum tectorum</i>	Pereny Pěšičková	K 9	17,00 Kč	72	1 224,00 Kč
<i>Cerastium tomentosum</i>	Zahradnictví Flos	K 9	35,00 Kč	50	1 750,00 Kč
<i>Iberis saxatilis</i>	Zahradnictví Flos	K 9	35,00 Kč	120	4 200,00 Kč
<i>Veronica prostrata</i>	Pereny Pěšičková	K 9	22,00 Kč	100	2 200,00 Kč
Celková cena rostlinného materiálu (Kč)					14 024,00 Kč

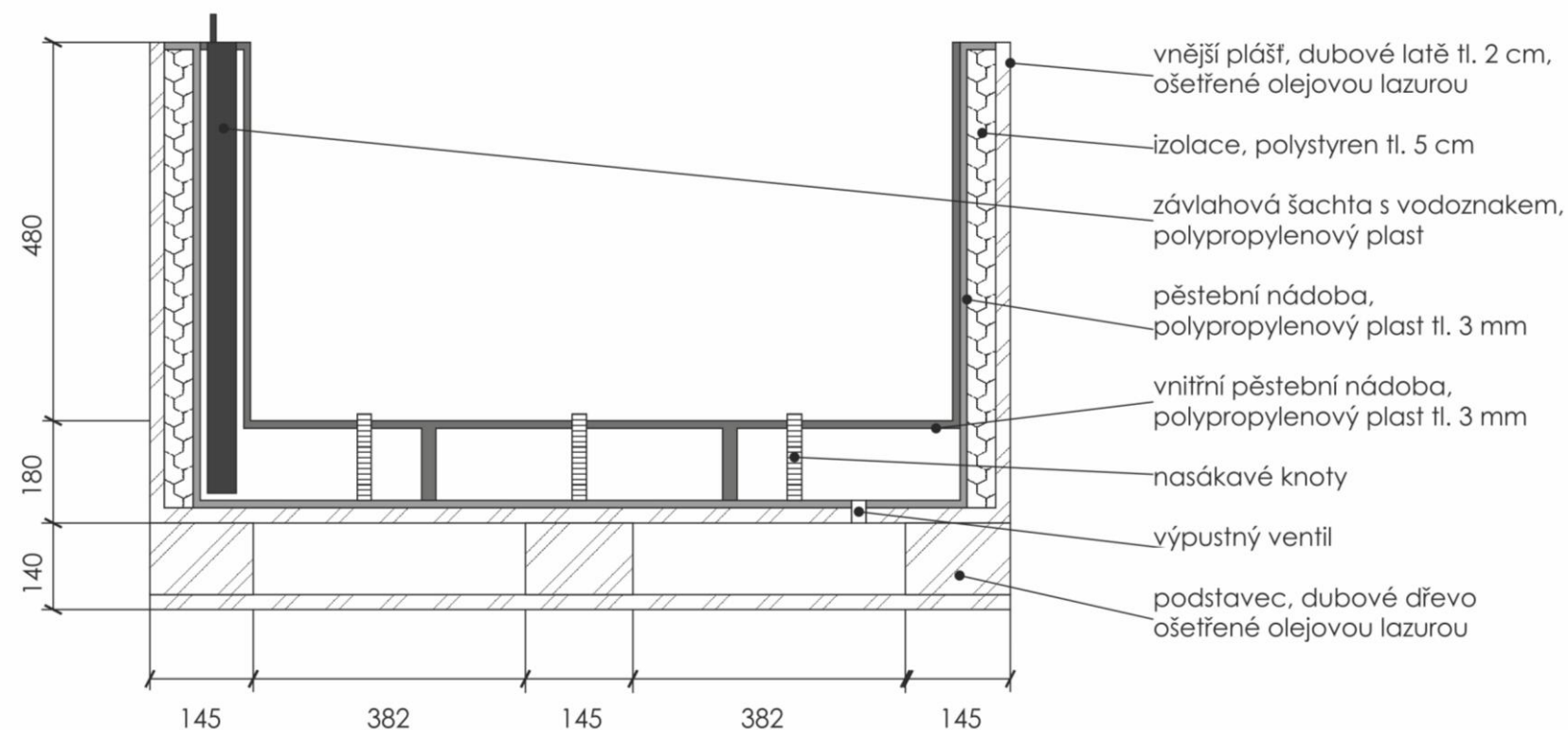
6.3.4 PĚSTEBNÍ NÁDOBY

Pro komunitní zahradu byla navržena velkoobjemová pěstební nádoba o dvou možných výškách tak, aby bylo možné pěstovat rostliny s různými nároky na hloubku prokořenitelného prostoru. Pro pěstování většiny listové, cibulové a luskové zeleniny a okrasných rostlin s jedlými květy je určena nádoba o výšce 500 mm s hloubkou prokořenitelného prostoru 250 mm, pro pěstování zeleniny kořenové a plodové, košťálovin a hlíznatých rostlin je určena nádoba o výšce 800 mm s prokořenitelným prostorem hloubky 480 mm.

Nádoby jsou řešeny jako samozavlažovací, aby byly ztráty vody a dodávaných živin při zálivce omezeny na minimum. Zároveň tento systém brání přílišnému vysychání substrátu při nepravidelné zálivce a je tak zajištěn rychlý růst a vývoj rostlin.

Pěstební nádoba má rozměry 1200 x 800 x 800 mm a 1200 x 800 x 500 mm. Podstavec odpovídá rozměrům europalet (1200 x 800 x 140 mm), aby bylo možné nádobu v případě potřeby snadno přemístit pomocí paletového vozíku.

Vnější plášť nádoby je z dubového dřeva ošetřeného olejovou lazurou. Vnitřní prostor je tepelně izolován polystyrenem, aby bylo možné v nádobách pěstovat i vytrvalé rostliny bez rizika promrznutí kořenového balu v zimních měsících. Samotná pěstební nádoba z polypropylenu se skládá za dvou částí. Vnější nádoba, opatřená ventilem, slouží jako zásobník zálivky. Vnitřní nádoba s perforovaným dnem a nasávkavými knoty slouží k výsadbě rostlin do organických substrátů. Ke kontrole hladiny zálivky a jejímu doplňování slouží závlahová šachta s vodoznakem.

OBR. 50 SCHÉMA KONSTRUKCE PĚSTEBNÍ NÁDOBY

6.3.5 VERMIKOMPOSTÉR

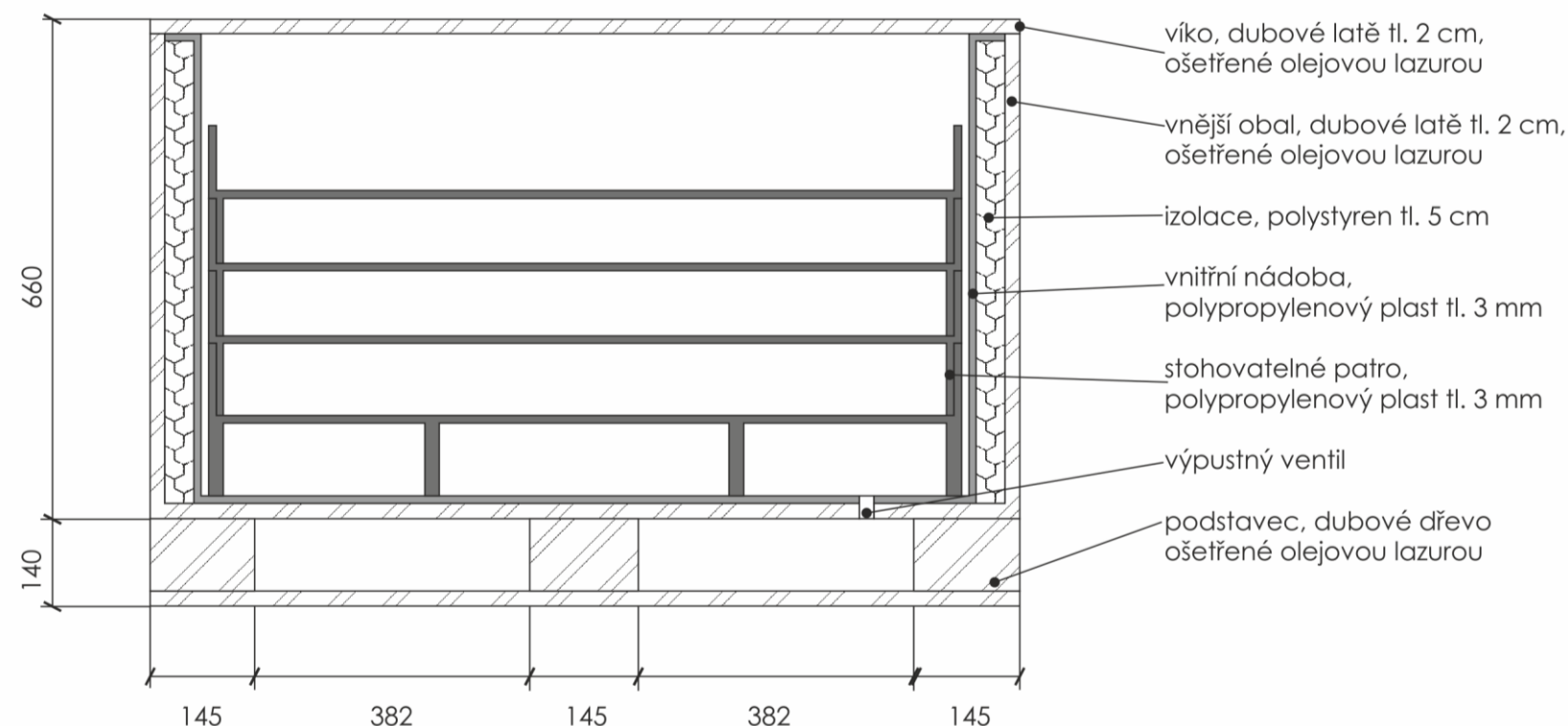
Pro účely komunitní zahrady byl navržen systém vermikompostéru, který umožní zužitkování zahradního odpadu bez nutnosti budování prostorově náročného klasického kompostéru.

Vermikompostér má rozměry 1200 x 800 x 800 mm. Podstavec odpovídá rozměrům europalet (1200 x 800 x 140 mm), aby bylo možné nádobu snadno přemístit pomocí paletového vozíku.

Vnější plášť je z dubového dřeva ošetřeného olejovou lazuroou. Nádoba je uzavřena víkem, aby nedocházelo k nežádoucímu odparu a vysychání. Vnitřní prostor je tepelně izolován polystyrenem, aby bylo možné kompostér využívat i v zimních měsících. Vnitřní nádoba z polypropylenu, opatřená ventilem, slouží k zachycení přebytečné tekutiny. Spodní perforované patro slouží k umístění podestýlky a násady. Na spodní patro jsou umísťována další, stohovatelná patra s perforovaným dnem, ve kterých jsou navrstveny dosud nezpracované rostlinné zbytky.

Při zpracování odpadu rostlinného původu pomocí žížal *Eisenia andrei* vzniká kvalitní kompost a tekuté hnojivo, které je možné dále v komunitní zahradě využít. Nespornou výhodou zpracování odpadu tímto způsobem je rychlost procesu, menší prostorové nároky a snazší péče.

Založení kompostu je provedeno ve spodním patře navrstvením podestýlky, složené z listí, navlhčeného roztrhaného papíru, kokosových vláken a pilin v libovolném poměru. Do této podestýlky je umístěna násada žížal *Eisenia andrei*. Poté je již navrstven rostlinný materiál, který slouží jako potrava pro žížaly. Jakmile je patro zaplněno, je přidáno další patro. Jakmile je kompost ve spodním patře hotový, žížaly se přesunou do vyššího patra za potravou. Hotový kompost ve spodním patře je možné okamžitě použít.

OBR. 51 SCHÉMA KONSTRUKCE VERMIKOMPOSTÉRU

Půl kilogramu žížal je schopno denně zpracovat přibližně 250 g bioodpadu. Do kompostéru je možné vkládat rostlinné zbytky, papír, čajové sáčky, kávovou sedlinu, pečivo či drcené vaječné skořápky, které pomáhají snižovat pH v kompostu. Do kompostu se naopak nesmí ukládat odpad živočišného původu.

Pro správné fungování kompostéru je nezbytně nutné udržovat vlhkost v kompostéru v rozmezí 45 až 70 procent. Přemíra vlhkosti je regulována přidáním natrhaného suchého kartonu či papíru, malá vlhkost je zvýšena přidáním navlhčeného kartonu.⁷²

⁷² Městské zahradničení: Balkony, terasy, komunitní zahrady, samozásobitelství. Brno: Permakultura (CS), 2015. Klíč k soběstačnosti. ISBN 978-80-905108-5-2.

6.4 PROGRAM ZAHRADY

Program Kreativního centra bude zvolen dle zvoleného způsobu rekonstrukce a intenzity využití areálu. Veškeré aktivity bude následně řešit programový ředitel. V současnosti se předpokládá konání výstav, koncertů, divadelních přednášek apod.

Následující program je navržen pro komunitní zahradu.

6.4.1 WORKSHOPY

Workshopy jsou jednou z možností, jak může komunitní zahrada získat prostředky na rozvoj a zároveň se dostat do širšího povědomí. Přednášející pochází jak z řad členů komunitní zahrady, tak jsou také přizváni odborníci z daných oborů. Následující workshopy jsou jen částečným výčtem témat, kterým se může komunitní zahrada věnovat. Kurzy jsou obvykle vypisovány dle požadavků veřejnosti.

6.4.1.1 PĚSTOVÁNÍ NA BALKONĚ

Kurz je zaměřený na možnosti pěstování užitkových a okrasných rostlin na balkonech. Pozornost je věnována pěstebním systémům, vhodným substrátům, sortimentům rostlin vhodných pro různě osluněná stanoviště. Praktická část se věnuje přípravě konkrétního osazovacího plánu.

6.4.1.2 ZAHRADA V KVĚTINÁČI

Kurz je členěn na tři části. První část se věnuje správnému způsobu výsadby rostlin, jejich nárokům na vláhu, živiny a oslunění. Druhá část se zabývá vhodnými kombinacemi rostlin s obdobnými nároky. Ve třetí části si účastníci vysadí vybranou kombinaci rostlin do květináče, který si z kurzu odnesou.

6.4.1.3 PĚSTOVÁNÍ VE VYVÝŠENÝCH ZÁHONECH

Kurz se věnuje způsobům zakládání vyvýšených záhonů, materiálům pro konstrukce záhonů a vhodným sortimentům plodin.

6.4.1.4 KURZ PÉČE A HNOJENÍ

Výuka je zaměřená na péči o rostliny a jejich ochranu. Důraz je kladen především na využití přírodních prostředků. Z kurzu si účastníci odnesou vlastnoručně vyrobené přípravky.

6.4.1.5 CHOV VČEL VE MĚSTĚ

Kurz poskytuje informace o chovu včel ve městě a postupy pro začátečníky.

6.4.1.6 KURZ JEDLÝCH PLEVELŮ

Náplň kurzu je uzpůsobena ročnímu období, ve kterém je vypisována. Obvykle probíhá mimo prostory komunitní zahrady a účastníci jsou seznámeni s místy v okolí jejich bydliště, kde je možné rostliny sbírat bez obav ze znečištění.

6.4.1.7 PĚSTOVÁNÍ A SBĚR LÉČIVÝCH ROSTLIN

Kurzy se věnují léčivým rostlinám, jejich pěstování, sklizni a jejich uchovávání. Součástí kurzu je výroba bylinných octů, olejů, sirupů, míchání čajových směsí, bylinných koupelí apod.

6.4.1.8 PERMAKULTURNÍ ZAHRADA

Náplň kurzu je představení a vysvětlení principů permakulturní zahrady. Výstupem je návrh možných úprav zahrad účastníků tak, aby těmto principům odpovídala.

6.4.1.9 VÝROBA DOMÁCÍHO VERMIKOMPOSTÉRU

Kurz se věnuje výrobě domácího vermikompostéru. Účastníci jsou upozorněni na možná úskalí a problémy související s fungováním vermikompostéru. Každý účastník si z kurzu odnese vlastní vermikompostér.

6.4.1.10 VÝROBA KOKEDAM

Tento kurz je prakticky zaměřený na výrobu kokedam. Každý účastník si vyzkouší výrobu závěsné kokedamy a z kurzu si odnese vlastní výrobek spolu s pěstebními doporučeními.

6.4.1.11 VÝROBA JEDLÝCH PRODUKTŮ ZE SKLIZENÝCH ROSTLIN

Kurz se věnuje různým technologiím zpracování vlastních výpěstků. Dle požadavků účastníků může být cíleně zaměřen na sušení, konzervování, nakládání, mražení či mléčné kvašení.

6.4.1.12 VÝROBA KOSMETIKY

V kurzu si účastníci z přírodních ingrediencí vyrobí vlastní kosmetiku (balzám na rty, tělový krém, odličovací vodu).

6.4.1.13 KURZ VÝROBY DOMÁCÍCH ČISTICÍCH PROSTŘEDKŮ

V kurzu si účastníci vyrobí vlastní čisticí prostředky (tekuté mýdlo, univerzální čistič, aviváž).

6.4.1.14 ZAKLÁDÁNÍ KOMUNITNÍ ZAHRADY

Cílem workshopu je připravit účastníky na založení vlastní komunitní zahrady. Kurz má pomoci zorientovat se v současné legislativě, možnostech financování a upozornit na možná úskalí založení a provozování zahrady.

6.4.2 KULTURNÍ AKCE

Kulturní akce pořádané komunitní zahradou jsou určeny především pro členy, vítána je však i veřejnost. Vstupy pro nečleny jsou zpoplatněny.

V průběhu celého roku probíhají akce organizované zahradou. Jde především o zahájení a zakončení sezóny, oslavy Velikonoc, pálení čarodějnic, dětský den, loučení s prázdninami, vinobraní apod. Současně je možné zapojit se i do akcí s celorepublikovou působností (např. Víkend otevřených zahrad, Týden města, Restaurant Day apod.).

V komunitní zahradě se mohou konat také menší hudební vystoupení, výstavy a promítání filmů v letním kině.

6.4.3 SPORT

Běžnou součástí dění v komunitních zahradách jsou i sportovní aktivity. Pro tyto účely je možné využít travnatou plochu na dvoře s komunitní zahradou. Velkému zájmu se obvykle těší kurzy jógy pro děti i dospělé, ale v menším rozsahu je možné provozovat i další sportovní aktivity a hry.

6.4.4 VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY PRO DĚTI

V okolí Kreativního centra se nachází řada školských zařízení. Pro každý stupeň školní výchovy je třeba zvlášť sestavit program výuky. Pro mateřské školy a první stupeň základní školy je vhodné program cílit především na praktickou výuku pěstování a poznávání sortimentů např. kreslením a malováním, ochutnávkou vypěstované zeleniny. Na druhém stupni základní školy a střední školy je vhodné seznámit žáky a studenty s provozem zahrady, principy a důvody pro zakládání a nabídnout jim možnost zapojení do provozu komunitní zahrady.

6.5 PREZENTACE ZAHRADY

Zahrada Kreativního centra se nachází v těsné blízkosti turisticky atraktivní městské památkové rezervace Brno. V současnosti je projekt Kreativního centra na samém počátku, objekt má prozatím pouze lokální význam.

Základem prezentace zahrady jsou internetové stránky, sociální média a reklama, propagační materiály jsou vhodné pro oslovení organizací v cestovním ruchu.

Zahrada Kreativního centra je úzce spjatá s provozem centra a navazuje na jeho funkce. Z tohoto důvodu je vhodné, aby prezentace zahrady probíhala společně s Kreativním centrem a tvořila jeden celek.

Komunitní zahrada, která je součástí areálu, avšak cílí na jinou skupinu uživatelů, by měla být prezentována samostatně. Pro snadné odlišení od dalších komunitních zahrad ve městě je vhodné vytvoření loga zahrady.

6.5.1 REKLAMA

Propagačním materiálem, který napomůže zviditelnění Kreativního centra, budou reklamní materiály. Umístění těchto materiálů je vhodné v turistických informačních centrech, ubytovacích a stravovacích zařízeních ve městě, v kulturních a vzdělávacích institucích. Pro propagaci jsou vhodné brožury s podrobnějšími informacemi o areálu, jeho historii a současné podobě Kreativního centra včetně zahrady, prospekty se stručnými informacemi o objektu a kalendářem akcí pro aktuální kalendářní rok, letáky pro jednotlivé aktivity centra (otevření areálu, divadelní představení, koncerty, výstavy apod.), reklamní předměty.

V rámci propagace je možné využít také média zaměřená na kulturu, historii a zahrady formou inzerátů v tištěných a elektronických médiích, rozhlasové inzerce nebo reklamy na partnerských webech.

Samostatná reklama pro komunitní zahradu probíhá v menším rozsahu (komunitní zahrada je do jisté míry samostatnou částí areálu a svou formou je blízká neziskové organizaci). Na počátku je třeba oslovit členy místní komunity, ať už se jedná o obyvatele čtvrti či nové nájemníky a návštěvníky Kreativního centra. Osvědčenou formou reklamy je v tomto případě rozšíření informačních letáků do poštovních schránek, inzerce v měsíčních městských částí, vyvěšení plakátů a umístění letáků na legálních plakátovacích plochách a ve spřátelených podnicích.

6.5.2 INTERNETOVÉ STRÁNKY

K prezentaci kalendáře akcí, informací o dostupnosti a otevírací době je možné využít stávající webové stránky www.kreativnibrno.cz, které jsou provozovány ve dvou jazykových mutacích (česká, anglická). Lepší orientaci na webu napomůže vytvoření samostatné sekce věnované zahradě, kde budou umístěny také informace o provozu zahrady, její historii a také odkaz na komunitní zahradu.

Pro zpětnou vazbu ze strany návštěvníků je možné na webu umístit kontakty, kontaktní formulář, případně ankety. Důležitá je průběžně aktualizovaná fotogalerie areálu, která bude dokumentovat aktuální podobu areálu se zahradami.

Na webu je možné umístění eshopu, kde mohou svoje výrobky prezentovat uživatelé a nájemníci Kreativního centra. Napomůže se tak lepšímu povědomí veřejnosti o dění v běžně veřejnosti nepřístupných ateliérech centra.

Stránky by měly nabídnout komerční služby Kreativního centra. Kromě možností pronájmu volných bytových a nebytových prostor v komplexu káznice může nabídnout i pronájem prostoru zahrady (svatby, oslavy, rauty, firemní prezentace apod.).

Pro rychlé šíření informací a aktualit je vhodné využít i facebookový profil Kreativní Brno a twitterový účet Creative Brno. Důležité je propojení webových stránek centra se

stránkami okolních měst a s tematickými a zájmovými weby (www.hrady.cz, www.kudyznudy.cz, www.turistika.cz).

Komunitní zahrada si z důvodu přehlednosti vyžádá vlastní webové stránky a facebookový profil, který budou moci společně spravovat členové zahrady.

Webové stránky mohou napomoci již při samotném zakládání komunitní zahrady. Mohou být využity pro šíření zápisů ze zasedání, obrazových materiálů, skic a zjednoduší zpětnou vazbu.⁷³

6.5.3 PUBLIC RELATIONS

Součástí Kreativního centra je divadelní sál, galerie a také prostory v zahradě sloužící pro různé kulturní a vzdělávací aktivity. Pro publicitu centra je zásadní pořádání společenských akcí menšího i většího rozsahu v průběhu celého roku. Pozitivní obraz Kreativního centra pomůže budovat spolupráce s médii. Kromě poskytování rozhovorů je vhodné pravidelně rozesílat tiskové zprávy o aktivitách centra.

Komunitní zahrada tvoří svůj vlastní program. Největší význam má pořádání workshopů zaměřených na pěstování užitkových rostlin ve městech a jejich další využití.

6.5.4 PŘÍMÝ MARKETING

Pro pravidelné informování návštěvníků, sponzorů či partnerů Kreativního centra je možné rozesílání newsletterů s informacemi o probíhajících či plánovaných akcích. Pozvánky na kulturní a vzdělávací akce je možné doručovat osobně, poštou či emailem.

⁷³ FAGA, Barbara. *Designing public consensus: the civic theater of community participation for architects, landscape architects, planners, and urban designers*. Hoboken, N.J.: John Wiley, c2006. ISBN 978-0-471-68119-9.

6.6 FINANCOVÁNÍ

6.6.1 FINANCOVÁNÍ KREATIVNÍHO CENTRA

Projekt Kreativního centra je ve fázi projektových příprav. Dosud nebylo rozhodnuto, zda proběhne rekonstrukce objektu a realizace služeb Kreativního centra ve spolupráci se soukromým subjektem - investorem nebo zda bude město realizovat tento projekt bez účasti soukromého subjektu. Jelikož Statutární město Brno nemá ve svém rozpočtu dostatek vlastních finančních zdrojů, je pro projekt nezbytné zajištění financování z evropských programů podpory. Vhodné jsou tyto programy a fondy:

- Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost (OP PIK)
- Fond JESSICA
- ITI -integrované územní investice pro města, rozvojová území a hospodářsky slabé regiony
- IROP - Integrovaný regionální operační program

Pro vybavení centra jsou vhodné další programy a fondy:

- Operační program nadnárodní spolupráce Central Europe 2020
- Operační program nadnárodní spolupráce Danube
- Operační program přeshraniční spolupráce mezi Slovenskou republikou a Českou republikou (OP SK-CZ)
- Operační program přeshraniční spolupráce mezi Rakouskou republikou a Českou republikou (OP AT-CZ)
- Creative Europe - Program Kultura - mezinárodní projekty spolupráce

Provozní náklady Kreativního centra závisí na zvolené variantě využívání areálu. V případě minimální varianty jsou příjmy převyšeny provozními náklady po celou dobu provozu. U optimální varianty převyší příjmy provozní výdaje v šestém roce provozu a v případě maximální varianty převyší příjmy provozní výdaje již ve třetím roce. Index

ziskovosti vychází v minimální variantě na -80,4 %, v optimální variantě na -79,3 %, v maximální variantě -80 %. Maximální varianta s byty ve dvou podlažích a obchodními prostory snižuje zápornou hodnotu indexu ziskovosti na -22 až -12 %. Mezi ekonomické dopady provozu Kreativního centra patří příjmy z pronájmu ploch a související příjmy, růst daňových příjmů města z podnikatelské aktivity, úspora nákladů státu na nezaměstnané a úspora za neuskutečněné demolice areálu.⁷⁴

6.6.2 FINANCOVÁNÍ KOMUNITNÍ ZAHRADY

Ačkoli má komunitní zahrada obvykle charakter neziskové organizace, v zájmu udržitelnosti projektu je vhodné, aby některé z činností byly zpoplatněny.

6.6.2.1 ČLENSTVÍ V KOMUNITNÍ ZAHRADĚ

Členství v komunitní zahradě je zpoplatněno jednorázovým poplatkem za sezonu ve výši několika set korun za pěstební jednotku. V případě pěstování ve volné půdě je poplatek vyčíslen za užívání v m², při pěstování ve vyvýšených záhonech je poplatek za záhon, pěstuje-li se v zahradě ve velkoobjemových vacích, nádobách či bednách, bývá poplatek za jednu takovou jednotku. Jelikož ne všichni uživatelé mají zájem o vlastní výpěstky, ale chtějí být součástí dění v komunitní zahradě, je možné pro ně snížit členský poplatek (náklady na člena jsou nižší o cenu pěstebních nádob, substrátů apod.). Takoví členové pak pomáhají ostatním pěstitelům při péči o pěstované rostliny (zálivka, pletí, pravidelná sklizeň) a účastní se dalších aktivit v zahradě. Členové mají možnost využít volných vstupů na kulturní akce v zahradě a snížené ceny za workshopy.

⁷⁴ JIHMORAVSKÉ INOVAČNÍ CENTRUM. *Závěry studie proveditelnosti: projektu Kreativního centra v bývalé káznici*. Brno, 2014. Dostupné také z: http://kb.creos.cz/data/editor/File/zavery_studie_proveditelnosti_kreativni_centrum_jic_2014.pdf

6.6.2.2 VSTUPNÉ

Vstupné do komunitní zahrady je možné vybírat při kulturních akcích. Volný vstup je umožněn členům komunitní zahrady.

6.6.2.3 SPONZORSTVÍ

O sponzorování je třeba žádat zejména firmy a instituce, které jsou zaměřené na obdobnou cílovou skupinu. Za sponzorský dar je firmám nabídnuta protislužba, například možnost uspořádání vlastního workshopu, prezentace výrobků (osiv, substrátů, přípravků pro ekologické zemědělství) členům komunitní zahrady. Sponzorské dary mohou mít podobu jak finančního daru, tak rostlinného materiálu, substrátu, publikací atd.

6.6.2.4 KOMERČNÍ ČINNOST ZAHRADY

Do obchodu a eshopu s výrobky místních tvůrců, provozovaného Kreativním centrem, je možné dodávat výrobky z výpěstků (bylinné čajové směsi, koupele, osiva, sazeničky). Přebytky ze zahrady je možné nabídnout restauraci nebo kavárně, které budou součástí areálu.

6.6.2.5 GRANTY

Kromě fondů a programů podpory popsaných v kapitole Financování Kreativního centra je možné pro financování využít tyto programy:

- Nadace Partnerství - Zelené Oázy - program podporuje projekty v urbanizovaném prostředí nebo v jeho těsné blízkosti, přispívající k obnově přírodně a kulturně hodnotných lokalit se zapojením veřejnosti⁷⁵
- Nadace Via - Města z jiného těsta - Živé granty - program přispívající k oživení veřejného prostoru, podporuje projekty založené na dobrovolnické práci, určené pro lidi všech generací a profesí⁷⁶
- Nadace rozvoje občanské společnosti - programy určené pro rozvoj občanské společnosti a veřejně

⁷⁵ Nadace Partnerství [online]. Brno [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.nadacepartnerstvi.cz/>

⁷⁶ Nadace Via [online]. Praha, c2015-2016 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.nadacevia.cz/>

prospěšné neziskové organizace věnující se ohroženým a znevýhodněným skupinám, podporující lidská práva, přispívající k vzájemnému soužití a toleranci menšin nebo oživující zájem občanů o místní rozvoj a veřejný život⁷⁷

⁷⁷ Nadace rozvoje občanské společnosti [online]. Praha, 2011 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.nros.cz/>

7 DISKUSE

V diplomové práci se autorka zabývá zakládáním a fungováním komunitních zahrad, které jsou soudobým trendem městského zemědělství a komunitního plánování.

Vzhledem k nedostatku české literatury jsou využity především zdroje zahraniční. Kapitoly Zakládání a údržba a Rostliny byly zpracovány zejména na základě vlastního terénního šetření.

Literatura dosud nestanovuje jednoznačnou definici komunitních zahrad. Autorka navrhuje vlastní definici spolu s typologií komunitních zahrad. Vzhledem k neustálému vývoji a zakládání nových zahrad v rozličných podmínkách však tato definice a typologie není konečná.

Práce se oblastí komunitního plánování a práce s komunitou věnuje pouze okrajově, jelikož problematice metodik práce s komunitou, jejich principům a cílům, průběhu a jednotlivým fázím se podrobně věnovala Čermáková.⁷⁸

Další výzkum by se měl zabývat možnostmi zapojení komunitních zahrad do systému městské zeleně, či jejich přímému i nepřímému vlivu na ekonomiku oblasti, jako nástroji pro snadnější jednání s místní samosprávou. Komunitní zahrady se v některých lokalitách mohou jevit jako řešení při nutnosti rušení zahrádkářských kolonií. Zřízení komunitních zahrad by mohlo být nástrojem pro oživení objektů brownfield. Vzhledem k výsledkům zahraničních studií je možné uvažovat o komunitních zahradách jako nástroji pro snižování kriminality a vandalismu v problémových lokalitách.

Modelovým objektem pro návrhovou část byla zvolena Káznice v Brně na Cejlu. Objekt byl zvolen s přihlédnutím

k plánované rekonstrukci areálu a jeho novému využití pro účely Kreativního centra. Tento historicky cenný areál se má stát centrem kreativního průmyslu s celorepublikovým významem. Kromě umělců, zde zázemí naleznou i místní obyvatelé, pro které bude určeno nízkoprahové centrum a centrum volného času.

Z důvodu různorodosti aktivit, pro které bude Kreativní centrum sloužit, byly navrženy tři zahrady. V první zahradě, která má stinný charakter, je umístěn památník popravených politických vězňů, část zahrady může sloužit pro konání divadelních představení. V druhé, štěrkové zahradě bude umístěno posezení kavárny a restaurace. V tomto prostoru bude možné pořádat umělecké výstavy. Třetí, komunitní zahrada bude sloužit pro pěstování plodin, ale na travnaté ploše bude dostatek prostoru pro další volnočasové aktivity. V případě potřeby bude možné přemístit mobilní záhony a vytvořit volný prostor pro prostorově náročnější kulturní akce.

Návrh zahrady byl vypracován v době, kdy ještě nebyl dokončen stavebně historický průzkum objektu. Současně probíhalo jednání o možnosti prohlášení areálu kulturní památkou. Teprve po dokončení průzkumu a vyjádření Národního památkového ústavu bude možné vyhlásit architektonickou soutěž rekonstrukce areálu a zvolit intenzitu využívání areálu. Návrh je především ideovou studií, která nastiňuje možnosti využití dvorů jako zahrad, jelikož doposud zpracované ideové návrhy předpokládají pouze prosté zadláždění dvorů a výsadbu několika stromů.

⁷⁸ ČERMÁKOVÁ, Gabriela. *Městské komunitní zahrady*. Praha, 2015. Diplomová práce. Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů, Katedra zahradní a krajinné architektury. Vedoucí práce Oldřich Vacek.

8 ZÁVĚR

Diplomová práce se věnuje problematice komunitních zahrad, které jsou jedním ze současných trendů městského zemědělství. Jejich funkce se však neomezuje pouze na produkci potravin, ale jsou ekonomickým přínosem pro městské části. Současně mají význam pro rozvoj komunitního plánování a vzdělávání veřejnosti v oblasti ekologie, zemědělství a udržitelného rozvoje.

Ačkoliv byla v České republice v posledních několika letech založena řada komunitních zahrad, převážná část z nich je volnočasových a je dosud užívána poměrně malou skupinou uživatelů. Pozornost státních institucí, místní samosprávy i neziskových organizací by měla být věnována možnostem využití dalších lokalit pro zřízení volnočasových komunitních zahrad a zároveň rozvoji komunitních zahrad terapeutických, nápravných a školních, jelikož zkušenosti ze zahraničí potvrzují jejich dlouhodobou společenskou prospěšnost.

Praktická část je věnována návrhu řešení pro modelový objekt zahrady Káznice v Brně na Cejlu, která leží v sociálně vyloučené lokalitě. V části zahrady je navržena komunitní zahrada, která má pomoci navázání kontaktu mezi starousedlíky a novými obyvateli a nájemníky Kreativního centra. Součástí návrhu je i formulace programu zahrady spolu s možnostmi financování.

9 SOUHRN, KLÍČOVÁ SLOVA

Souhrn

Diplomová práce se zabývá komunitními zahradami ve městech, jež jsou jedním ze současných trendů v oblasti městského zemědělství. Literární rešerše definuje pojem komunitní zahrada, věnuje se historii a okolnostem jejich vzniku. Blíže se teoretická část zaměřuje na jednotlivé typy a funkce komunitních zahrad. Pojednává o zakládání a údržbě komunitních zahrad a nejčastěji pěstovaných druhích užitkových rostlin. Veškeré poznatky dokladuje na realizacích v České republice i zahraničí. Studie areálu Káznice v Brně na Cejlu vychází ze záměru města Brna vybudovat v areálu Kreativní centrum, které bude sloužit k rozvoji kreativního průmyslu ve městě a zároveň poskytne zázemí pro místní komunitu. V návrhu jsou uplatněna východiska provedených analýz a rozborů a zároveň jsou zohledněny požadavky na užívání areálu Kreativním centrem.

Klíčová slova

komunitní zahrada, káznice, Kreativní centrum, Brno

Summary

The diploma thesis deals with a topic of community gardens in the cities, which are one of the contemporary trends in urban agriculture. The literature review provides a definition of community garden and deals with history and circumstances of their foundation. The theoretical part of the thesis emphasises the subject of different types and functions of community gardens, creation and maintenance of community gardens and the most commonly cultivated crop plants. That is shown by examples of community gardens both abroad and in the Czech republic. The landscape architecture study of prison in Brno – Cejl comes from the intent of the city of Brno to build Creative centre, which will serve to the development of creative industries in the city and also provide facilities for the local community. In the study are applied analyses of prison area and also are taken into account the requirements for the usage by Creative centre.

Key words

community garden, prison, Creative centre, Brno

10 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

10.1 POUŽITÉ LITERÁRNÍ ZDROJE

III. Počet obyvatel a domů podle krajů, okresů, obcí, částí obcí a historických osad / lokalit v letech 1869 - 2011 Přílohy: Okres Brno-město. Český statistický úřad, 2015. Dostupné také z: https://www.czso.cz/csu/czso/iii-pocet-obyvatel-a-domu-podle-kraju-okresu-obci-a-casti-obci-v-letech-1869-2011_2015

Atlas krajiny České republiky: Landscape atlas of the Czech Republic. Praha: Ministerstvo životního prostředí České republiky, 2009, 1 atlas (331 s.). ISBN 978-80-85116-59-5.

BELSINGER, Susan a Arthur O TUCKER. *The culinary herbal: Growing and preserving 97 flavorful herbs*. Portland, Oregon: Timber Press, 2016, pages cm. ISBN 978-1-60469-519-9. Dostupné také z: <https://onlybooks.org/the-culinary-herbal-growing-and-preserving-97-flavorful-herbs-174498>

CÍLEK, Václav. *Krajiny vnitřní a vnější: Texty o paměti krajiny, smysluplném bobrovi, areálu jablkového štrúdlu a také o tom, proč lezeme na rozhlednu*. Druhé, doplněné vydání. Praha: Dokořán, 2010. ISBN 80-7363-042-7.

CULEK, Martin. *Biogeografické členění České republiky*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2005, 589 s. ISBN 8086064824.

Cyklomapa města Brna [1:20 000]. [1:20 000]. SHOCart. Dostupné také z: https://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/turista-volny-cas/infomaterialy_ke_stazeni/Cyklomapa/5584_Brno-cyklomapa_2.jpg

ČABLOVÁ, Markéta. *Prostory: Průvodce tvorbou a obnovou veřejných prostranství*. Brno: Partnerství, 2013. ISBN 978-80-904918-6-1.

ČERMÁKOVÁ, Gabriela. *Městské komunitní zahrady*. Praha, 2015. Diplomová práce. Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů, Katedra zahradní a krajinné architektury. Vedoucí práce Oldřich Vacek.

Dekret č. 16/1945 Sb.: Dekret presidenta republiky ze dne 19. června 1945 o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech. In: . 1945.

DOLEŽELOVÁ, Marie. *Průzkum a obnova historické zahrady*. Lednice, 2013. Bakalářská práce. Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, Ústav biotechniky zeleně. Vedoucí práce Přemysl Krejčířík.

Domov Na Zámku Nezamyslice, p. o. [online]. c2016 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://www.nazamku.eu/>

Edible Schoolyard NYC [online]. c2016 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <https://www.edibleschoolyardnyc.org/>

FAGA, Barbara. *Designing public consensus: the civic theater of community participation for architects, landscape architects, planners, and urban designers*. Hoboken, N.J.: John Wiley, c2006. ISBN 978-0-471-68119-9.

FERRIS, John, Carol NORMAN a Joe SEMPIK. *People, Land and Sustainability: Community Gardens and the Social Dimension of Sustainable Development*. *Social Policy & Administration*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd., 2001, **35**(5), 559-568. ISSN 0144-5596. Dostupné také z: <http://illinois-online.org/krassa/hdes598/Readings/People,%20land,%20and%20sustainability.pdf>

Flos zahradnictví [online]. c2016 [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: <http://www.zahradnictvi-flos.cz/>

FRIŠAUFOVÁ, Hana. *Věznice na Cejlu č. 71 v Brně (1772-1949)*. Brno, 2011. Dostupné také z: http://is.muni.cz/th/135552/ff_m/. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Historický ústav. Vedoucí práce PhDr. Libor Vykoupil, Ph.D.

Geologické a geovědní mapy [online]. Pavel BOKR. [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://www.geologicke-mapy.cz/>

GIBAS, Petr, Lucie MATĚJOVSKÁ, Arnošt NOVÁK, Eliška ROLFOVÁ, Veronika TVARDKOVÁ, Irena VALEŠOVÁ a Martin VESELÝ. *Zahradkové osady: Stíny minulosti, nebo záblesky budoucnosti?*. Praha: Fakulta humanitních studií UK, 2013. ISBN 978-80-87398-30-2.

HEJNÝ, Slavomil a Bohumil SLAVÍK. *GEODETICKÝ A KARTOGRAFICKÝ PODNIK PRAHA. Regionálně fyto geografické členění ČSR*. Praha: Academia, 1988. Květena České socialistické republiky, sv. 1.

HESS-PROJEKTY A REALIZACE STAVEB, SPOL. S R.O. *Stavebně technický průzkum objektu bývalé káznice*. Brno, 2013.

HUBÍK, Stanislav. *Sociální a kulturní zdroje udržitelné komunity. Mladá veda, jej přínosy a perspektívy: Zborník z konferencie mladých vedeckých pracovníkov Fakulty ekonomiky a manažmentu*. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, 2000, s. 251-259. ISBN 80-7137-718-X.

HYNEK, Alois, Břetislav SVOZIL, Jan TRÁVNÍČEK a Jakub TROJAN. *Best Practice Example of Educational Project: Sustainability in Deblín, South Moravia, Czech Republic*. DEMIRCI, Ali, Lex CHALMERS, Yilmaz ARI a John LINDSTONE. *Building Bridges between Cultures through Geographical Education*. Turecko: IGU Commission on Geographical Education, Fatih University, 2011, s. 23-29. ISBN 978-975-303-110-3.

Inhabitat [online]. c2015 [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://inhabitat.com/>

JIHOMORAVSKÉ INOVAČNÍ CENTRUM. Závěry studie proveditelnosti: projektu Kreativního centra v bývalé káznici. Brno, 2014. Dostupné také z: http://kb.creos.cz/data/editor/File/zavery_studie_proveditelnosti_kreativni_centrum_jic_2014.pdf

JORDÁNKOVÁ, Hana a Ludmila SULITKOVÁ. Brno: *Historická předměstí a Staré Brno*. Praha: Paseka, 2010, 96 s., [60] s. obr. příl. Zmizelá Morava. ISBN 978-80-77432-077-4.

Kokoza [online]. Praha, c2016 [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.kokoza.cz/>

KUČA, Karel. Brno: *Vývoj města, předměstí a připojených vesnic*. Praha: Baset, 2000. ISBN 80-86223-11-6.

KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl: A - G*. Praha: Libri, 1996, 8 sv. ISBN 80-85983-13-3.

LANKAŠOVÁ, Lucie. *Studijní text pro předmět Ekologie*. Praha, 2013. ČVUT v Praze, Fakulta architektury.

LILL, Karel, Václav LUDVÍČEK a Štefan MILKO. *Zelinářství: Učební text pro střední zemědělské technické školy a zemědělské mistrovské školy*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1963.

Lukon Glads [online]. c2010-2013 [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: <http://www.lukon-glads.cz/>

MALÝ, Ivan a Kristína PETŘÍKOVÁ. *Základy pěstování kořenové zeleniny*. Praha: Institut výchovy a vzdělávání Ministerstva zemědělství ČR, 1998, 48 s. Rostlinná výroba (Institut výchovy a vzdělávání Ministerstva zemědělství ČR). ISBN 80-7105-162-4.

Městská část Brno-sever: Černá Pole, Husovice, Soběšice, Lesná, Zábrdovice [online]. Brno: Úřad MČ Brno-sever, 2012 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.sever.brno.cz/index.php>

Městské zahradničení: Balkony, terasy, komunitní zahrady, samozásobitelství. Brno: Permakultura (CS), 2015, 109 stran. Klíč k soběstačnosti. ISBN 978-80-905108-5-2.

MIKYŠKA, Rudolf. *Geobotanická mapa ČSSR*. Praha: Academia, 1972, 21 l.

MORAVČÍK, Ctibor. *Organizace soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 43 s. ISBN 8021007141.

MOSCARDO, Gianna. *Building community capacity for tourism development*. Cambridge, Mass.: CABI, c2008. ISBN 978-1-84593-447-7.

Nadace Partnerství [online]. Brno [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.nadacepartnerstvi.cz/>

Nadace rozvoje občanské společnosti [online]. Praha, 2011 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.nros.cz/>

Nadace Via [online]. Praha, c2015-2016 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.nadacevia.cz/>

Národní památkový ústav: Portál integrovaného informačního systému památkové péče [online]. Národní památkový ústav, 2015 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <https://iispp.npu.cz/>

NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ, Zdeňka. *Mapa potencionální přirozené vegetace České republiky: textová část*. Praha: Academia, 1998, 341 s., [8] s. barevných obrazových příloh. ISBN 8020006877.

New York Correction History Society [online]. [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://www.correctionhistory.org/>

PAŘÍZEK, Martin. *Užitkové rostliny v zahradní a krajinářské tvorbě*. Lednice, 2015. Diplomová práce. Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, Ústav biotechniky zeleně. Vedoucí práce Tatiana Kufková.

Pereny [online]. c2016 [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: <http://pereny.cz/>

PETŘÍKOVÁ, Kristína a Ivan MALÝ. *Základy pěstování luskové zeleniny*. V Praze: Institut výchovy a vzdělávání Ministerstva zemědělství ČR, 2000, 23 s. Rostlinná výroba. ISBN 80-7105-207-8.

PETŘÍKOVÁ, Kristína a Ivan MALÝ. *Základy pěstování plodové zeleniny*. V Praze: Institut výchovy a vzdělávání Ministerstva zemědělství ČR, 1998, 44 s. Rostlinná výroba. ISBN 80-7105-165-9.

PHILIPS, April. *Designing urban agriculture: a complete guide to the planning, design, construction, maintenance, and management of edible landscapes*. Hoboken, N.J.: John Wiley and Sons Inc., 2013, xii, 276 p. ISBN 978-1-118-07383-4.

Prazelenina [online]. Praha [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://prazelenina.cz/>

PREMAT, Adriana. *Sowing Change: The Making of Havana's Urban Agriculture*. Nashville: Vanderbilt University Press, 2012. ISBN 978-0-8265-1858-3.

Prinzessinnengarten [online]. Berlin, c2016 [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://prinzessinnengarten.net/>

Program rozvoje kultury města Brna: Souhrnná zpráva. In: Brno [online]. Brno: Statutární město Brno, 2014 [cit. 2016-03-18]. Dostupné z:

http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/KSM/Brozura_-_Program_rozvoje_kultury_ve_meste_Brne.pdf

QUITT, Evžen. *Klimatické oblasti ČSR* [1:500 000]. [1:500 000]. Brno: GÚ ČSAV, 1971.

RASPER, Martin. *Urban gardening: zahrady ve městě*. Praha: Dauphin, 2014, 181 s. ISBN 978-80-7272-562-5.

Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé: Dekret č. 112/1945 Sb. ze dne 26. 10. 1945. In: . 1945, ročník 1945, částka 50.

Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé: Zákon č. 319 Sb. ze dne 22. 12. 1948. In: . 1948, ročník 1948, částka 109.

Seznam škol [online]. Nová Ves: Školy Online, 2002 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.seznamskol.cz/>

STAMM, Elmar. *Pěstování zeleniny na vysokých záhonech*. 2. vyd., v nakl. Brázda 1. vyd. Překlad Miloš Chyba. Ilustrace Miroslav Pinc. Praha: Brázda, 1992. Zemědělské nakladatelství Brázda radí. ISBN 80-209-0213-9.

Strategie pro Brno. In: *Brno* [online]. Brno: Statutární město Brno, 2014 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: https://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/Strategie_pro_Brno/dokumenty/text_Strategie_pro_Brno_aktualizace_2014_s_grafy.pdf

SUS, Josef a Tomáš NEČAS. *Řez ovocných dřevin*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2505-5.

ŠTARHA, Ivan. *Moravský zemský archiv v Brně 1839-1989: Dějiny ústavu*. Brno: FPO, 2003, 204 s., [12] s. obr. příl. ISBN 80-86810-01-1.

ŠUBOVÁ, Monika, Miriam TURANCOVÁ a Daniela GAŽOVÁ. *Areál komunitního centra ve Vrakuni, Bratislava: Zeleň a sadové úpravy*. Bratislava, 2008.

Trvalková školka Florianus [online]. [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: <http://www.florianus.cz/>

Územně analytické podklady 2014. Brno: Magistrát města Brna, 2014. Dostupné také z: <http://www.brno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-rozvoje-mesta/odbor-uzemniho-planovani-a-rozvoje/dokumenty/upp/uzemne-analyticke-podklady-2014/>

Územní plán města Brna: Obecně závazná vyhláška statutárního města Brna č. 2/2004 o závazných částech Územního plánu města Brna. In: . Brno: Magistrát města Brna, Odbor územního plánování a rozvoje, 1994. Dostupné také z: http://gis.brno.cz/public/upmb/upmb_vyhlaska_od_2015-01-24.pdf

VAŠEK, František, Vladimír ČERNÝ a Jan BŘEČKA. *Místa ztropená krví: Kounicovy studentské koleje v Brně v letech nacistické okupace 1940-1945*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015, 616 stran. ISBN 978-80-7028-445-2.

WARBURTON, Diane (ed.). *Community and sustainable development: Participation in the future*. London: Earthscan Publications, 1998. ISBN 1-85383-531-5.

Zahradnictví Krulichovi [online]. [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: <http://www.zahradnictvikrulichovi.cz/>

ZAHRADNÍČKOVÁ, Klára a Rudolf GRIMM. *Revitalizace vnitrobloků Brno*. In: *Brno* [online]. Brno: Statutární město Brno [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/OUPR/UPP/Revitalizace_vnitrobloku/Revitalizace_vnitrobloku_obecne_principy.pdf

Základní mapy České republiky (S-JTSK). ArcGIS [online]. aktualizováno 12. listopadu 2014 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z:

<http://www.arcgis.com/home/webmap/viewer.html?webmap=81fd0e25483b438a82cf9723a9677eb9>

10.2 ZDROJE VYOBRAZENÍ

(1-3) *Prinzessinnengarten* [online]. Berlin, c2016 [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://prinzessinnengarten.net/>

(4-5) *Inhabitat* [online]. c2015 [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://inhabitat.com/>

(6-8) *Therapeutic Landscapes Network* [online]. c2016 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://www.healinglandscapes.org/>

(9-11) Edible Schoolyard at P.S.2016. In: *Field Condition* [online]. [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://fieldcondition.com/blog/2014/5/6/edible-schoolyard-at-ps-216>

(12-14) autorka

(15-16) *Kokoza* [online]. Praha, c2016 [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.kokoza.cz/>

(17-19) *Prazelenina* [online]. Praha [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://prazelenina.cz/>

(20) Regions of the czech republic. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a7/Regions_of_the_czech_republic-hebrew.png

(21) Cadastral map of Brno. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4d/Cadastral_map_of_Brno.svg?uselang=cs

(22) autorka

(23) Geomorfologický vývoj a geomorfologické regiony České republiky. In: *Herber* [online]. 2002 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: http://www.herber.kvalitne.cz/FG_CR/geomorfologie.html

(24) Geologická mapa ČR. In: *Geologické a geovědní mapy* [online]. [cit. 2016-03-03]. Dostupné z:

<http://www.geologicke-mapy.cz/soubory/img/geologicka-mapa-cr.gif>

(25) Půdní mapa ČR 1:250 000. In: *Geoportal* [online]. Cenia, 2010 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://geoportal.gov.cz/web/guest/map>

(26) Mapa povodí ČR. In: *Aquaforum* [online]. [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: http://www.aquaforum.cz/test_sap/mapavse/mapa3.gif

(27) Podnebné oblasti. In: *Geografický web: Česká republika - Svět - Obecná geografie* [online]. Ondřej HAJDUCH. 2008 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://www.hajduch.net/cesko/priroda/podnebi>

(28-29) Mapy. *Geoportal* [online]. CENIA, 2010 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://geoportal.gov.cz/web/guest/map>

(30) autorka

(31) AUSTRIAN STATE ARCHIVE, LABORATOŘ GEOINFORMATIKY UNIVERZITA J.E. PURKYNĚ, MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR. *1st Military Survey: Section No. 77* [1: 28 800]. [1: 28 800]. Vienna, 1764. Dostupné také z: http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=1000&lang=cs&z_width=1000&z_newwin=1&map_root=1vm&map_region=mo&map_list=m077

(32) ČESKÝ ÚŘAD ZEMĚMĚŘICKÝ A KATASTRÁLNÍ. *Císařské povinné otisky stabilního katastru: 3534-1 Zábřovice I* [1:2880]. [1:2880]. Vienna, 1825. Dostupné také z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/3534-1/3534-1-003_index.html

(33) AUSTRIAN STATE ARCHIVE, LABORATOŘ GEOINFORMATIKY UNIVERZITA J.E. PURKYNĚ, MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR. *3rd Military Survey: Section No. 4357_2* [1:25 000]. [1:25 000]. Vienna, 1876. Dostupné také z: http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=1000&lang=cs&z_width=1000&z_newwin=1&map_root=3vm&map_region=25&map_list=4357_2

(34) VOJENSKÝ GEOGRAFICKÝ A HYDROMETEOROLOGICKÝ ÚŘAD. *Národní inventarizace kontaminovaných míst: Historická ortofotomapa 1953* [online]. Dobruška: Ministerstvo

životního prostředí, 2010 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

(35) *Brno Staré pohlednice: XX. Cejl, Křenová, Husovice, Koliště, Kounicova, Obilní trh, Komín, Řečkovice, Maloměřice, Jundrov*. Brno: Josef FILIP, zal. 1938, 2008, 108 s.

(36-38) Irena Smutná

(39-51) autorka

(Tab. 1) autorka

(Tab. 2) LIŠKA, Otakar. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989: SEŠITY Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu č. 2*. Druhé, opravené a rozšířené vydání. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006, 225 s. ISBN 80-86621-09-X.

(Tab. 3-14) autorka

11 SEZNAM VYOBRAZENÍ A PŘÍLOH

11.1 SEZNAM VYOBRAZENÍ V TEXTU

Obr. 1 Zahradní restaurace	13
Obr. 2 Program pro rodiny s dětmi	13
Obr. 3 Zahrada v roce 2011	13
Obr. 4 Pavilon pro aktivity komunity	13
Obr. 5 Zahrada leží ve vnitrobloku	13
Obr. 6 Práce na pozemcích	14
Obr. 7 Užitečná část zahrady	14
Obr. 8 okrasná část zahrady	14
Obr. 9 Zahrada s venkovním posezením	15
Obr. 10 Vyvýšené záhony	15
Obr. 11 Výuková budova - skleník	15
Obr. 12 Sportoviště	15
Obr. 13 Sad	15
Obr. 14 Pohled ze sadu na zámek	15
Obr. 15 Zahrada zbudovaná z europalet	16
Obr. 16 Rostliny jsou pěstované v mobilních nádobách	16
Obr. 17 Zahrada v roce 2012	16
Obr. 18 Zahájení sezóny 2015	16
Obr. 19 V zahradě mají prostor i děti	16
Obr. 20 Lokalizace území v rámci ČR	25
Obr. 21 Lokalizace území v rámci Brna	25
Obr. 22 Širší vztahy	26
Obr. 23 Geomorfologie	27
Obr. 24 Geologie	27
Obr. 25 Pedologie	27
Obr. 26 Hydrologie	27
Obr. 27 Podnebí	27
Obr. 28 Rekonstruovaná vegetace	28
Obr. 29 Potenciální přirozená vegetace	28
Obr. 30 Oslunění areálu káznice v lednu, dubnu, červenci a říjnu	29
Obr. 31 První vojenské mapování	31
Obr. 32 Císařské povinné otisky stabilního katastru	31
Obr. 33 Třetí vojenské mapování	31
Obr. 34 Letecké snímkování z roku 1953	31
Obr. 35 Pohled na Cejl a budovu káznice z roku 1901	32

Obr. 36 Jižní křídlo káznice, ulice Cejl	34
Obr. 37 Západní část káznice, ulice Soudní	34
Obr. 38 Nároží káznice, ulice Bratislavská a Soudní	34
Obr. 39 Západní dvůr	34
Obr. 40 Severní dvůr	34
Obr. 41 Východní dvůr	34
Obr. 42 Analýza provozu	35
Obr. 43 Řezopohled AA', BB'	37
Obr. 44 Stinná zahrada	38
Obr. 45 Štěrková zahrada	39
Obr. 46 Komunitní zahrada	40
Obr. 47 Schéma pěstebního profilu ploch A	41
Obr. 48 Schéma pěstebního profilu ploch B1	44
Obr. 49 Schéma pěstebního profilu ploch B1	46
Obr. 50 Schéma konstrukce pěstební nádoby	47
Obr. 51 Schéma konstrukce vermikompostéru	48

11.2 SEZNAM TABULEK V TEXTU

Tab. 1 Typy komunitních zahrad	10
Tab. 2 Seznam osob popravených v Brně v letech 1950 až 1952	33
Tab. 3 Soupis navržených dřevin	36
Tab. 4 Sortiment rostlin pro plochy A1	41
Tab. 5 Sortiment rostlin pro plochy A2	41
Tab. 6 Rozpočet pro založení ploch A1	42
Tab. 7 Rozpočet rostlinného materiálu pro plochy A1	42
Tab. 8 Rozpočet rostlinného materiálu pro plochy A2	43
Tab. 9 Sortiment rostlin pro plochy B1	44
Tab. 10 Rozpočet rostlinného materiálu pro plochy B1	45
Tab. 11 Rozpočet pro založení ploch B1	45
Tab. 12 Sortiment rostlin pro plochy B2	46
Tab. 13 Rozpočet pro založení ploch B2	46
Tab. 14 Rozpočet rostlinného materiálu pro plochy B2	46

11.3 SEZNAM SAMOSTATNÝCH PŘÍLOH

Příloha 1: Situace

Příloha 2: Koordinační situace

Příloha 3: Osazovací plán ploch A1a, A1b

Příloha 4: Osazovací plán ploch A2a, A2b

Příloha 5: Osazovací plán plochy B1a

Příloha 6: Osazovací plán ploch B1b, B1c, B1d

Příloha 7: Osazovací plán plochy B1e